

fuziindii

Leto XXVII

Ravne na Koroškem, 14. februarja 1990

Št. 2

Razsežnosti kulture

Uvodnik o kulturi, ki ji Slovenci vsak februar merimo dosežke za leto nazaj, utegne biti primerna priložnost za neortodokšno razmišljanje o različnih vidikih kulture, aktualnih ta čas.

Ker smo v naši deželi desetletja grdo ravnali s temeljnimi pojmi iz zakladnice človeške misli, ni čudno, da je danes poprečnemu državljanu kultura isto kot petje, godba, folklor, slikanje in pesnikovanje. Ker so poleg tega na Koroškem vse naštetje (in druge) dejavnosti dosegle precej vidnih uspehov in ker je njihove nosilce zadnja reorganizacija vznemirila, se vнемajajo živahne razprave. Vsako zračenje je dobro za higieno; želimo le, da bi pri razčiščevanju pojmov in računov prevladali stroka in – kultura dialoga. Tako bi namreč najlepše odgovorili na vprašanje, ali ukvarjanje s kulturo že samo po sebi dela ljudi kulturne, torej plemenite, dobre, velikodušne ali pa, nasprotno, sploh ni nujno, da bi bili kulturniki tudi – kulturni.

Na tej točki razmišljanja se v zvezi s kulturo ponudi vrsta aktualnih tem. Med njimi bi nam morala biti v železarni ta čas najbližja in najbolj vroča t.i. KULTURA PODJETJA. Da s tem ne mislimo niti naših zlatih muzikantov niti Vresa ali Forme vive, je jasno.

Kultura podjetja je splet pojavov, je lestvica vrednot zaposlenih, je vzdušje in štimunga, je tista spontanost, ki v inovatorju ali požrtvovalnem delavcu vidi bedaka veliko prej kot junaka, je matrica, znana iz šolskih klopi, po kateri je ideal »špricanjek«, učenje pa sinonim za zaničevanja vredno guljenje. Kultura podjetja sega na področja psihologije, sociologije, organizacije dela, menažerstva, poslovodenja in kdo ve, kam še.

Trenutno nam po rezultatih ne cvetijo rožice in nemara se bo ta zima potegnila v pomlad. V času konjunkture ni težko biti uspešen, vse

drugače je v trenutkih krize: zdaj se mora pokazati kultura podjetja. Bomo zasedli vse bifeje v tovarni in modrovali, kako je pač vrag, ali pa bomo stisnili zobe in poprijeli za delo kjerkoli, da le je in da le bo? Bomo pogledali okrog sebe in predlagali (ali izsilili) inovativne, racionalizatorske posege in izboljšave?

V Evropo bi radi in to je prav. Toda če želimo sestiti za skupno evropsko mizo, se moramo naučiti, kakšne so tam navade – pri delu in pri jelu. Zdaj pa se (začuda!) začne ponavljati pesem, ki jo v raznih oblikah poslušamo že nekaj let, le naučiti se je nekako nočemo, ker si tiščimo ušesa pred vprašanji:

Kakšna je naša storilnost, solidnost pri izpolnjevanju rokov, skrb za kvaliteto, kakšen je odnos do kupcev, kako pojmujejo obveznosti do kolegov v sosednjem obratu, kako je z delovno in tehnološko disciplino, z zmanjševanjem stroškov? Kako zoprno kapitalistično in vendar – kako evropsko.

Takole naštetu nam vse skupaj seveda nikakor ni novo, a vendarle, to je kultura podjetja in nič drugega. Pa še ena velika zakonitost velja za to področje: takšna kultura mora biti zmeraj v skladu s strategijo razvoja podjetja, ne v nasprotju z njo. Če npr. strategija podjetja zahteva čim hitrejšo prilagoditev in delo v novi obliki organiziranosti, potem je za podjetje samo dobro, če je večina delavcev iskreno pripravljena podpreti te spremembe, ne pa, da jim skrivaj nasprotuje.

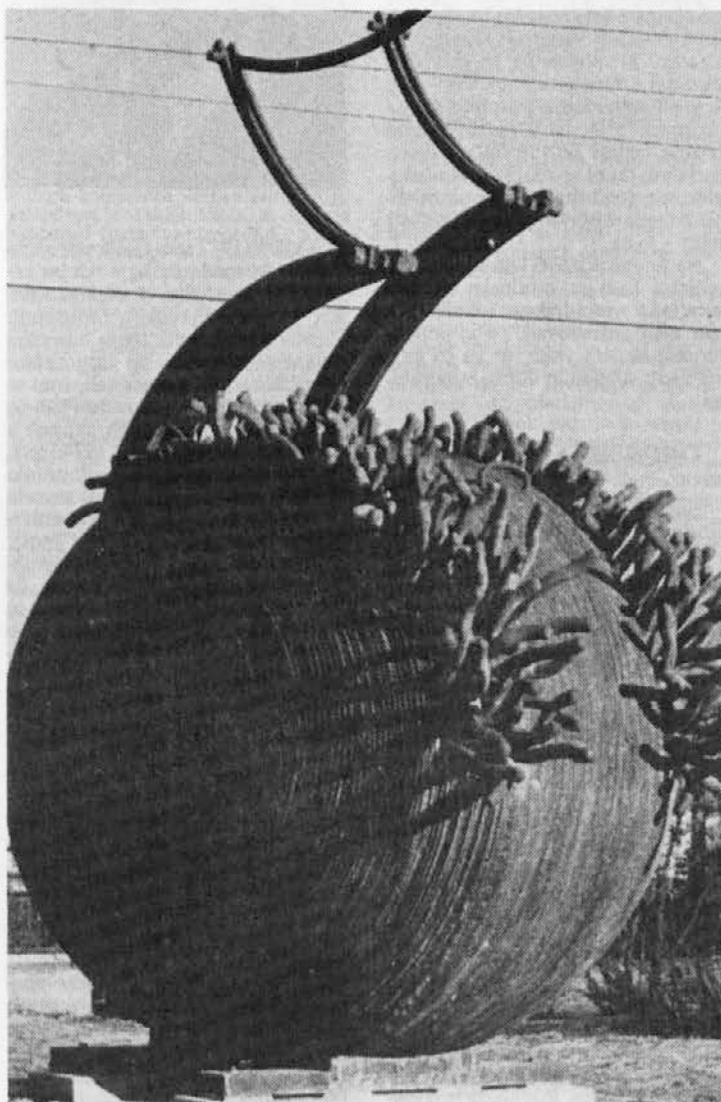
Funkcije kulture podjetja so med drugim še: radodaren prenos znanja in izkušenj na sodelavce, zagnanost, ki okuži tudi okolico, sposobnost motivirati za delo sebe in druge ter odkrivati poteze, ki delujejo povezovalno na kolektiv. Kultura je seveda tudi splošna urejenost in čistoča tovarne ter dobri in varni pogoji dela. Ob tem je pošteno priznati, da vsega o kulturi podjetja ni

ti še ne vemo, pa bi bilo dobro, da bi vedeli. Dobra beseda, stisk roke, iskreno priznanje sodelavcu – vse

to je včasih vredno prav toliko kot dodatek k plači ali pa še več.

V času, ko gre za delo, za delovno mesto in s tem za preživetje stotin naših ljudi, razmišljanje o kulturi podjetja, ki pomaga iz stiske, lahko pomaga utreti tudi jutrišnjo novo pot k razumevanju kulture kot umetnosti.

Marjan Kolar

Ko bi organizacijo prepustili gospodarstvu

Smo v letih, ko odhaja v pokoj veliko ljudi; nekateri s polno delovno dobo in starostjo, drugi, ki jim je delovna leta skrajšala bolezen, in tretji, ki se upokojujejo predčasno, da bi zmanjšali nadštevilnost zaposlenih ali dali prostor mlajšim močem. S tem se izteka val množičnih zaposlitev v povojnih letih.

Večina odhaja tiho, neopazno, za nekaterimi bi najraje poškrpili, češ, nas bo spet nekaj manj, le redko pa se spomnimo, da bi bili komu hvaležni za to, kar je v preteklih desetletjih storil za razvoj in rast železarne. Pa je bila generacija, ki se upokojuje v teh letih, v tem pogledu pionirska, saj je železarno od povojnih let skoraj na novo gradila. Ni bilo škoda ne dni ne noči, ne sobot in nedelj, da je le fabrika rasla v šir in navzgor. Namesto hvaležnosti ti danes pade ugotovitev: Fabrika je prevelika, neobvladljiva, treba jo bo razdeliti na več manjših.

EDEN IZMED PIONIRJEV...

Med tistimi, ki odhajajo v pokoj predčasno, je tudi **Janez Žnidar**. Imel je vidno vlogo pri razvoju železarne, predvsem pa se je veliko ukvarjal z reorganizacijo. Prav zdaj je to aktualna tema, zato menim, da ne bi bilo prav, da bi njegov odhod prezrli, čeprav sam ni bil navdušen nad tem, da bi se dajal v zobe časopisu. Odslovil me pa tudi ni, in zapis o njegovi poti in poti železarne z njim – je tu.

Na Ravne je prišel leta 1952 z Gorénjske. Tam ga, orodnega ključavnika in metalurškega tehnika, nikjer niso potrebovali, pa je potrkal na marsikatera vrata, tu pa so ga z veseljem sprejeli in dobro »uporabili«.

...ORGANIZACIJE DELA

Najprej je bil vodja čistilnice, nato tehnolog in asistent v Jeklolivarni. Železarna mu je omogočila štirimesečno prakso v jeklolivarni Henrich Hütte v Nemčiji, kjer je dobil vpogled v tehnologijo ulivanja in organizacijo dela. Ta ga je tako pritegnila, da ji je posvetil pomemben delež svoje nadaljnje delovne poti.

Leta 1965 je bil imenovan za vodjo štaba službe za študij in analizo dela in štiri leta zatem, ko je ob delu končal višjo šolo za organizacijo dela, je prevzel oddelek za organizacijo in študij dela. To je bila prva služba, ki se je v železarni sistematično ukvarjala z organizacijo dela.

»Leta 1969 je imela železarna slab poslovni rezultat. Najeli smo firmo Georga iz Nemčije in z njeno pomočjo v letu dni organizirali priprave dela tako, da so jih sestavljale službe za tehnologijo, materialno poslovanje in terminiranje proizvodnje. To je bil za tisti čas kar lep dosežek.«

Naslednje leto so angažirali firmo IKO iz Norveške. Pomagala je izves-

ti vrsto projektov za izboljšanje poslovanja. Uvedli so metodo direktnih stroškov, izdelave kalkulacij in spremenili organiziranost podjetja. Prej so bile v železarni obračunske enote, zdaj pa so oblikovali divizije, ki so jih imenovali sklopi obratov.

»Princip organiziranosti je bil tak, kot ga pripravljamo zdaj. Imeli smo divizije metalurške proizvodnje, mehanske obdelave ter tehnične in druge skupne službe, ki so delovale na ravni podjetja.«

Zahtevo nove ustave leta 1974 so skušali rešiti tako, da so divizije preimenovali v tozde, vendar politiki s tem niso bili zadovoljni.

»Od leta 1972 sem bil direktor sektorja za gospodarjenje, v sklopu katerega je bila služba za organizacijo. Bili smo pod velikim pritiskom. Čeprav smo menili, da je bila naša organizacija dobra, saj smo sistem divizijskih enot obvladovali, smo se morali prilagoditi in povečati število tozdov tako, da smo jih skupno s TRO, ki se je pridružil 1974. leta, imeli 21. Čeprav so bili tozdi morda dobro zamišljeni, iz njih ni nastalo to, kar bi želeli – sorazmerno samostojne, aktivne gospodarske enote. Morda tudi zaradi mešanja samouprave s stroko. Posledica je bila, da so se tozdi začeli zapirati vase in pozabljati na poslovnost, čeprav smo se trudili, da bi obdržali odnose, ki zagotavljajo tržnost.«

...AVTOMATSKE OBDELAVE PODATKOV...

V sektorju za gospodarjenje so poleg službe za organizacijo in službe za plan osnovali še službo za avtomatsko obdelavo podatkov, kar je pomenilo vpeljavo računalništva in začetek nove ere v poslovanju železarne.

»S pomočjo firme IKO smo vpletli metodo planiranja, po kateri vnaprej ugotavljamo, kak rezultat je možno pričakovati. S tem, da izkoristijo dobre strani in se izogneš slabim, lahko preprečiš slab rezultat.

Planiranje je moralo slediti razvoju organiziranosti; najprej smo izdelovali en plan za podjetje, nato tri za divizije, potem planete za vsak tozd posebej. Brez pomoči računalnika tako zahtevne naloge, ne da bi bistveno povečali število zaposlenih, ne bi mogli opravljati, tako pa smo vse naredili s po največ desetimi ljudmi.«

Leto dni pred najetjem prvega računalnika IBM 370 so formirali ekipo, ki je »vadila« na računalniku Kinzle. Nekatere računalniške storitve so opravljali na Jesenicah.

»Napredovali smo zelo hitro, kajti pridobili smo kadre, ki so delali z velikim entuziazmom. Kerbej je prišel z izkušnjami iz planske službe, Gigerl iz obračuna OD, pridružili so se še Verčko, Javornik in Pešl. Ekipo je skupaj ustvarjala koncept, po katerem je z računalniško obdelavo kmalu lahko pomagala pri poslovanju obratov in ne le pri izračunavanju OD.«

Od začetkov, ko z AOP nekateri niso vedeli kaj početi, so se naloge te službe vedno bolj širile in postale nepogrešljive v poslovanju železarne, najbolj seveda v računovodstvu in v finančni službi: Računalnik je pomagal, da v času, ko je bilo v Železarni Ravne 30 tozdov in delovnih skupnosti in je bilo za vse treba izdelovati bilanco, ni bilo treba širiti administracije. Poleg tega smo s pomočjo računalnika pridobivali vrsto informacij, ki sicer ne bi bile tako hitre, predvsem pa ne tako zanesljive in kakovostne.

»Ko se izteka moja delovna doba, lahko z veseljem ugotovim, da je naša služba za AOP pionirska v Mežiški dolini in velja za eno najboljših v Jugoslaviji. Medtem ko se pri organiziranosti podjetja vračamo v leto 1969, upam, da bo AOP na razpotju, ko iščemo najboljši koncept za naprej, našla takega, ki jo bo obdržal v vrhu.«

... IN PROCESNEGA RAČUNALNIŠTVA

Pri planiranju so vedno znova ugotavljali, da je proizvodnja jekla predraga in prišli so do sklepa, da bi se največ dalo privarčevati z materialom, s surovinami. Zastavili so projekt procesnega računalništva.

»Po dveh letih dopisovanja z Beogradom in Ljubljano nam je uspelo dokazati, da bi bil procesni računalnik koristen pomočnik in bi investicijo odplačal v treh mesecih z manj uvoženimi legurami, z manjšo porabo legur, z boljšo in enakomernjšo kakovostjo jekla in z enakomernjšo porabo energije. To je bilo rojstvo procesnega računalništva, katerega pionir je bil Segel.«

NAPREJ TUDI Z NJEGOVO DEDIŠČINO

Janez Žnidar je vodil pomembne službe, ki so mu omogočale, da je

dogajanje v železarni zelo dobro poznal, če že vplivati ni mogel nanj.

Zato je bil dobrodošel sodelavec ekipe Mc Kinseya, ki je lani Slovenskim železarnam iskala pravo pot v prihodnost.

»V Železarni Ravne smo analizirali le metalurško proizvodnjo. Da bi bila donosna, bi morali opustiti navadna jekla in povečati delež orodnih in nerjavnih jekel; s kontilivom in z rekonstrukcijo elektro peči ter valjarne bi dosegli večji izplen. Za sedanjimi (navadni) program imamo do 50 % preveč zaposlenih, občutno preslabo izkoriščamo delovni čas strojev. Na napravah, ki delajo v 4 izmenah, je izkoriščenost zaradi izpadov, zastojev in remontov le 60 %, na tistih, ki delajo le v eni izmeni, pa komaj do 30 %; na Zahodu je 80 %.

Druga slabost je pomanjkanje strokovnjakov za prodajo. Na terenu bi morali imeti tehnike, ki so obremenjeni komercialisti, ne pa administratorje, ki čakajo na kupce.

Taka je ugotovitev te analize in mislim, da podobno velja tudi za druge dele železarne.

Imamo veliko sposobnih mladih ljudi. Želim, da bi s takim entuziazmom, kot smo mi v mlajših letih premagovali še večje težave, tudi oni našli svoje veselje pri delu s tem, da bi vsak na svojem področju skušali dosegati uspehe. To je dobro tudi za kolektiv in edino to je pot.

Ne mislim, da delo ne sme biti plačano. Toda ni tistega, ki bi te plačal, pa bi mu plačilo šele potem potrjeval z delom. Če njiva ni dobro zorana, obdelana, posejana – ni žetve. Tudi v železarni imamo lepe možnosti za dobro žetev. Sprejeti moramo tržne pogoje in postati konkurenčni, pa bo dobremu delu sledilo dobro plačilo.«

Za dobro plačilo proizvodnim in drugim delavcem železarne je želel poskrbeti že v času, ko je vodil službo za študij dela. Žal njegov »premijski sistem OD« ni rodil pričakovanih sadov, čeprav je bil naravnano tako, da bi bili ljudje res nagradjeni po delu. Na razporejanje OD je vplivalo preveč stvari. Mogoče bo pravično nagrajevanje dela omogočil šele čas, ki prihaja in ki slabega dela ne bo dopuščal, kaj šele, da bi ga nagrajevali. Da je ta čas prišel, je s svojim vsestranskim delom veliko pripomogel tudi ravnatelj Žnidar. Zato odhaja v pokoj z zavestjo, da pušča za seboj odprta vrata vsem, ki hočejo doseči lepšo prihodnost s poštenim delom.

In šeg to: Odhaja s prepričanjem, da bo Železarna Ravne ostala in napredovala vsaj kot rizična, kapitalsko povezana skupnost, četudi bi se razdelila na več manjših, k večji odgovornosti do dela in rezultatov prisiljenih enot.

Mojca Potočnik

IZ DELA SINDIKATA

KANDIDATNA LISTA RAZBURILA DUHOVE

Miroslav Gerdej iz Kontrole kakovosti je, nezadovoljen s postopkom in rezultati evidentiranja za najbolj odgovorne funkcije v sindikatu Železarne Ravne, reagiral na članek O rezultatih evidentiranja, objavljen v rubriki Iz dela sindikata v prejšnji številki Informativnega fužinarja. V njem je bilo rečeno, da vodstvo sindikata zameri svojemu članstvu, ker mu je bila prvič ponujena popolna demokracija pri evidentiranju, pa se ni obnesla.

Prosil je, da objavimo naslednjo njegovo izjavo:

»Poudarjam, da ne govorim v imenu tozda, čeprav smo tudi na sestanku IO OO o tem spregovorili, ampak v svojem imenu.

Izhajal pa bom iz zapisnika naše IO z dne 20. decembra. V njem smo predlagali, da dokler, da se ne bo vedelo, kako bo z reorganizacijo, podaljšamo mandate članom konference in predsedniku ter da za profesionalno funkcijo predlagamo razpis delovnega mesta. Na te naše predloge nismo dobili odgovora, pač pa se je pojavil drugi sklep, da je treba kandidate evidentirati, in temu sklepu se je bilo treba pokoriti.

Toda kako naj jaz predlagam kandidata, ki me bo zastopal v sindikatu, če ne vem, kam bom spadal? Bil je sicer v času evidentiranja že predlog, da naj bi KK spadala k Obdelavi, a to še ni bilo zanesljivo. Zato lahko rečem, da mi sploh nismo imeli možnosti, da bi predlagali svojega kandidata. Ne moreš dati predloga, dokler ne veš, kje boš.

Pripombe pa imam tudi na samo evidentiranje kandidatov. Menim, da plakat kot poziv k evidentiranju ni dovolj, da smo še na prezniki stopnji demokracije, da bi bilo to dovolj. Vodstvo sindikata bi se moralo v akciji evidentiranja bolj angažirati, spodbujati bi moralo, dati kakšne usmeritve. Tako pa je na plakatu pisalo, naj predlagamo tistega, ki mu zapupamo. Jaz ne vem kar tako, koga predlagati, na osnovi česa tega in tega predlagati. Če bi ga hotel, bi si ga moral namisliti, iti bi moral do njega, ga nagovoriti itd. Tako enostavno ne gre. Zato smo mi predlagali, da bi profesionalne funkcije v sindikatu razpisali. Ocenili smo, da dozdajšnji način kadrovanja za profesionalno funkcijo ni primeren. Sindikat bi se moral dogovoriti za smiselne in ustrezne pogoje razpisa, kajti vsak ne more biti profesionalni sindikalist. Če se ne bi kdo prijavil znotraj železarne, bi lahko iskali zunaj. Tako bi se mi zdelo edino prav, kajti praktično gre za delovna mesta.

Zavedam se, da to moje mnenje ne more več kaj bistveno spremeniti. Kandidati so predlagani, pa čeprav za predsednika in podpredsednika konference le po eden. Ker je tako, predlagam, da spremenimo zahtevani odstotek za zmago. Naj bo pogoj, da dobi recimo 80 % glasov, kajti 50 % je velika možnost, da jih vsak dobi, če je edini kandidat. Tako se bodo stvari postavile bolj realno.

Ker je podobne pripombe na 6304 sporočilo še več delavcev, smo na-

prosili **Branka Kakerja**, predsednika IO konference sindikata, za odgovor na pripombe.

»Zelo prav je, da se kritično odzovemo na delo ali postopke posameznikov in organizacije. To smo si ves mandat izredno prizadevali. Že konec oktobra smo predstavili predlog organiziranosti sindikata v podjetju, podkrepjen s skicami, kakor tudi, na kakšen način bomo izvedli volitve.

Organiziranosti sindikata ne more sindikatu nihče predpisovati ali ga enačiti s kakršnokoli drugo organizacijo podjetja ali organizacije. O tem bo odločal sindikat sam skupaj s svojim članstvom. Zato smo se dogovorili, da je poleg programa to osrednja točka na občnih zbiorih OO, potem bomo zbrali pripombe in predloge, nakar, če bo treba, tudi spremenili predlog. Žal na predlog ni nobenih pripomb ali pobud, kar pa seveda ne pomeni, da se ne more kaj spremeniti. Organiziranost ni statična in smo jasno povedali: če bo praksa pokazala drugačno pravo pot, jo bomo tudi upoštevali. Vendar moram opozoriti na to, da ni možno zorganizirati več različnih konceptov in pogledov, reči pa tudi ni možno, da je ta predlog popolnoma zanič, ko pa še praktično ni zaživel. Zato vse skupaj pozivam k strpnosti, kulturnemu in argumentiranemu dialogu.

Pri volitvah pa bi povedal naslednje: odločili smo se, da bodo volitve z več kandidati in neposredno. To pomeni, da se bodo o predsedniku, podpredsedniku in sekretarju konference odločali vsi člani sindikata v Železarni Ravne, o predsedniku aktivov poslovnih enot pa člani sindikata v poslovnih enotah. Postopek evidentiranja smo pričeli v prvi polovici novembra in je trajal še v novem letu. Konferenca sindikata ni posredovala nobenega kandidata, ampak je to prepustila OO in članstvu. V OO je OSS poslal gore papirja, prav tako konferenca. Prek Novic smo pozvali vse člane sindikata na aktivno sodelovanje, kajti Novice so najbolj brane informacije. O poteku evidentiranja smo obveščali prek Fužinarja. Na vsaki seji IO konference in konference sindikata smo pozivali na aktivno delovanje na tem področju. Res smo izdali tudi plakate. Na občnih zbiorih smo enako spodbujali evidentiranje. Veliko občnih zborov sem se tudi sam osebno udeležil. Seveda pa nisem hotel sodelovati na nobenem sestanku, kjer so neposredno govorili o kandidatih ali jih evidentirali, iz preprostega razloga, da mi ne bi bilo možno očitati nametljanja kandidatov. Nikakor ne morem pristajati na verzijo, da smo se kot konferenca premalo angažirali. V času mojega predsednikovanja nisem nikoli nobenega posiljeval z osebnimi stališči, ampak sem poskušal vedno z močjo argumentov demokratično voditi seje. Vsak je lahko spraševal in na vsako vprašanje sem odgovoril pošteno in odkrito. Če odgovora nisem vedel sam,

sem vpraševalca preusmeril na pravi naslov.

Razlogov, da smo se odločili za volitve v dveh oblikah, je več: temu IO konferenca je potekel mandat; pred nami so zelo odgovorne naloge od spreminjanja dokumentov v Železarni Ravne in v republiki, zato je prav, da pri tem sodeluje že novo vodstvo in poskuša uveljaviti svoje poglede; da čim manj časa preteče pri menjavi vodstva, da je čim manj mrtvega teka in prilagajanja novega vodstva; da novo vodstvo lahko tudi vpliva na nadaljnjo organiziranost sindikata, podjetja itd.

Meni samemu je žal, da ni več kandidatov, ker bi lahko izmed več res izbrali kvaliteto – najboljše. Eno so želje, drugo pa je resničnost. Vsi skupaj se bomo še morali naučiti demokracije, to ni možno čez noč. To je proces. To ni obleka, ki jo slečemo in potem oblečemo drugo, potem pa mislimo, da smo drugačni, v resnici pa delamo še vedno po starem. Več kandidatov bomo imeli takrat, ko bomo za to pripravljeni. Mislim, da bo to že na naslednjih volitvah. Nikjer pa ne piše, da te ne morejo biti prej kot čez štiri leta. Po nalogah, ki so pred nami, verjetno veliko sedanjih kandidatov ne bo

držalo in bo potrebna sveža kri. Zato bo proces evidentiranja stalen. Strinjam se, da vsak tudi ne more biti profesionalni sindikalist. Zato sem na veliko občnih zbiorih poudaril, da še ničesar ni zamujenega. Se vedno nam ostane zadnje dejanje – volitve, ko se bo vsak član sindikata zavestno in odgovorno odločil, ali bo izvolil te kandidate ali ne. To ni nobena tragika, če niso vsi izvoljeni. Tudi to je del demokracije, ki se je še vedno učimo.

Rad bi povedal, da smo v dokumentih sindikata zapisali, da je sindikat organizacija delavcev, ki bo še bolj morala razdelati svoja stališča in metode dela. V sindikat se ne vključujemo po idejnih in političnih opredelitvah, ampak po interesih – preprosto povedano: v sindikatu je lahko vsak, ki se za to prostovoljno odloči, ne glede na to, član katere stranke je.

Upam, da sem s tem odgovoril na vprašanja, ki se v zadnjem času pojavljajo. S tem se verjetno tudi prebujajo zavest, da bo sindikat le takrat lahko izvajal svoje naloge, ko bomo enotni in v njem vsi aktivno sodelovali.

H.M.

LETNA KONFERENCA OO ZSS

ŽELEZARNE

Čeprav konferenca osnovnih organizacij sindikata železarne nikdar ni za prtimi vrati (lahko se je udeleži vsak član), se je letos izrazito pokazalo, da je škoda, ker je nanjo poleg izvršnega odbora konference vabljen samo še po en delegat iz vsakega tozda oz. delovne skupnosti (navadno predsednik). Sindikalni funkcionarji si namreč navadno že prej na drugih skupnih sejah skrejšajo svoja mnenja, na konferenci pa so tiho, in kaj lahko se zgodi, da se osrednja sindikalna razprava, ki naj bi razgrnila resnične probleme organizacije, bistvenim izgine.

Lahko zapišemo, da je tako bilo letos, na konferenci v petek, 26. januarja, na Rimskem vrelcu. K besedi sta se priglasi- la dva delegata: **Alenka Ajd**, predsednica IOS KK, in **Franjo Kocen**, predsednik IOS Kovačnica. Ajdova je izbrala prisotnost enega izmed republiških funkcionarjev in mu pooditala dvojce: nezadostno predpisovanje strategije in taktike delovanja sindikata v bazi in postavljanje ciljev na nebu, neupoštevanje realnost nekeje globoko na zemlji. Prosila je tudi za informacijo o OD do julija. Kocen je predstavil svoje poglede na novi sindikat (delavci bomo imeli takšen sindikat, kot si ga zaslužimo; edino orožje delavcev je štrajk; utopija je, da bi imel sindikat svoje mesto v skupščini; na mestih, kjer se odloča, morajo biti strokovnjaki; res se ne delajo spremembe čez noč, a v železarni smo na marsikaj pravočasno opozarjali; ker hlapec še ni nikoli »zafural« kmetije; je treba najprej iskati odgovornost pri vodstvenih delavcih).

Pretežni del razprave je bil zato v rokah gostov. **Edo Javornik**, član PO železarne, je opisal trenutni gospodarski položaj podjetja in poudaril, da bi moral sindikat protestirati proti slovenskemu stališču, da je v črni metalurgiji 50 % preveč zaposlenih, kajti samo ta dejavnost se je dala prešteti, druge pa ne. Opozoril je na strpnost in sodelovanje sindikata in poslovodne strukture v času pogajanj na podlagi kolektivne pogodbe ter izrazil nujno potrebo po pravno urejeni državi, kajti sicer se vse kompetence poslovnih struktur le formalne.

Najdaljšo razpravo na konferenci je imel **Albert Vodovnik**, predsednik ROS kovinske in elektroindustrije. Izpostavil je aktivnosti, ki čakajo novi sindikat in še posebej odbor, na katerega čelu je. Dotaknil se je nekaterih nalog iz kolektivne pogodbe (zagotavljanje OD, odpuščanje delavcev) in opozoril na nevarnost velikih socialnih nemirov ne glede na vso predvideno demokracijo v parlamentu, kajti »danes se vsi borijo za oblast, nihče za delavca«. Zato je po njegovem mnenju treba pri oblikovanju organov sindikata (in tudi DS) paziti na socialno strukturo. Razložil je odnos sindikata do 14. izrednega partijskega kongresa, do Markovičevih ukrepov (sindikat je proti moratoriju stavk) in predstavil sindikalne kongresne priprave. Odgovoril je na vprašanje, ali bodo po novem poslovnodi delavci člani sindikata (da se ne bodo organizirali kot nasprotniki, naj jim status za čas opravljanja poslovnodnih funkcij miruje), konkretno Ajdovi in Kocenu ter na vprašanje delovnega predsednika **Viljema Frajzmana**, kako bo v prihodnje potekalo financiranje sindikata (iz dohodka podjetja, kot je na Zahodu, in s kapitalizacijo sindikata).

Od drugih prisotnih se je med razpravljalce vpisal le še gost **Alojz Ovnič**, predsednik občinskega sindikalnega sveta. Med drugim je poudaril pozornost, ki jo je občinski sindikat lani posvetil delovanju ravenskega IS in SIS (na pobudo sindikata železarne in rudnika vprašanje zaupnice IS).

Če torej pod razpravo na letni sindikalni konferenci potegnemo črto, ni mogoče reči, da bi bila nezanimiva, gotovo pa je, da se je izmaknila v tistem trenutku najbolj vroči temi v železarni (volitve sindikalnih funkcionarjev).

Druge točke dnevnega reda konference niso omembe vredne, le še segment iz programa dela, ko je sindikat železarne strokovnim službam podjetja zastavil vprašanja, ki se danes v železarni najpogosteje pojavljajo.

Helena Merkač

Z reorganizacijo – naprej

ZAPIS Z 21. SEJE DELAVSKEGA SVETA

Medtem ko že krepko občutimo zamrznitev osebnih dohodkov in ko nas – tudi zaradi zamrznjene inflacije – pesti pomanjkanje denarja za nemoteno poslovanje, pa se v železarni na poti, ki vodi v sodobno podjetje, nismo ustavili, temveč gremo naprej. K temu je svoje prispeval tudi delavski svet na svoji 21. seji, ki je bila zadnjega januarja dopoldne. Sprejel je namreč Pravilnik o organizaciji, začasni sklep o razpisnih pogojih za delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ter razpisal delovna mesta za vodstvo podjetja in njegovih organizacijskih enot; sprejel je Pravilnik o uresničevanju samoupravljanja in razpisal volitve v samoupravne organe. Med pomembnejše sklepe sodita še sprejem kadrovske politike in sklep o višini osebnih prejemkov iz sklada skupne porabe.

ORGANIZACIJA NEKOLIKO DRUGAČE

Medtem ko so sogovorniki na prejšnji seji besedo o novi organiziranosti postavili močno na ostrino, je bilo tokrat drugače, pomirljivo.

Poročevalec, član PO za kadre in organizacijo, je dejal, da razprava ni dala veliko pripomb na vsebinski del nove organiziranosti. Pravilnik je dopolnjen z opisom poslovnih enot in sektorjev, pripomba o postopku spreminjanja organizacije pa ni bila sprejeta, ker naj bodo organizacijske oblike kar najbolj spremenljive. Kajti »šele takrat, ko bomo razumeli, da organizacija pomeni orodje v rokah vodstva podjetja, s katerim si želi pomagati pri doseganju postavljenih ciljev, bomo tudi razumeli, da dana kot tudi predlagana organiziranost ne more biti nekaj končnega« (iz gradiva za sejo).

Kot nekaj nekončnega je bil torej sprejet tudi predlog vzdrževalcev o organiziranju vzdrževanja in podobnih služb v železarni v sektor tehnične službe. Poslovodni odbor in »baza« se namreč nista mogla sporazumeti o decentralizaciji dela vzdrževanja, ki bi vodila k popolnemu razbitju obrata jaki tok, in ker bi vztrajanje pri takem predlogu ogrozilo kakovost vzdrževanja in zagotavljanje nemotene proizvodnje, je poslovodni odbor popustil in sprejel predlog vzdrževalcev, da se – začasno – tehnične službe v železarni združijo pod enotnim vodstvom. Že do konca leta pa naj bi bil s pomočjo tuje firme REFA pripravljen nov koncept organiziranosti vzdrževanja v Železarni Ravne.

Poslovodni odbor je sprejel tudi zahtevo Industrijskih nožev, da ohranijo v svojem okrilju operativno pripravo dela in toplotno obdelavo nožev.

Delavski svet je Pravilnik o organizaciji soglasno sprejel in takoj zatem razpisal začasne razpisne pogoje za vodstvene delavce železarne. Razpravljali se niso strinjali, da visoka izobrazba za te kadre tudi v prihodnje ne bi bila obvezujoča, temveč bi jo lahko nadomestila v železarni priznana delovna zmožnost.

Član PO za kadre je razložil, da alternativen pogoj velja le za tiste vodstvene delavce, ki so se pri vodenju svojih enot izkazali že doslej in je prav, da imajo možnost to funkcijo opravljati še naprej, medtem ko za zunanje kandidate velja samo pogoj visoka izobrazba.

Pod takimi pogoji je zatem delavski svet razpisal delovna mesta predsednika in podpredsednikov poslovodnega odbora ter direktorjev poslovnih enot in sektorjev. Vsi so od 1.

februarja do volitev, ki bodo v marcu, vršilci dolžnosti.

KADROVSKA POLITIKA NI LE ODPUŠČANJE DELAVCEV

Primerjave s podjetji v razvitem svetu nam pokažejo, da nas je v železarni glede na količino in zahtevnost proizvodnje (in prodaje) preveč zaposlenih. Če se hočemo še naprej primerjati in »vstopiti« v Evropo, moramo dvigniti produktivnost. To je mogoče na dva načina – z zmanjševanjem števila zaposlenih in z več dela ter z boljšimi delovnimi dosežki. Ker se ne moremo zanašati na nedoločeno »širšo družbo«, ki bo poskrbela za naše tehnične in delovne presežke, v železarni ne moremo računati le s prvo navedeno možnostjo, vendar tudi ne moremo soglašati s politiko občine, da skrb za »odvečne« delavce prepušča podjetjem samim. Mnogo pomembnejši so za nas novi razvojni in proizvodni programi, ki pa do njih ni lahko priti, a še teže jih je spraviti v življenje. Kot je dejal član PO za razvoj, je v železarni v pripravi vrsta programov, na katere bomo lahko pre zaposlili tehnološke in organizacijske viške iz dosedanje proizvodnje, toda za zagon potrebujemo čas in denar.

Razpravljali so menili, da o nekaterih tržno zanimivih programih, kot sta npr. programa klavniških nožev in krožnih rezil, že zelo dolgo govorimo, ne začnemo pa ju uresničevati, čeprav imamo možnosti za to. Vprašali so, zakaj ne začnemo s celično proizvodnjo, s katero naj bi prišli do cenejših izdelkov, zakaj za izdelke, ki jih naročamo zunaj občine ali jih celo uvažamo, ne sklene-

mo kooperantskih pogodb s kooperanti v domači občini, ter zakaj ne odpovemo gostoljubja polobrotnikom, ki v železarni iščejo samo socialno varnost in druge ugodnosti, ne pa delo.

Član PO za kadre je pojasnil, da v železarni v zvezi s tem sprejemamo republiške usmeritve in bomo v primeru, ko bo treba zmanjševati število zaposlenih, upoštevali najprej tiste, ki imajo dvojno socialno varnost (ob zaposlitvi še kmetijo ali obrt). Predstavnici sindikata, ki je zahtevala izdelavo kriterijev za določanje presežkov ter programov za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo delavcev, je odgovoril, da PO ne operira s spiski, dokler nimamo novih, nadomestnih programov, glede kriterijev pa je dejal, da se bomo ravnali po zakonu o delovnih razmerjih, ki nastaja iz pobud republiškega sindikata.

Razprava o kadrovske politiki je izvenela v ugotovitvah, da je delavec dragocen in moramo ravnati z njim humano in da problema tehnoloških ali drugačnih viškov ne more reševati podjetje samo, temveč le s pomočjo širše družbene skupnosti.

V železarni res zmanjšujemo število zaposlenih, vendar vrat za mlade nismo popolnoma zaprli. Predvsem še sprejemamo naše študente in jim omogočimo vsaj pripravništvo. Ker v večji meri samo nadomeščamo fluktuacijo, primanjkuje delovnih mest za dekleta, zato pozivamo občinsko vodstvo, da poskrbi za ustrezne programe zanje, kakor tudi, da izdela celovit socialni program.

REGRES PO DELIH

Letos regres ne bo samo regres za letni dopust, temveč »mala trinajsta plača« – enak bo namreč po prečnemu OD v decembru 1989 – vendar ga bomo zaradi težkega likvidnostnega stanja podjetja dobivali po delih. Znašal bo 3800 din, polovico ga bomo dobili v mesečnih obrokih od februarja dalje, drugo polovico pa pred začetkom glavne dopustniške sezone. Kdor bo želel iti na morje, bo najbolj prav, če bo obroke regresa nalagal na banko, še sploh, če ima družino.

PRISPEVEK ZA PREVOZ – PRELOŽEN

Ker se bomo v železarni morali pomalem začeti odpovedovati raznim bonitetam, kot sta npr. zastojni prevoz in malica, se čudno sliši, da Integralu še vedno plačujemo toliko »praznih« prevozov. Ker predlog soudeležbe za prevoz na delo ni bil dobro pripravljen, je najbrž prav, da smo sklepanje o njem preložili na naslednjo sejo, manj prav pa je, da je bil (iz istega razloga?) zavrnjen sklep o prispevku krajevnim skupnostim, medtem ko se o odnosu strokovne službe do delavke, ki se je pritožila zaradi kršenja pravic, in do delavskega sveta (ni bilo osnovnih podatkov za obravnavo problema) lahko samo sprašujemo.

Delavski svet je s pripombo, da bi bilo prav, ko bi tudi zdravstveni delavci pri obravnavi navadnih delavcev, ki postanejo njihovi pacienti, vedno upoštevali načelo humanitarnosti, odpisal kratkoročni kredit za nakup opreme bolnici Slovenj Gradec.

KULTURA NAJ BO VODILO

Delavski svet železarne si je doslej vsako leto za zadnjo sejo privoščil kulturni posladek. Lani, 27. decembra, mu je v hotelu Rimski vrelec pel mešani pevski zbor iz Strojnske Reke pod vodstvom Marijana Gerdeja.

Ne bi bilo prav, ko bi si delegati in tisti, ki vodijo politiko delavskega sveta, ta kulturni utrinek vzeli le kot zahvalo za vseh ducat sej v letu, temveč naj jim bo namig, da bi bilo dobro, ko bi poslej vsakemu njihovemu govoru, dialogu in odločanju vedno lahko prideli prilastek **kulturen**.

M.P.

Mojca Potočnik

Decembra pod načrtom

Ob splošnem pomanjkanju naročil smo dosegli plan skupne proizvodnje le 54,9 odst., v kumulativni 86,5 odst. Ta se je od novembra zmanjšala za 2,9 odst. Za 12.222 ton prodanih izdelkov smo iztržili 211,75 milijonov konvertibilnih din, kar je v poprečju 17,3 din/kg. Od tega smo prodali na domačem trgu 10.716 ton ali za 157,77 milijonov din, izvozili pa smo 1.506 ton ali za 53,98 milijonov din, kar znaša prek 5,57 milijona dolarjev.

SKUPNA PROIZVODNJA

Zaradi pomanjkanja naročil v metalurško predelovalnih tozdih so tudi v **Jeklarni** plan izpolnili le 46,3 odst. Ena od 40 t peči je obratovala samo prve tri dni v mesecu, nato pa je ves mesec jeklarna II mirovala. Ob odločitvi za odprodajo ostružkov je slika na področju raztaljevanja glede napačnih raztalitev jekla bila nekoliko boljša.

Pomanjkanje naročil iz prejšnjih mesecev se je v **Jeklolivarni** nadaljevalo tudi v decembru, plan je bil izpolnjen le 50,1 odst.

V **Valjarni** so plan dosegli 55,4 odst., in to na težki progji 43,4 odst., na srednji 76 odst., od tega so izvajali 27 odst. visoko legiranih jekel. Na lahki progji je bil plan dosežen 37,5 odst., od tega je bilo 17 odst. visoko legiranih jekel.

Decembrski asortiment izdelkov v **Kovačnici** ni bil ugoden (velika programska raznolikost), tako da je bilo zelo težko uskladiti program kovanja s termično obdelavo. Dostava vložka iz Jeklarne je potekala po dogovoru, do težav je prihajalo le pri šaržah, ki so analizno odstopale. Izmeček je bil v porastu, delno tudi na račun inventurnih odpisov.

Nizka proizvodnja je bila tudi v **Jeklovleku**, le 54,5 odst. Ob pomanjkanju naročil je primanjkovalo tudi ustreznega vložka. Po posameznih agregatih je bila proizvodnja dosežena: pri vlečenem jeklu 27,2 odst. pri luščenem jeklu 70,5 odst., pri brušenem jeklu 54,5 odst. in pri žici 84,4 odst.

Od mehansko predelovalnih tozdov so plan presegli v **TSD** za 7,3 odst., v **Strojih** in delih 4,2 odst., in **Armaturah** za 11,6 odst. Vsi ostali tozdi so zaradi pomanjkanja naročil za planom skupne proizvodnje za ostali. Izjema so le **Industrijski noži**.

PRODAJA NA DOMAČEM TRGU

Plan prodaje na domačem trgu smo presegli v **Kovačnici**, **Strojih** in delih in **Kovinarstvu**. Skoraj v vseh ostalih tozdi primanjkuje naročil, najbolj občutno v metalurškem delu. V **Orodjarni** imamo po mnenju kupcev previsoke cene za orodne plošče. V **Strojih** in delih so plan presegli predvsem zaradi prodaje zaostankov iz novembra. V tem tozdu je tudi najbolj občuten molk srbskega trga. Vzrok odstopanja od po-

stavljenih ciljev v **Ind. nožih** je predvsem forsiranje izvoza, saj je naročil trenutno še dovolj. Manjše povpraševanje po pnevmatičnem orodju je v recesiji pri gradnjah, najavljenih poživitev še ni bilo zaslediti. Kupci vzmeti imajo težave z likvidnostjo, predvsem **TAM**, ki ima zasedenih 50 odst. kapacitet **Vzmetarne**. Vse več kupcev za armature želi kratke dobavne roke, tako da smo se odločili za konsignacijsko prodajo z obveznim odkupom neprodanih količin po šestih mesecih pri **Jeklotehni Maribor**. Naročil je zaenkrat dovolj, tako da lahko računamo za naprej z rahlim povečanjem obsega proizvodnje v tem tozdu.

IZVOZ SMO PRESEGLI

Izvoz na konvertibilno tržišče smo presegli za 37 odst., v kumulativni 7 odst. Na klirinškem trgu pa smo plan presegli za 59 odst. in se tako približali letnemu planu z 98 odst. V primerjavi z letom 1988 smo uspeli povečati izvoz na konvertibilno tržišče za 11,8 odst.

V primerjavi s predlanskim letom nam je uspelo tudi izboljšati blagovno strukturo. V skupnem konvertibilnem in klirinškem izvozu **DO** znaša delež finalnih izdelkov 63,7 odst. in delež metalurških izdelkov 36,7 odst. Tako ugodni rezultati so bili doseženi v izredno težavnih pogojih trženja, kar je še večji uspeh.

Zaradi visoke inflacije in precejnjene dinarja so bile konkurenčne cene precej nižje od naših. Naše cene so se v nasprotju s trendi na zahodnih tržiščih skozi vse leto močno zviševale.

Prav tako smo bili v zadnjem kvartalu primorani spremeniti strate-

gijo trženja metalurških proizvodov zaradi zmanjševanja povpraševanja na domačem trgu. Trženje pa so oteževale tudi številne kvalitetne reklamacije in večkrat nesolidno izpolnjevanje dogovorjenih dobavnih rokov.

Sicer pa je naša prodaja na tuje tržišče potekala direktno, le nekateri posli, ki so se nanašali na sodelovanje z vzhodnoevropskimi državami, so se zaradi specifičnosti odvijali prek naših trgovskih organizacij – **Metalke**, **Rudarja**, **Ferimporta** itd.

ODSOTNOSTI JE ZA ČETRTRINO

V decembru je bil delovni čas izkoriščen 74,68 odst., odsotnosti pa so znašale 25,32 odst. in so bile razdeljene takole:

– letni dopust	9,41 %
– izredno plačani dopust	0,55 %
– službena potovanja	0,31 %
– prazniki	4,40 %
– bolezniki	7,84 %
– druge plačane odsot.	2,61 %
– neplačane odsotnosti	0,20 %
Skupaj	25,32 %

V decembru so se povečale druge plačane odsotnosti. V to so všteti vsi izostanki zaradi prisilnega dopusta. Ta je znašal v **Jeklarni** 14,98 odst., v **Jeklolivarni** 3,83 odst. in v **Pnevmatičnih strojih** 7,60 odst.

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 0,62 odst. in so bile glede na november manjše za 0,36 odst. Tokrat so imeli največ nadur v **Orodjarni** 3,14 odst., **Transportu** 3,13 odst., **KSZ** 2,42 odst., **Monterju** 2,12 odst. V vseh ostalih tozdih

so bile ure v podaljšanem del. času pod enim odstotkom.

NABAVO OMEJUJEMO

Stanje pri nabavi materialov se ni bistveno spremenilo. Občuten vpliv na dobave ima slaba likvidnost, kar se občuti tudi pri dobavah nekaterih osnovnih surovin in pomožnih materialov. Če se likvidnostno stanje v kratkem ne bo izboljšalo, bo treba nakupe še dodatno omejiti res na najnujnejše materiale, ki so potrebni za neposredno proizvodnjo. Sicer pa v proizvodnji ni bilo večjih težav, ker obrati koristno uporabljajo tudi razne ustrezne nadomestne materiale. **Srbska blokada** se je poznala predvsem pri dobavi jeklenih odpadkov, **livarskih peskov** ter silikatnega veziva, vendar smo uspeli te materiale kompenzirati prek nekaterih dobaviteljev iz **Hrvatske**.

V decembru so zopet znatno porasle cene, predvsem osnovnih materialov ter energije, to pa se čuti tudi pri ostalih materialih.

UVOZ MANJŠI

Zaradi znižanja proizvodnje je bila tudi nabava uvoznega materiala, predvsem **reprematerialov** v oktobru in novembru manjša. Z nakupi v decembru pa smo zagotovili le najnujnejše zaloge za nemoteno proizvodnjo dveh dekad v januarju 90.

Kljub vsakodnevnim spremljanjem ter urgiranjem dobav materialov za potrebe **Strojov** in delov pri proizvodnji stiskalnic nam ni uspelo zagotoviti vseh sestavnih delov. Če upoštevamo izpad proizvodnje zaradi novoletnih praznikov na **Zahodu**, so se podaljšali tudi **januarski dobavni termini**.

TOZD	ODSTOTEK DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ g		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	decem.	zbir	decem.	zbir	decem.	zbir	decem.	zbir	decem.	zbir	decem.	zbir
JEKLARNA	46,3	86,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JEKLOLIVARNA	50,1	71,7	41,1	56,7	606,1	192,7	157,2	85,2	2.154,5	396,5	473,6	175,3
VALJARNA	55,4	85,4	84,9	89,1	1.337,3	390,5	152,8	132,1	2.092,8	507,2	1.246,1	376,5
KOVAČNICA	89,8	103,8	120,6	116,0	1.417,1	458,1	50,4	55,0	695,2	249,8	1.481,9	476,8
JEKLOVLEK	54,5	84,8	79,6	87,4	1.200,9	370,2	43,0	73,9	575,5	230,1	1.269,1	385,5
TEŽKI STROJNI DELI	107,3	77,6	112,8	101,9	2.529,8	474,9	-	-	-	-	2.069,8	383,1
ORODJARNA	41,5	80,8	51,9	71,6	1.278,0	266,5	3.407,8	415,1	46.170,3	4.291,1	835,1	226,8
STROJI IN DELI	104,2	86,5	132,0	90,2	1.825,2	362,0	233,1	116,4	2.274,6	410,3	1.333,7	305,2
- NOŽI, BRZOREZ. OROD.	78,8	77,0	102,5	76,1	1.541,7	355,3	177,2	98,9	2.418,4	463,3	1.048,1	294,5
- GREĐICE	130,8	148,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDUSTRIJSKI NOŽI	98,2	103,5	103,7	76,5	1.544,3	357,6	179,1	100,1	2.442,1	468,0	1.042,4	296,0
PNEVMATIČNI STROJI	60,2	89,2	84,1	95,8	1.067,3	388,8	65,7	152,1	892,7	319,7	1.076,3	392,4
VZMETARNA	65,1	76,8	68,6	77,2	952,1	308,4	86,6	82,5	1.207,2	312,1	922,2	308,0
REZALNO ORODJE	55,1	84,9	51,4	86,0	1.269,1	456,0	31,2	114,8	417,2	312,5	1.525,0	499,2
KOVINARSTVO	89,7	78,8	93,7	78,8	1.432,9	360,2	119,5	46,7	1.548,9	332,1	1.398,0	368,7
ARMATURE	111,6	111,0	102,9	115,7	1.656,0	443,4	113,3	102,8	1.632,5	419,7	1.711,9	499,6
BRATSTVO - PILE	72,4	72,9	72,9	41,6	1.318,8	303,7	-	-	-	-	1.318,8	303,5
MONTER	80,3	91,4	90,5	96,2	1.435,4	370,7	296,3	138,9	3.601,4	687,4	1.075,9	318,2
KALILNICA	-	-	-	-	880,1	185,0	-	-	-	-	880,1	185,0
STORITVE DRUGIH TOZD, DS	-	-	-	-	1.797,1	347,3	-	-	-	-	1.782,9	341,5
DELOVNA ORGANIZACIJA	54,9	86,5	88,4	90,5	1.390,6	373,9	178,8	113,6	2.098,8	446,9	1.246,6	359,1

BOMO SPREJELI IZZIV AVTOMOBILSKE INDUSTRIJE?

Razvojna dejavnost na področju proizvodnega strojništva je v Železarni Ravne vsa leta aktivna. Kljub temu pa moramo na pragu devetdesetih let ugotoviti, da se z njenimi rezultati ne moremo pretirano hvaliti:

– mnogi, več let sicer donosni programi, danes niso več tržno zanimivi (pnevmatika, program orodjarne npr.)

– pri nekaterih smo kljub velikim vložnim sredstvom zaradi več kompleksnih vzrokov ostali na pol poti ali pa smo jih sredi razvijanja opustili (projekt robotizacija)

– samo peščica je dobrih starih programov, ki nam še režejo kruh (noži, stiskalnice).

Takšno stanje narekuje intenzivno iskanje in razvijanje novih programov za mehansko obdelavo, vendar predvsem takšnih, v katerih bo vložnega več našega znanja kot materiala.

Iščemo v različne smeri, kot kaže, pa se nam trenutno najbolj na široko odpirajo vrata v evropsko avtomobilsko industrijo.

AVTOMOBIL – ŠE VEDNO NAJPOMEMBNEJŠE PREVOZNO SREDSTVO

Avtomobilsko industrija se namreč v svetu še vedno nezadržno razvija. Pomembno mesto pri tem razvoju imajo tudi karoserije. Spremembe njihovih oblik so celo pogostejše kot spremembe pogonskih mehanizmov in motorjev.

O tem je dr. Anton Pratekar, vodja razvoja izdelkov mehanske obdelave v RPT, povedal:

»Avtomobilске tovarne se pri vsakem tipu avtomobila odločajo med najmanj štirimi prototipnimi oblikami karoserij, katerih osvajanje dajo praviloma drugim, iz svoje matične tovarne. Osvajanje take prototipne karoserije traja od treh do štirih let, med ponujenimi pa se potem tovarne odločijo, kateri tip vozila bodo začele serijsko izdelovati.

Po izjavah direktorjev nekaterih avtomobilskih tovarn je izdelovanje prototipov karoserij perspektiven posel, saj je avtomobil zato, ker človeku omogoča, da se svobodno odloča

za smer vožnje, še vedno najpomembnejše prevozno sredstvo. Je center dogajanja, vse drugo je zaradi nje-ga.«

MOŽNOSTI V ŽELEZARNI RAVNE

Razvoj avtomobilskih karoserij je torej novost za proizvodno strojništvo Železarne Ravne. Je tipičen primer, ko se bo razmerje med vložnim materialom in znanjem spremenilo, saj bo pri projektu udeležena 90 % znanja in le 10 % materiala.

Po besedah dr. Pratekarja bo vloženo znanje obsegalo praktično celotni spekter znanj, ki jih ima Železarna Ravne, tako na področju metalurgije kot proizvodnega strojništva.

»V osvajanju naj bi sodelovali konstrukterji CAD, programerji NC na obdelovalnih strojih NC, inženirji na računalniško podprtih merilnih strojih, modelarji (ročno oblikovanje modelov), kleparji, varilci. Zaradi te proizvodnje naj bi začeli uvajati lasersko tehnologijo. V projekt bi vključili orodjarno, saj bodo potrebna orodja, in v podaljšku teh orodij še stiskalnice, ki pa jih že imamo razvite. Če se bomo odločili za projekt, bi lahko čez kakšno leto nastala kompletna veriga deformacijske tehnologije – od prototipa do deformacijske linije. Ne bi smel biti problem, saj imamo lito in kovano jeklo ter orodna jekla osvojena, prav tako je znana toplotna obdelava orodnih jekel.«

ŽE KONKRETNI DOGOVORI

Kaže, da se bo naša pot v evropsko avtomobilsko industrijo začela pri francoskem Renaultu. Z njegovimi predstavniki smo imeli uvodne razgovore že konec lanskega leta, tudi njihov bivši direktor razvoja karoserij nas je že obiskal. 21. januarja pa je Renault ponovno obiskala ekipa strokovnjakov iz železarne.

Poleg tega je ekipa iz železarne inž. Herman Kropivnik, dipl. inž. Ivan Globočnik, Jakob Babin in Franc Orter obiskala nekatere zahodnonemške firme, ki že izdelujejo karoserije, z namenom, da se podrobno seznanimo s tehnologijo tovrstne proizvodnje.

Kot je povedal dr. Pratekar, se bomo šele na osnovi temeljitih razgovorov z Renaultom in na osnovi informacij iz tovarn, kjer karoserije že proizvajajo, odločili, ali bomo šli v projekt ali ne.

Priložnost imamo. Če mislimo s prehodom s ton na kilograme resno, jo moramo zagrabiti.

Podrobneje bomo o projektu še pisali.

Helena Merkač

OSKRBA ENERGIJE V DECEMBRU 1989

Kot kaže, je bil december zadnji mesec, v katerem so dobavitelji še zadnjič močno podražili vse vrste energentov, seveda ob predpostavki, da bo program gospodarske reforme, ki ga uvaja zvezna vlada, tudi uspel.

Najbolj so se v tem mesecu podražile primarne vrste energentov, in sicer: zemeljski plin za 150,0 %, elektro energija za 107,6 %, mazut za 58,7 % in butan propan za 104,3 %. Podražile so se tudi sekundarne vrste energentov, vendar so te podražitve nekoliko nižje kot pri primarnih vrstah energije.

Posledica takih podražitev je tudi močan porast stroškov energije. Po okvirnih izračunih, ki smo jih naredili za december, znašajo stroški porabljene energije v železarni (brez dislociranih tozdov) 280,7 milijarde din. Na tono skupne proizvodnje znašajo stroški energije v decembru 11,1 milijona din, na tono blagovne proizvodnje pa so stroški porabljene energije že 28,5 milijona din.

Nabava primarnih energentov je bila v decembru nekoliko slabša, bili smo omejeni pri porabi zemeljskega plina in zato pokurili okoli 62 000 kg več propan-butana, mazuta pa smo dobavili le 22 520 kg. Kljub slabši dobavi smo porabnike zadovoljivo oskrbovali s posameznimi energenti. Oskrba je bila dopolnjena s substituti, s tem da so se zaloge zmanjšale na minimum. Zadovoljiva je bila tudi proizvodnja in oskrba porabnikov s sekundarnimi energenti, bilo je le nekaj krajših prekinitvev ogrevanja mesta zaradi okvare na toplovodu.

Za normalno oskrbo porabnikov s kisikom smo ga iz Tovarne dušika Ruše dodatno nabavili 58 700 kg, kar je 15,78 % od skupno porabljene. Za potrebe metalurgije smo uvozili še 7 583 m³ argona. Poleg ostale nabave in oskrbe smo v železarni zbrali še 6 800 l odpadnega olja, ki se pokuri kot gorivo.

V decembru je zopet prišlo do okvare el. motorja na zračnem kompresorju ER 9/2, kar je že v decembru in bo tudi do ponovnega zagona povzročilo težave pri oskrbi s komprimiranim zrakom. Zaradi tega je treba uporabiti kisikov kompresor Termomeccanica za proizvodnjo zraka. S tem se zmanjša proizvodnja kisika doma in ga moramo več dobaviti iz Tovarne dušika Ruše. Apeliramo na vse porabnike komprimiranega zraka, da ga racionalno uporabljajo.

Ker so bile proizvodnje v decembru občutno manjše, kot smo jih planirali, so bile zato manjše tudi porabe energentov, vendar ne v tolikšnih količinah, da bi lahko obdržali specifične porabe na nivoju prejšnjih mesecev. Zaradi neugodnega sorazmerja so se specifične porabe na enoto močno povečale in je bila na skupno proizvodnjo v primerjavi z decembrom 1988 večja za 28,60 %, medtem ko je bila skupna proizvodnja manjša za 38,48 %. Ugodnejša je bila specifična poraba na blagovno proizvodnjo in je manjša za 9,36 %.

Zelo slabi so tudi rezultati specifičnih porab pri porabi vseh toplot v tozdih metal. proizvodnje, saj so v primerjavi z decembrom 1988 večji za 27,84 % in v primerjavi s planom za 49,46 %. Še slabši pa so rezultati na ogrevanih in žarilnih pečeh, kjer so poprečne specifične porabe večje v primerjavi z decembrom 1988 za 45,19 % in v primerjavi s planom za 60,88 %. Vzroke za tako visoke specifične porabe je iskati predvsem v nizki proizvodnji. Poraba toplote pa ni bila nižja v sorazmerju z nižjo proizvodnjo.

1. Primarni energenti	Poraba	Str. v 000 din
Elektro energija	12.998.360 kWh	94.805.933
Zemeljski plin	5.617.298 Sm ³	149.485.709
Butan propan	77.494 kg	3.154.164
Mazut	187.520 kg	4.256.237
Karbid	8.100 kg	276.502
2. Sekundarni energenti	Poraba	Str. v 000 din
Acetilen	2.841 kg	615.816
Industrijska voda	7.343.285 m ³	4.385.144
Sanitarna topla voda	10.880 m ³	7.433.376
Para	4.374.600 kg	20.867.098
Centralno ogrevanje v ŽR	5.118.790 MWh	32.396.827
– v MR	6.208.210 MWh	23.359.975
Kisik	361.366 kg	4.561.113
Komprimirani zrak	5.595.840 m ³ _n	8.265.216
Cisti dušik	209 m ³ _n	36.192
Tehnični dušik	11.395 m ³ _n	361.841
Argon	4.569 m ³ _n	1.013.017

Ing. Ferdinand Kotnik

NAŠI UPOKOJENCI

Naredimo tokrat izjemo, spodobimo si naslov iz let, ko smo v Fužinarju še objavljali fotografije ljudi, ki so odšli v pokoj, za ilustracijo predstavimo slučajno izbrane štiri iz SGV (od leve proti desni: Stanko Vajksler, Aleš Hali, Jože Cas in Janez Celec), ki se poslavljajo letos, in navedimo nekaj podatkov o upokojitvah v zadnjem času.

Težnja po zmanjšanju števila zaposlenih je omilila tudi predpise o upokojevanju in celo zaželeno je postalo, da se čim več delavcev upokoji.

Tako je bilo lani v Železarni Ravne skupaj 109 upokojitev: 15 v Valjarni, 14 v Jeklolivarni, 9 v KSZ, po 8 v Jeklarni, SiD, TRO in Komerciali, pet v KK, štiri v Kovačnici, po tri v Pnevmatičnih strojih, ETS, Monterju, RPT in v Računovodstvu, po dve v Jeklovleku, Industrijskih nožih, SGV, Kovinarstvu in Družbenem standardu ter po ena v Vzmetarni, Energiji, Armaturah, PII in v PFS.

Zaradi istih ciljev – čim bolj zmanjšati število zaposlenih – pa smo lani uvedli novost – predčasno upokojevanje. Po podatkih, kot jih je zbrala

referentka za delovna razmerja v kadrovske službi **Irena Praznik**, se bo letos v železarni predčasno upokojilo 92 delavcev (dodatno še 9 v TRO in eden v Monterju).

Naj vsem, ki odhajajo v zasluženi pokoj, zaželimo zdrava nadaljnja leta!

Helena Merkač

likvidnosti, med katere so bile zajete tudi nadure, in nič si nismo mogli pomagati. Vse, kar smo dosegli, je to, da so tistim, ki so delali ponoči, za ših priznali nekaj več prostih ur, za popoldanske že ne več. Plačano pa smo seveda dobili le določeno število nadur.

Zato lahko rečem, da meni osebno omenjena pohvala ničesar ne pomeni, saj so nas opeharili za nadure. Pomen pa seveda ima za naš tozd. Dokazali smo, da smo nekaj sposobni narediti, če vsi poprimemo.

Iz povedanega sledi naslov Pohvala že, toda...

Helena Merkač

POHVALA ŽE, TODA...

Pohvala izvoznega oddelka Industrijskim nožem, ki so v roku in kvalitetno izpolnili veliko naročilo za Romunijo, je, poslana na uredništvo konec lanskega leta, spomnila na čase, ko smo v železarni še slovesno razglašali dan in uro, ko so jeklarji izpolnili letni plan. Zadovoljstvo z opravljenim delom je zajelo vso železarno in čas čestitk in pohval je bil takrat – kot lani za Industrijske nože.

Ker je bila novica danes, ko z večine koncev bijejo na ušesa predvsem negativne številke in tarnjanje, izjema, smo se odpravili po njeni sledi v Industrijske nože. Tam nam je **Janez Retko**, rezkalec na stroju NC, povedal: »V roku smo izpolnili izredno naročilo okoli 600 nožev za Romunijo. Časa smo imeli samo dva meseca, saj so oktobra material še valjali, zato smo se res vsi v tozdu morali zelo angažirati. Ker je bilo časa malo in

ker je ob tem morala teči še redna proizvodnja, smo morali delati neprekinjeno na tri izmene, od 30 do 40 % delavcev tako. Vse sobote, nedelje, praznike se je delalo, da smo uspeli naročilo izpolniti do roka. Seveda se je zato nabralo kar precej nadur.

Zal pa smo v Nožih s plačilom teh nadur dobili tako slabo izkušnjo, da je vprašanje, kako bo kdo koga še za naprej prepričal, delaj nadure, če pa ne veš, ali boš potem dobil plačane ali ne, ali boš za opravljeno delo lahko le prost.

Zgodilo se je namreč tako, da smo v železarni ravno v času, ko bi nam morali nadure izplačati, sprejeli vrsto ukrepov za zagotovitev minimalne

ŠE ENKRAT:

OMEJILI VSAKRŠNO PORABO

V primerjavi z devetimi meseci v letu 1988, za katere smo v Fužinarju omenjali podatke o porabi zaščitnih sredstev v železarni, so številke za leto 1989 manjše. Tako smo lani porabili 18 482 parov kratkih rokavic na pet prstov, 3 599 parov takšnih dolgih rokavic in 10 489 parov kratkih rokavic na dva prsta. Skupaj smo torej porabili 32 670 parov rokavic ter 3 699 parov visokih čevljev z jekleno kapo in 5 850 oblek. Koliko nas je to stalo zaradi lanske nestabilnosti dinarja, ni smiselno navajati.

Po podatkih, kot jih je zbrala samostojna referentka v nabavni službi **Cvetka Berložnik**, pa smo lani v železarni porabili tudi 10 276 brisač, 65 719 kosov mila in 57 906 past vamo (»šmiržef«).

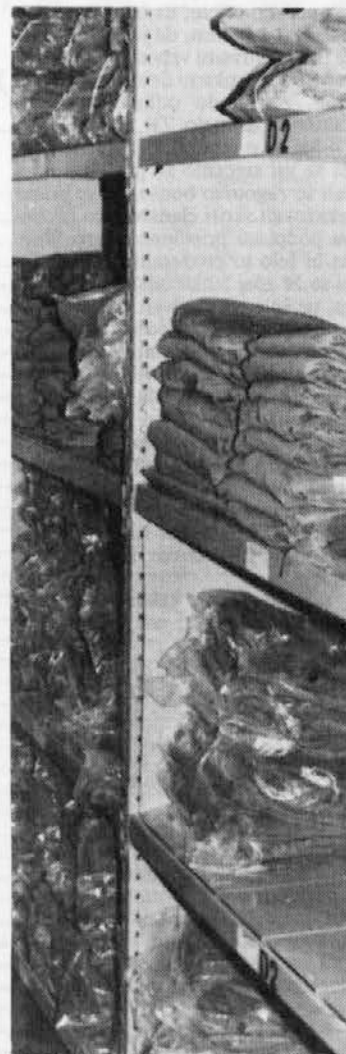
To so porabe, ki se jim ni čuditi, da so se znašle na seznamu tistih nabav, za katere je poslovodni odbor železarne v začetku lanskega decembra določil, da jih je za zagotovitev minimalne likvidnosti nujno treba zmanjšati.

Res, to so številke, vredne premisleka, pa čeprav se zavedamo, da znamo z njihovim poudarjanjem koga razjeziti, češ – spet smo se lotili varčevanja na napačnem koncu, pri malenkostih. Toda – saj vemo: dinar na dinar...

Obrniti pa se da stvar še drugače. Zanimivo je namreč, da smo prav pri teh malenkostih ljudje najbolj občutljivi. Ko se je pojavila omejitev, so klicli na 6304 kar deževali, delavci so izražali nezadovoljstvo... Pa je nakdo rekel takole: »Vse nas boli, če ni mila, če ni ferolegur, pa nikogar!«

Zato: varčujmo danes pri milu, da bomo imeli jutri za legure!

H. Merkač

Koroška pred volitvami '90

Z Jožetom Božičem, predsednikom Občinske konference SZDL Ravne na Koroškem, smo se zmenili za pogovor o volitvah predtem, da so bile v njegovi organizaciji v torek, 9. januarja, v Ljubljani sprejete že znane znamenite spremembe. Omeniti velja vsaj tri: Socialistična zveza delovnega ljudstva se spremeni v Socialistično zvezo, ta ne bo več frontna organizacija, ki bi imela v svojem okviru še druge družbenopolitične organizacije in društva, ter tretjič – na aprilskih volitvah se bo pojavila kot samostojna stranka. Prav to slednje pa je postavilo pod vprašaj upravičenost izbire sogovornika, kajti – začel se je predvolilni boj – in komu se zna zdeti, da v uredništvu s tem pogovorom že delamo reklamo za Socialistično zvezo. Goto vo ne, ocenili smo le, da je predsednik tudi nove Socialistične zveze še vedno dovolj kompetentna oseba, da spregovori o pripravah na volitve v občini Ravne.

»Po Sloveniji se množično pojavljajo nove stranke, ljudje se opredeljujejo za te registrirane, skratka, živo je pred volitvami. Je val pljusnil tudi na Koroško? Se kje kaj dogaja ali bomo Korošci tudi tukaj predvidno počakali, da grede zastavonoše mimo?«

»Naj bo ta zapis izziv za vse, ki razmišljajo o tem, da bi se organizirali. Kajti menim, da je pošteno, da se pred volitvami vzpostavi med zvezami oz. strankami demokratičen dialog. Naj bodo odkrite priprave, kakršne že imajo ZK, ZSMS, SZ, DEMOS v republiki. Prav bi bilo, da se vsi srečamo že prej, kajti srečali se zagotovo bomo, ko se bomo izkazovali skozi članstvo, ko bo treba podpisati pristopno izjavo. Prav pa bi bilo to predvsem za ljudi, saj bi se že zdaj lahko odločili za nekoga, ne šele pri volitvah.«

»Pogovarjava se sredi januarja. Se je do zdaj že kdo zanimal, kako bi v naši občini ustanovil stranko oz. kje bi lahko našel stik s kakšno že ustanovljeno?«

»Občinski upravni organ, ki zbira prijave čisto novih zvez, do danes še ni prejel kakšne. Drugače pa vemo, da imamo na Koroškem poleg ZK, ZSMS in Socialistične zveze še pododbor Slovenske kmečke zveze.«

»Če ponoviva, kakšne pogoje je treba izpolnjevati za ustanovitev strank?«

»Najprej je treba zbrati najmanj 20 članov, napisati statut in program ter ga za nove zveze predložiti občinskemu upravnemu organu, za druge, že registrirane pa mora posameznik ali skupina le najti zvezo s centrom.«

»V javnosti se pogosto pojavlja dilema, ali bo lahko recimo član vaše stranke tudi komunist?«

»Menim, da moramo pri tem vprašanju izhajati iz ljudi ne glede na prepričanje. Mi jih bomo kadrovali oziroma dali jim bomo možnost za kandidaturu v naši organizaciji.«

»Torej je poudarek na ljudeh. Večja to tudi za razmerje do programa?«

»Ali drugače vprašano: kaj naj bo izhodišče ljudi – volilcev: program dela ali kandidati sami?«

»Gotovo moramo tudi tukaj izhajati iz ljudi, ne iz programov. Poglejte, že znani programi se razlikujejo le v niansah, važno bo torej, kdo jih bo uresničeval! Od ljudi bodo odvisni rezultati.«

»Prosim, da odgovorite še na nekaj konkretnih vprašanj v zvezi z volitvami. Najprej: kdaj bodo in koga bomo volili?«

»Volitve bodo v nedeljo, 8. aprila, ko bomo volili delegate v zbor občin in družbenopolitični zbor SRS ter predsednika in člane predsedstva SRS, v četrtek, 12. aprila, bomo volili delegate v občinski in republiški zbor združenega dela, in v nedeljo, 22. aprila, ko bodo volitve v zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor občinske skupščine ter drugi krog volitev v zbor občin SRS – če bo potrebno (89. člen Zakona o volitvah). Volili bomo torej delegate za zbere skupščine občine, skupščine SRS, predsednika in člane predsedstva SRS ter delegate za zvezni zbor SFRJ.«

Treba pa je še povedati, da vodijo postopek volitev volilne komisije in volilni odbori.«

»Ker se pri nas rado zgodi, da začnemo razmišljati o kandidatih šele,

ko so ti že na listi, povejva, kako bo potekalo kandidiranje delegatov v zbere oz. kje lahko kdo koga predlaga?«

»Volitve so bile razpisane 8. januarja, 7. februarja je potekel rok za predlaganje kandidatov, 9. marec pa je zadnji rok za posredovanje vseh predlogov kandidatov. Krajani bodo lahko kandidirali kandidate na zborih volilcev, s tajnim glasovanjem ali s podpisovanjem. Kandidate za delegate zbora združenega dela bodo predlagali delovni ljudje v podjetjih ter drugih organizacijah in skupnostih, kandidate za delegate zbora krajevnih skupnosti in zbora občin Skupščine SRS ter kandidate oz. liste kandidatov za delegate DPZ pa bodo predlagali občani in njihove organizacije v volilnih enotah, ki so določene za volitve v te zbere, torej tudi v KS. Listo kandidatov za družbenopolitični zbor pa bodo določile organizacije delovnih ljudi in občanov, ki bodo v skladu z zakonom o političnem združevanju registrirane kot politične organizacije. Zbori volilcev bodo od 20. februarja do 3. marca.«

»Čeprav je v sredstvih javnega obveščanja veliko rečenega o volitvah v novih družbenopolitičnih razmerah, vendarle velja tukaj za konec še enkrat poudariti novosti in opozoriti ljudi nanje.«

Jože Božič

»Pomembna novost se mi zdi ta, da bo uvedena pasivna volilna pravica, ko bo lahko v zbere voljen prvič tudi vodstveni kader. Sicer pa, kot vemo, bodo volitve neposredne, tajne, demokratične, kandidati pa predstavljani s programom. Novost pa je seveda tudi ta, da bodo v okviru volitev v družbenopolitični zbor tudi volitve v stranke.«

»Tov. Božič, hvala za odgovore!«

Helena Merkač

P.S.: Naknadna informacija: 19. januarja je bil na Koroškem ustanovni zbor Demosa.

MEDOBČINSKO ŠTUDIJSKO SREDIŠČE ZKS ZA KOROŠKO: DOBRO UVELJAVILI NOVE IZOBRAŽEVALNE OBLIKE

Programi usposabljanja in izobraževanja Zveze komunistov so se v letu 1989 zaradi splošne družbene in gospodarske krize temeljito spremenili.

Tudi v koroških občinah je prišlo do sprememb. Nedopustno so postale daljše oblike izobraževanja (enomesecni seminar teorije in prakse marksizma, tedenska občinska politična šola), zaželeno pa krajše, »akcijske oblike« usposabljanja.

Medobčinsko študijsko središče ZKS za Koroško, katerega predstojnik je Mirko Osojnik, je bilo lani pri izvajanju novih programov izredno uspešno. Tako je pripravilo 11 specializiranih seminarjev oz. t.i. aktualnih tem, za vse štiri koroške občine občinsko politično šolo ter 13 študijskih srečanj odprtega tipa.

Izobraževanja so bila v vseh občinah, v kateri kdaj, je bilo odvisno od vsebine oz. od tega, kdo je izrazil željo za neko temo. Teme so bile aktualne, prilagojene trenutnim zahtevam časa, z družbenopolitično, gospodarsko, ekološko in kulturno problematiko. Za večino njih je središče pridobilo odlične uvodničarje in predavatelje iz Maribora, Ljubljane, Zagreba in Beograda, lokalne teme pa so predstavili priznani domači strokovnjaki.

Z aktualnimi temami so začeli februarja, ko so v Dravogradu in Slovenj Gradcu na posvetu sekretarjev OO ZK predavali Darij Zadnikar (Politični pluralizem in marksistično pojmovanje politike), dr. Jože Šter (O (ne)moralni) in Robert Černe (Razvojne preobrazbe gospodarstva), nadaljevali v marcu na Ravnah s seminarjem za sekretarje OO ZK (predavatelj Ivan Vušnik, Mitja Žagar in Jovo Labanac) in v Radljah za delavce delovne skupnosti upravnih organov občine Radlje (Borut Pahor: Aktualni družbenopolitični dogodki v SFRJ), v aprilu v Slovenj Gradcu s seminarjem Komunisti in teritorialna obramba (predavatelj Silvo Komar), v juniju v Črni s strokovnim svetom »Metodološki pristopi in izkuš-

nje pri presejanju neskladnosti v regionalnem razvoju oz. revitalizaciji podeželja«. Septembra je bil v Radljah regijski nadaljevalni seminar »Komunisti in teritorialna obramba« (predavatelj Ivan Vušnik), oktobra na Ravnah, Prevaljah in v Mežici posvet za sekretarje OO in predsednike akcijskih konferenc ZK, novembra na Ravnah za pedagoške delavce ravnških osnovnih šol in kulturne delavce predavanje Adolfa Pušnika z naslovom Jugoslovanska kriza ter decembra na Ravnah za funkcionarje krajevnih skupnosti predavanje mag. Staneta Vlaja »KS skozi prizmo novih ustavnih sprememb«.

Po besedah Mirka Osojnika pa so bila lani najbolj uspešna oblika izobraževanja t.i. »študijska srečanja« odprtega tipa. Takole so se vrstila:

Januarja je na Ravnah in Slovenj Gradcu »Ob 70-letnici prve jugoslovanske države« predaval dr. Janko Pleterski, aprila je bil na Ravnah pogovor z Janezom Stanovnikom o aktualnih družbenopolitičnih razmerah v Sloveniji in Jugoslaviji, maja na Ravnah okrogla miza o ustavnih spremembah (uvodničarja Geza Bačić in Jože Knez), v Slovenj Gradcu predavanje ob 600-letnici kosovske bitke (predavatelj je bil dr. Ignacij Voje) in v Radljah okrogla miza »Za ekološko svetlejši jutri« (gost je bil dr. Dušan Plut), junija je v Dravogradu na posvetu »Kaj se obeta slovenskemu kmetijstvu« predaval Robert Černe, dr. Peter Vodopivec pa v Slovenj Gradcu o veliki francoski buržoazni revoluciji, Septembra je na Ravnah na temo »Še zmeraj kriza« predaval dr. Dušan Bilandžić iz Zagreba, v Slovenj Gradcu pa dr. Branko Pribičević iz Beograda na temo »Reformni procesi v svetu«. Oktobra je v Radljah o birokraciji predaval dr. Neca Jovanov iz Beograda, novembra v Slovenj Gradcu dr. Tone Ferenc o problemih zgodovine in zgodovinopisja NOB na

Slovenskem ter decembra na Ravnah mag. Stane Vlaj na študijskem srečanju aktivna absolventov političnih šol.

Za študijska srečanja je tov. Osojnik povedal, da so bila v primerjavi z drugimi regijami vsa dobro obiskana. Visoko nad povprečje je bilo po udeležbi srečanja s predsednikom predsedstva SRS Janezom Stanovnikom, saj je gosta poslušalo kar 285 ljudi. »Glede na očitno uspešnost takih srečanj odprtega tipa je vredno s takimi oblikami nadaljevati, saj je odziv občanov – tako komunistov kot nekomunistov – tisti, ki že sam po sebi dovolj zgornjo potrjuje uspešnost te oblike«, je povedal predstojnik MSS.

Medobčinsko študijsko središče ZKS za Koroško namerava z obema oblikama izobraževanja – aktualnimi temami in študijskimi srečanji – nadaljevati tudi letos. Tako je januarja v okviru aktualnih tem na Ravnah že bil seminar za ravnateljce srednjih in osnovnih šol v koroški krajini (dr. Vekoslav Grmič je predaval o vzgoji, osebnosti in vrednotah v pogojih nazorskega pluralizma, skupina računalničarjev je predstavila program »Računalniško spremljanje pouka«, Stane Berzelak pa je predaval o pouku zgodovine v osnovnih in srednjih šolah).

»Kako bo za naprej, je težko reči, kajti dejstvo je, da je večših idej več kot finančnih možnosti. Ze doslej smo lahko realizirali le tista predavanja, pri katerih so vsaj polovico stroškov krije druge ustanove, ne ZK. Tu tiči tudi odgovor, zakaj je bilo npr. malo predavanj s področja kulture, z drugih področij pa več. Seveda pa je plan izobraževanja za letos odvisen tudi od rezultatov volitev. A ne glede na te rezultate je treba reči, da bo izobraževanje v politiki tudi v prihodnje moralo imeti svoje mesto,« je sklenil pogovor tov. Osojnik.

H. Merkač

INOVATIVNA DEJAVNOST V ŽELEZARNI RAVNE V LETU 1989

V letu 1989 je bilo izplačanih 325 nadomestil za inovacije (v letu 1988 321), od tega prvih nadomestil 97 (114 v letu 1988). Z inovacijami smo ustvarili v železarni v letu 1989 22.033 poprečnih OD povečanega nadomestila (največ v Jeklarni 7.311, Valjarni 5.799, Kovačnica 2.053, Jeklolivarna 1.279, Jeklovlek 1.777, SID 1.156). Od tega je bilo izplačano avtorjem inovacij 689,9 OD posebnega nadomestila (3,1%) (največ v Jeklarni 200, Valjarni 135, Kovačnici 82, Jeklolivarni 60, SID 40 – poprečnih OD).

Koristnih predlogov je bilo v letu 1989 313 (v letu '88 – 359).

Ustvarjalnih nalog je bilo v letu 1989 422, v njih je sodelovalo 746 delavcev ('88 – 395 nalog, 675 delavcev).

V celotni inovativni dejavnosti je v letu 1989 sodelovala ena tretjina vseh zaposlenih v železarni, kar je celo nekaj več kot v letu 1988.

Poleg strokovnega ter operativnega dela z množičnimi in usmerjenimi inovacijami ter UN smo v mesecu marcu pričeli z vodenjem celotne RR dejavnosti – od planiranja, spremljanja in koordiniranja do strokovne pomoči pri izvajanju RR nalog. V bistvu je tu naša osnovna naloga vzpostavitev optimalne povezave RR dela s tržno dejavnostjo, ki mora biti prisotna v vseh fazah nastajanja novih izdelkov. Tako smo že v fazi planiranja RR nalog za leto 1990 za dobro polovico predvidenih nalog opravili tržne analize in možnosti in tiste naloge, ki niso bile tržno perspektivne, že izločili iz plana za naslednje obdobje. Več v lanskem letu nismo uspeli zaradi problemov samega fizičnega prenosa nalog v službo za inovacije in zaradi premajhnega števila za to

usposobljenih ljudi v komerciali. Zato bomo s tržnimi analizami predlogov nadaljevali še v začetku leta 1990.

Kljub finančnim uspehom v zvezi z inovacijami pa v celoti ne moremo biti zadovoljni zaradi ogromnih problemov

vsebinskega in miselnega vidika pri obravnavanju inovacij, kar bomo v bodoče delno rešili s tem, da bomo usmerjene inovacije priznavali le kot rešitev razpisanih problemov, z doslednejšim ugotavljanjem izmečka in vplivom inovacij na

predhodne in naslednje operacije. Z marcem pa ukinjamo UN, ker so v preteklosti prinesle preveč nemira in konfliktov.

Vodja službe za inovacije
Matic Tasič

USTVARJALNE NALOGE V LETU 1989

TOZD DS	ŠT.		Kat. zah. dela										Del. pod.			St. ust.		
	nal:	del:	1-	2-	3-	4-	5-	6-	7/1-	7/2-	8-	1-	2-	3-	1-	2-	3-	
ARMATURE	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1
DS RAČ.	7	11	0	0	0	0	0	3	5	2	0	10	0	0	0	0	7	4
DSG	79	118	0	0	0	0	1	52	56	1	0	24	92	1	2	87	29	
ENERGIJA	1	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	0	2	0	
ETS	35	42	0	0	0	3	9	5	22	0	0	16	21	4	3	19	20	
JEKLARNA	28	66	0	0	0	0	11	9	9	2	0	28	10	5	3	43	20	
JEKLOLIVARNA	5	9	0	0	0	0	0	6	3	0	0	5	4	0	0	7	2	
KALILNICA	5	7	0	0	0	0	0	3	4	0	0	4	3	0	0	5	2	
KK	17	27	0	0	0	2	13	2	9	0	0	8	15	4	2	21	4	
KOMERCIALA	17	45	0	0	0	0	2	10	19	1	0	10	31	4	1	17	27	
KOVAČNICA	13	32	0	0	0	0	8	7	13	4	0	20	12	0	0	18	14	
KOVINARSTVO	1	5	0	0	0	0	3	2	0	0	0	3	2	0	0	5	0	
KSZ	35	52	0	0	0	0	1	13	18	0	2	17	32	0	0	34	18	
MONTER	2	7	0	0	0	0	1	3	3	0	0	4	3	0	0	7	0	
ORODJARNA	3	3	0	0	0	0	0	1	2	0	0	2	1	0	0	0	3	
PFS	5	14	0	0	0	0	2	1	8	0	0	8	4	2	2	5	7	
PII	14	18	0	0	0	0	1	4	12	0	0	10	7	0	0	8	10	
PNEVM. STROJI	7	10	0	1	0	0	3	2	4	0	0	2	7	1	1	9	0	
RPT	117	217	0	0	0	3	74	54	64	9	1	19	192	4	7	151	59	
SGV	6	11	0	0	0	2	4	2	1	2	0	5	4	2	0	9	2	
SID	1	3	0	0	0	0	2	1	0	0	0	3	0	0	0	3	0	
TRO	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	
TSD	1	3	0	0	0	0	0	1	2	0	0	2	1	0	1	2	0	
VALJARNA	20	41	0	0	0	1	9	17	3	0	0	20	11	6	2	22	17	
VZMETARNA	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	
SKUPAJ	422	746	0	1	0	11	144	201	259	21	3	223	454	33	24	482	240	

INOVATIVNA DEJAVNOST ZA LETO 1989 V ŠTEVILKAH

Št. Fr.	TOZD	IZPLAČANA NADOMESTILA ZA INOVACIJE						P.D. v (OD)	P. N. v (OD)	KP	št. ljudi	KK	št. ljudi	UN	št. ljudi	št. vseh inovat.
		1.	2.	3.	4.	5.	Skupaj									
11	JEKLARNA	28	11	9	10	8	66	7.311,83	200,78	25	36		28	66	127	
12	JEKLOLIVARNA	6	2	7	4	14	33	1.279,17	60,11	8	8		5	9	39	
13	VALJARNA	8	5	7	4	6	30	5.799,56	135,43	23	28		20	41	90	
14	KOVAČNICA	4	2	2	6	2	21	2.053,24	82,8	10	13		13	32	55	
16	JEKLOVLEK	2	1	2	4	-	9	1.177,32	18,55	7	10				10	
20	TSD	2	8	3	4	-	17	294,6	18,36	10	14		1	3	25	
22	KALILNICA	2	-	4	3	-	9	98,59	8,81	-	-		5	7	18	
23	ORODJARNA	2	-	-	-	-	2	-	1,44	10	13		3	3	14	
24	STROJI IN DELI	5	9	-	8	3	25	1.150,96	40,54	13	19		1	3	44	
25	INDUSTR. NOŽI	3	3	3	1	1	11	81,05	7,72	8	9				24	
26	PNEVMAT. STROJI	13	2	4	2	5	26	614,03	21,56	17	22		7	10	34	
27	VZMETARNA	2	3	1	2	2	10	568,37	20,52	15	16		1	1	18	
61	TRO PREVALJE	5	4	4	2	7	22	343,42	18,59	27	35		1	1	40	
63	KOVINARSTVO	1	2	1	1	3	8	110,58	5,02	16	20		1	5	28	
66	MONTER	-	2	2	-	-	4	32,1	1,5	3	5		2	7	21	
69	ARMATURE MUTA	3	2	1	1	2	9	306,59	12,23	10	15	2	11	1	28	
34	ENERGIJA	1	1	1	1	3	7	386,18	11,39	9	15		1	2	19	
35	ETS	-	-	2	-	-	2	171,33	6,74	23	31		35	42	93	
36	SGV	1	-	-	-	1	2	38,31	2,21	36	56		6	11	108	
37	TRANSPORT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	
80	PII	1	-	-	-	-	1	124,35	5,84	-	-		14	18	26	
81	RPT	4	1	-	1	-	6	52,28	4,02	20	32		117	217	266	
82	KOMERCIALA	1	-	-	-	-	1	-	0,49	1	3	1	7	17	45	
83	MONTR. KAKOVOST	1	-	1	-	-	2	39,21	2,5	9	14		17	27	56	
84	DRUŽB. STAND.	1	-	-	-	-	1	-	0,27	6	6				10	
91	DS RAČ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	17	7	11	27	
92	DS ZA GOSPOD.	1	-	-	-	-	1	-	2,5	2	7		79	118	128	
93	DS ZA KSZ	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	1	8	35	66	
94	DS PFS	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1		5	14	15	
	SKUPAJ	97	58	54	54	62	325	22.033,07	689,92	313	434	7	43	422	746	1485
	leto 1988	114	-	-	-	-	321	-	-	359	611	13	78	395	675	1480
	indeks 89/88 (%)	85	-	-	-	-	101	-	-	87	71	54	55	106	110	100,3

S turizmom v Evropo

Železarna Ravne se na vse načine poganja iz krize, ki teži jugoslovansko gospodarstvo, tako s svojo osnovno razvojno usmeritvijo, naravnano v višjo kakovost in izvoz, kakor tudi s svojo postransko, neproizvodno dejavnostjo – turizmom. Športno-rekreativne zmogljivosti, ki jih je prvotno zgradila za potrebe kolektiva, jih pa presegajo, je srečno dopolnila s hotelom Rimski vrelec. Ta je dolga leta živel v senci anonimnosti koroškega turizma, zato ga je bilo treba temeljito obnoviti, šele z nekaterimi dopolnitvami pa bo postal to, kar želimo, da bi bil: središče sodobnega rekreacijsko-turističnega središča pod Uršljo.

Z ravnateljem PE Turizem in družbeni standard **Alojzom Janežičem** smo se pogovarjali o pridobitvah hotela Rimski vrelec in o načrtih železarskega turizma. O načrtovanju in poteku obnove je povedal: »Železarna Ravne je prevzela Rimski vrelec od sodza Integral – Golfurist brezplačno 1. julija 1987. Zaradi nezadostne opremljenosti in napačne lokacije kuhinje smo dobili le začasno uporabno dovoljenje. Ker smo se odločili za obsežnejšo adaptacijo, so bile priprave nanjo nekoliko daljše. Vključili smo jo v investicijski načrt za leto 1989, z deli pa smo začeli lani v začetku septembra. Projekt je izdelal Slovenjales inženiring. Po predvidevanjih bi morali dela končati do 29. novembra, vendar se je kmalu pokazalo, da je rok prekratek in da je odprtje hotela realneje načrtovati za novo leto.

Opravili smo naslednje: Preselili smo kuhinjo iz prve v drugo etažo ter jo na novo opremili, sanitarije v drugi etaži smo porušili in jih nadomestili z novimi v zahodnem delu stavbe, kar je bila zahteva inšpekcijskih organov. S tem smo pridobili dodatne sedeže v mali restavraciji v 2. etaži. Zgradili smo nov vhod na severni strani zgradbe, ki je tako dobila povsem novo lice in se organsko vcepila v okolje z novo dovodno potjo, parkiriščem in dvoriščem, ki ga bomo še uredili. Pri vходу smo v 1. etaži uredili novo recepcijo. Na mestu, kjer je bila deponija premoga, pa smo zgradili klubski prostor.

Novost hotela je osebno dvigalo, zaradi katerega je zgrajena kupola na strehi. V etaži imamo še nove skladiščne prostore ter sanitarije in garderobe za delavce hotela. V vse prostore smo vgradili protipožarno zaščito oziroma signalne naprave.

»Sob niste obnavljali?«

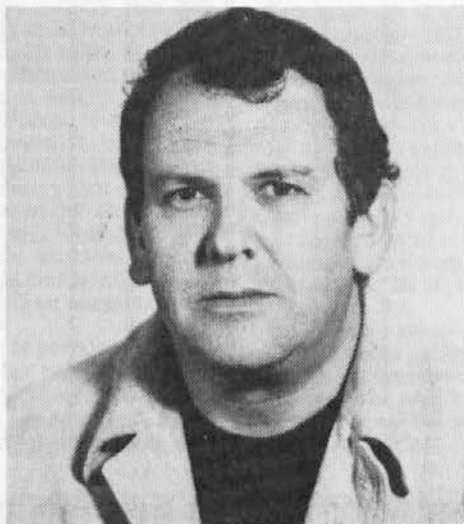
»Ne. Le zaradi gradnje dvigala smo dve sobi malo zmanjšali in s tem izgubili dvoje ležišč. Stevilo ležišč bo morda treba še nekoliko zmanjšati, da se bodo bivalne razmere v manjših sobah izboljšale.«

»Vendar so prenočitvene zmogljivosti hotela že tako premajhne.«

»To bo treba reševati na drugačen način. Studijo o tem pripravlja družbeno podjetje Razor Ravne.«

»Baje so bili načrti za adaptacijo nepopolni in se je zaradi tega zatakalo pri sredstvih za nakup opreme.«

»Pri obnavljanju starih objektov se neredko zgodi, da se šele med delom pokaže, kaj še velja in kaj je treba zamenjati ali narediti na novo. Tako je bilo tudi tu. Moram reči, da so se glavni izvajalec (Kograd, tozdr Stavbenik Prevalje) in pogodbeni izvajalci del (ETS, Instalater Prevalje, mizar Grnjak iz Slovenj Gradca, oblikovalec Oblak iz Ljubljane in še nekateri) ter nadzorniki, zelo zavzeli in so bili ne le izvajalci, temveč tudi sprotni projektanti. Zaradi dodatno ugotovljenih potreb smo se-

veda morali zbrati več sredstev, kot je predvideval investicijski načrt, kar nam je zaradi slabe likvidnosti železarne proti koncu leta povzročalo težave, vendar smo naredili v glavnem vse, kot smo načrtovali.«

»Bo treba še kaj narediti?«

»Ob tehničnem prevzemu 22. decembra so bile ugotovljene nekatere manjše pomanjkljivosti, ki smo jih doslej večinoma že odpravili, s tem pa seveda še ni vse opravljeno. Letos bo treba dokončno urediti okolico hotela z nasadi in zelenicami, porušiti staro vilo nad virom hotuljske slatine in zagotoviti neoporečen odjem mineralne vode. Pod hotelom bomo naredili večjo fontano, v bližini pa še dvoje teniških igrišč.«

»Je po obnovi Rimski vrelec dobro obiskan?«

»Žal ne tako, kot bi si želeli. Če bodo še naprej tako kopne zime, bo nujno poskrbeti za zasnežitev bližnje smučarske proge.«

»V bližini hotela je zasebnik uredil drsališče. Zakaj ga tudi sam Rimski vrelec nima?«

»Mi imamo drsališče na Ivarčkem. Vendar je tam tehnično in zaradi miselnosti ljudi, češ, Ivarčko je naše, težko zaračunavati vstopnino.«

»Ivarčko smo res uredili železarji s skupnimi sredstvi in z udarnim delom. Vendar je vzdrževanje drago, k jezeru pa prihaja tudi veliko drugih ljudi. Ni treba, da je vse zastoj za vse.«

»Skupinam, ki so prihajale z avtobusi, smo lani že zaračunavali vstop-

nino. Ker bomo kot poslovna enota ekonomsko poslovali, bomo morali povečati dohodek od naših storitev in vloženih sredstev. V železarni se bomo morali odločiti, ali bomo našim delavcem pomagali z regresiranjem, v vsakem primeru pa se bomo morali začeti zavedati, da zastoj ni nič.«

»Ali se ne bi dal dohodek povečati z dodatno ponudbo?«

»Mislim, da imate prav. Morali bomo biti bolj 'vsiljivi'. Nekaj več bo treba storiti. Spremeniti pa bo

»Menim, da se bomo težko odrekli dosedanemu pojmovanju Družbenega standarda, ki da upravlja s tem, kar je naše in nam pripada.«

»To drži. Vendar bomo imeli kot poslovna enota nesporno lastno odgovornost za svoj obstoj. Res smo železarji marsikaj zgradili z lastnimi rokami, toda veliko smo v objekte tudi vložili in s tem moramo začeti tržiti. Obnovljeni hotel Rimski vrelec postaja vodilni gostinski objekt v razsežnosti štirih koroških občin. Ker s kompleksom Ivarčko-Ošven sestavlja nedeljivo celoto, se bodo z nekaterimi dopolnitvami, npr. z dograditvijo prenočitvenih zmogljivosti, predvsem pa s tržno ponudbo zdravilnih lastnosti mineralne vode, njegove možnosti še povečale. S kakovostjo naših storitev bomo poskrbeli, da bomo obdržali sedanje in pridobili še nove goste. V ta splet dejavnosti sodi tudi počitniški dom v Portorožu, ki naj bi, ko bomo zgradili objekt skupne rabe, postal hotel Korotan.«

»Dom v Portorožu je bil doslej – ob izmenjavah – skoraj v celoti namenjen letovanju delavcev železarne. Bo poslej drugače?«

»V letovanju za letos načrtujemo nekatere spremembe, od katerih sta bistveni dve: Izmene bodo krajše, namesto deset dni bodo trajale sedem dni, s čimer se prilagajamo normalni ponudbi v turističnem gospodarstvu, hkrati pa bomo lahko na ta način del naših zmogljivosti – 45 do 50 postelj v šestih do osmih izmenah – ponudili tržišču. Gre za to, da bi lahko ob dokaj ustreznih ceni paketa del naših portoroških zmogljivosti pa tudi hotela Rimski vrelec (7 dni Portorož, 7 dni Rimski vrelec) zapolnili s tujimi gosti. Računamo namreč, da bo ob nekoliko višjem regresu zanimanje za letovanje naših delavcev v Portorožu približno enako kot doslej, s krajšimi izmenami pa bi se kapacitete sprostile.«

»Ali bo ob tem še mogoče letovati v drugih obmorskih krajih kot v prejšnjih letih?«

»Po vsej verjetnosti bomo obdržali apartmajsko letovanje v Pulju, na Rabu, Krku, v Vinodolu, Pakoštanih, Biogradu ter v zdraviliščih Dobrna, Radenci, Moravci, Lendava, vendar le, če bomo dosegli ustrezno ekonomsko ravnotežje v zakupih oziroma izmenjavah proti naši planirani ceni, ki bo, oblikovana na osnovi regresa in kalkulacije stroškov, znašala od 175 do 210 din na dan.«

»Torej zaradi vključitve na turistično tržišče naše letovanjske možnosti ne bodo okrnjene?«

»Mislim, da ne bistveno (če 7 dni namesto 10 dni ne menjamo po dnevih, temveč po izmenah). Vključitev portoroškega doma v našo gostinsko-turistično ponudbo pa je nujna, če hočemo konkurirati na turističnem tržišču in pridobiti novega – tujega gosta.«

»Tovariš Janežič, hvala za pogovor.«

FUŽINAR ZA RAZVOJ

UPORABNA VREDNOST JEKLENIH ODPADKOV

Kako in zakaj zapravljamo dobrine

O problematiki jeklenih odpadkov v železarni smo na tem mestu že večkrat pisali. Povedanega je bilo že veliko o vrednosti sekundarnih surovin, predvsem pa o naših napakah, s katerimi povzročamo dvojno škodo, namesto da bi iskali nove načine za izkoriščanje boljše možnosti in prednosti uporabe odpadkov. Čeprav na področju kakovosti in rentabilnega združevanja in označevanja ter izkoriščanja lastnih odpadkov v celotni reprodukcijski verigi železarne še ni zadovoljivega napredka, tokrat ne nameravamo omenjati problemov zaradi zajemanja in vračanja odpadkov. Tokrat želimo nekoliko osvetliti novo nastajajočo »kugo«, ki prav tako povzroča veliko proizvodnih težav, prinaša pa samo izgubo. To je pomanjkljivo gospodarjenje z ostružki.

Železarna Ravne je v zadnjem času prerasla v velikega predelovalca žlahtnih kakovosti. Tako, kakor se podjetje širi in vse bolj razvija v predelovalno institucijo, tako iz leta v leto raste količina ostružkov. Zaoznanost pa znanje in spoznanje, kaj dejansko ostružki pomenijo. Ti so že zaradi vlažnosti, naoljenosti in oksidiraniosti manj vredna in za uporabo problematična surovina. Vendar so, če so pravilno sortirani, vseseno koristna in vredna surovina.

V razvitem svetu imajo ostružki zelo pomembno mesto med jeklarskimi surovinami, zato je njihovem zbiranju, sortiranju in združevanju posvečena posebna pozornost. Združujejo jih po podobnih kakovostih – markah in strogo pazijo, da med ostružki ni barvnih kovin, ne kovin in smeti. Ne obravnavajo jih kakor v naši železarni.

Ravenčani svojim ostružkom posvečamo izredno malo pozornosti. Večinoma jih mešamo ne glede na kvaliteto izhodnega jekla. Med ostružki redno najdemo smeti, usnje, drva, plastiko, čistilno volno, čevlje, ostružke barvnih kovin in drugo. Ker je ostružkov iz leta v leto več, je tudi problemov vedno več. Ti se zaradi vedno večjih količin stopnjujejo.

Dokler je bilo ostružkov manj, naročil vseh vrst kakovosti pa dovolj, mešani ostružki niso povzročali najhujših težav. Vlaganje ostružkov med sorazmerno čiste jeklene nelegirane odpadke (kupljene) je prinašalo zadovoljive razredčitve. Iz eventualno napačnih raztalitev se je dalo izdelati kakšno kvaliteto iz rednega programa, ki je skoraj tekoče našla kupca. Težave so povzročali le baker, kositer in arzen.

Z naraščanjem količin pomešanih ostružkov so se težave stopnjevale. S povečanjem deleža obdelave nikljevih jekel je problematika dosegla vrhunec. Vse več nelegiranih šarž

se je raztapljalo s preveč Cr, Ni in Mo. Tudi legirane šarže, pri katerih so bili vloženi domači ostružki lepo označeni, a napačno sortirani – združeni, so imele ob raztalitvi nemogoče kombinacije legiranih elementov. Kar naenkrat je skoraj 80 % legiranih Cr–Ni–molibdenskih kakovosti bilo izdelanih nenamensko izven programa ob napačnih raztalitvah. Začeli so se kopičiti domači Cr–Ni–Mo legirani odpadki. Da bi bil problem še hujši, se je prav v zadnjih letih avtomobilska industrija, nekoč izredno velik potrošnik Cr–Ni–molibdenskih kakovosti, začela preusmerjati k uporabi sicer nelegiranih, vendar mikrolegiranih jekel. To je dodatno zmanjšalo obseg nikljevih jekel. Problem viška odpadkov je bil rešen z odprodajo, vendar le po tržni ceni na Zapadu, ki je bila mnogo nižja od stvarne uporabne vrednosti. Že v tem primeru smo začeli izgubljati.

V letu 1989, ko je začelo močno primanjkovati naročil tudi za valjane profile, je uporabnost Cr–Ni–Mo kakovosti še bolj padla. Jeklarna je pri dejanski kakovosti zbiranja in gospodarjenja z odpadki naenkrat postala nesposobna tekoče dobavljati valjarni zelen asortiment. Nastajalo je preveč napačnih, tekoče nenaročenih t.i. nekurantnih kakovosti. Zaloge so rasle.

Poznavajoč vzroke problematike se je vedelo, da obstajata dve rešitvi:

1. poostri nadzor nad zbiranjem ostružkov in odpadkov na izvoru nastajanja, urediti združevanje in uporabo po kakovostnih skupinah
2. popolnoma prekiniti uporabo sumljivih in pomešanih ostružkov.

Jeklarna je forsirala in se pripravila na prvo. Izdelani so bili predpisi za zbiranje in uporabo ostružkov. Vsi predelovalci oz. proizvajalci ostružkov so dobili po 10 izvodov predpisov za zbiranje ostružkov in odpadkov s prošnjo, da organizirajo posvet svojih najodgovornejših sodelavcev, na katerem bi s predstavniki jeklarne obdelali problematiko in se dogovorili. Na pobudo in prošnjo se je odzval le en obrat. Poleg omenjene pobude je bilo več sestankov, vsi ali na pobudo jeklarne ali ob resnejših reklamacijah oz. zavrnitvah pomešanih pošiljk. Rezultatov ni nobenih. Mesečno se dostavlja na pripravo vložka prek 100 ton pomešanih ostružkov, ki so običajno deklarirani kot nelegirani, dejansko pa gre za pomešanost vseh kakovosti, ki se obdelujejo v obratih železarne.

Večinoma se predelovalci izgovarjajo na nemoč zaradi vezanosti več obdelovalnih strojev na iste zbirne neskončne trakove. Rešitve ne vidijo, saj baje lahko samo delajo tako naprej ali občasno ustavljajo posamezne stroje, če ni mogoče zagotoviti podobnega asortimenta, ki ga narekuje predpis za združevanje ostružkov. Majhnost serij in dobavni roki menda ne dovoljujejo drugačnega dela. Izgovarjajo se na pomanjkanje prostora za zbirne zaboje, pomanjkanje prostora za ločevanje odvodnih trakov ob novih investicijah in nadomestitev ter na prometne težave nasploh in drugo. Skratka, težko najdeš pripravljenost na strokovno diskusijo in objektivno reševanje problematike. Edina skrb predelovalcev je odstranitev ostružkov in navlake iz obratov in zagotovitev praznih zabojev, saj je najlažje probleme prenašati na drugega.

V oktobru 1989, ko so zaradi pomanjkanja naročil občasno mirovali veliki jeklarski agregati, se je jeklarna znašla v taki situaciji, da ni bila več sposobna zadovoljevati kvalitetnih potreb valjarne, saj so se napačne raztalitve vrstile na dnevnem redu. Edina rešitev je bila daljša prekinitve uporabe ostružkov. Zaloga nekurantnih šarž je rasla. Tako se ni moglo več nadaljevati. Jeklarna je morala prekiniti uporabo ostružkov.

Komercialna služba je takoj našla kupca sumljivih in mešanih ostružkov. Vendar železarna dobiva za ostružke le 105 DEM/ton. Dejanska uporaba vrednosti ostružkov s giblje včasih tudi okoli 70 % vrednosti predmetnih odpadkov. Verjetno se niti ne zavedamo, kaj to pomeni.

Enak odnos do ostružkov je na celem jugoslovanskem prostoru. Tudi do 50 % ostružkov, vstevši hematitne, se prodaja na zapadno tržišče. Vsi ostružki se prodajajo prek posrednikov »ODPADASEV« – domačih in »ODPADASEV« na oni strani meje h končnemu potrošniku. Vsi trije imajo gotovo lepe koristi, sicer se s tem poslom ne bi pečali. Vse izgubljata predelovalec jekla samo zato, ker v lastni hiši ne zna narediti reda, in domači proizvajalec železa, ker ne zna izkoristiti cenovnih prednosti sicer slabega vložka ostružkov. Odpadaši si privoščijo celo to, da linije za briketiranje ostružkov postavljajo in uporabljajo brez centrifug za odstranjevanje vlage in maščob. Vse to dokazuje, da predelovalci kovin vrednost ostružkov predvsem zaradi prihranka tistega majhnega dodatnega napora in neznatnih stroškov, da bi jih na izvoru kvalitetno razmejili, krepko pocenjujejo. To delamo tudi v Železarni Ravne.

Skladiščna ulica

Prekinitve uporabe ostružkov se je sicer obnesla. Delež napačnih raztalitev se je takoj zmanjšal. Problem pa še vedno ni docela rešen. Zbiranje in označevanje odpadkov v naših obratih še vedno ni dosledno. Velik problem predstavljajo tudi kore, nabrane na haldi. Identifikaciji in označevanju kor je posvečena minimalna skrb. Poleg omenjenega postaja iz leta v leto bolj problematičen tudi nabavljeni vložek zaradi primešanosti legiranih odpadkov.

Ena pošiljka ostružkov za odprodajo okoli 50 ton je bila testirana. Izbranih je bilo sedem vzorcev. Analiza je pokazala, da vzorci predstavljajo kvalitete: 2 x VCNMO 150, 1 x VCMO 140, 1 x VCMO 150, 1 x OHV 4, 1 x PV 3 in 1 x CK 45. Na prvi pogled je mogoče oceniti, da prodajamo mešane legirane ostružke, pomešane z nelegiranimi. Poznavač način jemanja vzorcev in dejansko situacijo, ocenjujemo, da več kot 50 % legiranih ostružkov ni pomešanih med nelegirane.

Vzorci namreč niso bili izbrani na osnovi slučajnosti, temveč izbrani po obliki, barvi, debelini, lomljivosti itd.

Če omenjeno strukturo preračunamo po cenah za čiste elemente, veljavne v decembru 1989: Ni 15,57 DEM, Cr 3,19 DEM in Mo 13,10 DEM za prodano količino 100 ton mesečno, samo zaradi odmetavanja oz. podarjanja čistih Cr, Ni in Mo izgubljamo 6800 DEM, če razlik med dejansko uporabno in doseženo tržno ceno ne upoštevamo.

Če mešani ostružki ne bi imeli možnosti uporabe, jih tudi po nizki ceni ne bi nihče kupoval. Poglejmo sedaj možnosti uporabe takih ostružkov. Uporabljajo se kot:

1. dodatek namesto jeklenih odpadkov v konvertorje, kjer je osnovni vložek vsaj 80 % grodlja, kar garantira dobro razredčitev

2. dodatek v SM peči, kjer je osnovni vložek vsaj 50 % grodlja, kar garantira zadovoljivo razredčitev

3. dodatek v visoke peči v kombinaciji z železno rudo, predvsem hematitni ostružki

4. v tovarnah Fe legur za dodajanje Fe substance

5. ostružke lahko pretaljujemo v analizo poznani vložek za ponovno pretaljevanje.

Mi takih možnosti nimamo. Lahko bi pa porabili vse nastale ostružke, če bi ti bili organizirano zbrani in razporejeni v 5 osnovnih skupin, ki izhajajo iz vsebine in koncentracije legiranih elementov. Seveda je večje količine visoko legiranih ostružkov treba ločevati po kvalitetah. Način zbiranja ostružkov je standardiziran. Standard je v javni razpravi tik pred sprejemom. Za do-

sledno upoštevanje standarda na področju ostružkov imamo vse možnosti. Stroški te dejavnosti so minimalni v primerjavi z vrednostjo, ki jo lahko ne glede na organizacijsko razdeljenost našega podjetja skupaj iztržimo, bolje rečeno, ne zavržemo.

V zapadnih industrijskih ekonomijah se jim splača zbiranje obrusa (opilkov od brušenja) po skupinah podobnih kvalitet in izkoriščanje kovinske vsebine. Obrus vsebuje prek 85 % kovinskih elementov. Prav tako izkoriščajo praktično vso nastalo škajo, ki služi kot oksidant, izkoristi pa se tudi kovinska substanca (40–50 %). Uporabo ostružkov smo že omenili.

Sodelavcem železarne smo tako želeli prikazati problematiko in pomanjkljivost skupnega gospodarjenja s proizvodnimi odpadki, ki so tudi naša skupna surovina. To je eden izmed elementov, ki nam povečuje lastno ceno izdelkov in nas dela manj konkurenčne. Vendar je prav ta strošek mogoče že jutri zna-

tno znižati. Treba je le urediti naše vrste. Naučiti tiste, ki ne znajo delati, zahtevati od onih, ki nočejo delati. Tisti, ki so dolžni učiti druge, organizirati, voditi, načrtovati in nadzirati, bodo verjetno po novi organizaciji in po novih zakonitih možnostih, vendarle že enkrat postavljeni v konkurenčni odnos po odgovornosti, znanju, učinkovitem vodenju, doseženih vsestranskih učinkih, brez monopola.

V jeklahni upravičeno pričakujemo, da ni več daleč dan, ko bo nekdo dovolj vpliven in strokoven, le pognal vse potrebne aktivnosti, da bodo stroški jekla razbremenjeni za del dodatnih stroškov, ki jih povzroča neodgovorno gospodarjenje z vsemi vrstami naših odpadkov in za neizkoriščanje danih resursov, ki ostanejo zavrženi ali odtujeni, ker delamo napake, ki bi se jih morali zavedati.

Stanko Kovačič,
Jeklarna

KAJ SMEMO VEDETI O TITANU

Splošne lastnosti

Za imenom titan si navadno predstavljamo velikana iz grške razlage sveta. V resnici je titan od manj uporabljenih kovin najbolj pogost na zemeljski površini. Za silicijem, aluminijem in železom sta mehka natrij in kalij, takoj potem je na lestvici pogostnosti nastopanja titan. Precej manj je mangana, kaj šele kroma in drugih kovin. Titan predstavlja kar 0,6 % od vse snovi zemeljske skorje, vendar ga iz rud, ki so kar številne, zelo težko dobimo čistega. Ni ga namreč med trdimi elementi, ki bi se živahneje zanimal za druge članice sistema prvov. Oblikuje celo v jeklu veliko različnih kemijskih spojin. To nagnjenje nam koristi, ker omogoča odpravljanje neželenih dušika, kisika in žvepla iz železove zlitine. Po ovinkih ali naravnost nam dobro služi zanesljiva vez z ogljikom. Kar neposredno koristen je karbid s trdoto 2400 HV, katero preskoči le borov karbid (3700 HV) in za katero zaostaja celo vanadijev (2800 HV). Posredno izloča potrebo po gašenju nerjavnih avstenitnih izdelkov (18 Cr, 8 Ni), ki jih moramo variti npr. popravljati.

Fizikalno je tudi zelo izrazita pojava. Navkljub trdosti 150 HB (železo 45 HB, največ, t.j. 250 HB, imajo le volfram, niob, vanadij) je razmeroma lahek. Specifična teža 4,5 kg/dm³ ga priporoča letalskim konstrukterjem, vesoljcem, kolesarjem in drugim, ki skrajnje varčno gospodarijo s transportnimi stroški. Od trdnih kovin je lažji le berilij (1,8 kg/dm³), če ne štejemo silicija (2,4 kg/dm³) h kovinam.

Toplote za ogrevanje porabi malo več kot železo ali vanadij, toda izrazito je nedružaben, ko je treba prevajati toploto ali elektriko. Le bor, uran, in vanadij so skoraj tako slabi prevodniki. On sam zmore 22 W/mK (železo 75 W/mK). Z električno upornostjo 1 om zoprvuje že 1,2 m dolga žica debeline 1 mm – železo-

va je lahko za enak upor 10 m dolga. No, še zmerom je prevodnejši od manganove (0,5 m) ali cerove, kaj šele silicijeve (0,001 m)!

Po raztezanju pred ogrevanjem pa je spet precej podoben železu 8.10⁻⁶ m/m.

Med izdelavo jekla upoštevamo predvsem kemijsko naravo elementa pri temperaturi nad 1500°C. Se preden dodamo titan, moramo jekleno talino dobro dezoksidirati, razkisliti. Če ga želimo kar najbolj izkoristiti, ga dodajamo šele v curek, ko teče iz peči v ponovcu.

Se o njegovem nagajanju jeklarjem: povzroča velike razlike v kemijski sestavi že na majhnih razdaljah (pod milimeter). Temu pojavu pravimo »močne izceje«. Izdelek kaže trakasto, pasasto razdelitev mehanskih lastnosti. Vezi med pasovi so šibke, zato tudi izdelek ni trden.

Že površen metalurg z lahkoto opazi strastnost titana do dušika in ogljika, saj to nagnjenje omogoča izdelati jeklotitino z zelo drobnim zrnom, nadalje okrepi izdelke proti vodiku, preprečuje medzrnasto korozijo nerjavnih jekel.

Palčkom med atomi se morajo pri visokih temperaturah zoperstaviti številne naprave v kemijski industriji. Obstojnost jim nudi poleg kroma, niklja, železa še titanov karbid. Titana sme biti za več ali manj kot štirikrat toliko kot ogljika.

Podobno moč daje nerjavnim izdelkom (prokron 11) tudi proti korozijskemu napadu po mejah zrn. Zmanjša namreč elektrokemijski potencial med sredino in mejo zrna, ker pobere ves ogljik v svoj karbid. Drugače je namreč po mejah več ogljika, kot ga dopušča železo po nerjavnosti. Za trdnost izdelka je sicer potreben, toda predvsem v nelegiranih ali v orodnih jeklih.

Kakor pa ovira korozijo mej, je tudi nekoliko neprijeten, ker oblikuje

– v skladu s svojo poligamno naravo – poleg karbidov tudi nitride. Dušika zanje v jeklih ne primanjkuje – kot tudi v izvirmem zraku ne – in zato nas med poliranjem jezijo trdi praskači kot kak pesek med snaženjem oken.

V jeklih naprav, ki delujejo pri povišanih temperaturah, je pogosto prepotreben zato, ker povečuje obstojnost proti lezenju. Tokrat pa nam prav pridejo nitridi. Jeklo z 0,1 % C in 2 % Ti vzdrži pri 580°C nateg 180 N/mm², jeklo z 0,2 % C, 3 % Cr in 1 % Ti pa celo 230 N/mm². To je zato, ker tudi krom rad vidi dušik.

Za toplotno obdelavo je pomembna lastnost titana, da zožuje v diagramu sestava – temperatura območje, ki prikazuje gama fazo (avstenit).

Cementacijskim jeklom zmanjšuje zmožnost globokega prodiranja ogljika v globino, kar je navada vseh elementov, ki zmanjšujejo velikost zrn. Kot močan karbidotvorec omogoča veliko nakopičenje ogljika na površini izdelka, ki ga nitrimo.

Isti vzrok, ki brzda globino cementacije pri cementacijskih, zavira tudi pohod trdote v globino drugih konstrukcijskih jekel, ko jih kalimo.

V jeklih, ki jih želimo nitirati, pa se izkaže titan za aluminijem najpriazdevnejši sodelavec. Če utrdi dušik s pomočjo 1 % Al površino do 1100 HV, jo bo enak v navzočnosti 1,5 % Ti.

Podobno živahan je naš velikan na orodjih, na njihovih trdih površinah in ostrinah. Karbid je po trdoti drugi od vseh karbidov. Osnovo jekla, v kateri gnezdijo karbidi, prav tako z lahkoto utrdi, kot je niob ali tantal, za katera vemo, da sta najtrši čisti kovini.

Če upoštevamo še izredno drobnost titanovih karbidov, si lahko predstavljamo, zakaj so ostrine rezil iz titanske legiranih jekel nedosežno tanke, nevidne, vzdržne.

Titanov nitrid napne obstojnost umetnih diamantov na dvojno vrednost, kar tudi nismo pričakovali.

V orodjarnah je zato titan vse bolj in bolj spoštovan. Pa ne samo tam, temveč še v elektrotehnikah, varilnih konstrukcijah in drugod.

Če želimo magnet izredne moči oz. koercitivne sile, bomo vzeli zlitino z odstotki 4 Cu, 10 Al, 15 Ni, 25 Co, 2 Ti, kajti za razmagnetenje bo 700 oerstedov še premalo.

Nerjavne posode iz jekel tipa 18 Cr/8 Ni moremo brez strahu pred korozijo variti, če je v jeklu še tudi titan. Seveda naj bo varjenje zaščiteno pred zrakom, drugače bo požrl ves titan iz elektrode. Prednost titanske legiranih nerjavnih jekel pred navadnimi prokroni 11 in 12, ki so brez titana ali nioba in tantala, je dovoljena uporaba izdelka brez gašenja. Kadar gre za velike posode, je to zelo pomemben odpustek.

Kdo pa bo ogrel 10-metrsko posodo na 1050°C in jo trenutno celo gasil z vodo?

Ker pa vsak dobiček od nekod izvira, je pravična cena za prihranjeno gašenje slaba zmožnost izdelka za poliranje. In ker so nerjavne elektrode s titanom zelo slabo tekoče, pogosto jemljevo tudi za varjenje titanskih izdelkov elektrode brez titana.

Mag. Franc Uranc

NAPREDOVANJE IN RAZVOJ ZAPOSLENIH

(Povzetki rezultatov raziskave v železarni)

OSNOVNE ZNAČILNOSTI SISTEMOV NAPREDOVANJA

Uvod

Vertikalno mobilnost (premike po vertikalni osi navzgor in navzdol – torej napredovanje, stagnacija in nazadovanje) smo v raziskavi opazovali na štirih mobilnostnih lestvicah:

lestvici plačilnih razredov, formalne izobrazbe, zahtevnosti dela in vodstvenih ter vodilnih položajev. Za našo organizacijo smo upoštevali 31 plačilnih razredov, osem stopenj formalne izobrazbe za lestvici dejanske in zahtevane izobrazbe ter šest vodstvenih oziroma vodilnih ravni.

Položaje na lestvicah smo opazovali na koncu let 1978, 1981, 1984 in 1987). Mobilnost ali premike smo ugotavljali na vseh štirih lestvicah za dve obdobji: 1978 – 1984 in 1985 – 1987. Začetne položaje smo odšteli od končnih. Pozitivni rezultat pomeni napredovanje, ničelni stagnacija in negativni nazadovanje.

Lestvica plačilnih razredov

V prvem obdobju (med leti 1978 – 1984) je na plačilni lestvici napredovalo 66 % preučevane populacije, v drugem obdobju (med leti 1985 – 1987) pa 35 %. Na prvi pogled se zdi, da je bila pogostnost napredovanja v prvem obdobju večja. Če pa predpostavimo enakomerno napredovanje z leti, se pokaže, da letno napreduje (v obeh obdobjih) okoli 11 % zaposlenih. Posameznik pometakem lahko pričakuje, da bo v poprečju napredoval vsakih 9 let (v celotni delovni karieri – torej verjetno štirikrat).

Za oboje obdobje je načilno, da prevladujejo manjši premiki (za en ali dva razreda). Druge empirične raziskave kažejo na to, da je intenziteta napredovanja odvisna od števila plačilnih razredov.

Delež delavcev, ki so napredovali, je bil v obeh dobah nizek (3 %), v drugi pa je med njimi (vsaj formalno) veliko invalidov.

Za železarno je značilen poseben tip mobilnostne politike: neuravnotežena nagrajevalna. Organizacija zaposlenim omogoča predvsem napredovanje na plačilni lestvici, zaščiti pa jih pred očitnim nazadovanjem. Nazadovanje se torej kaže predvsem kot nenapredovanje.

Lestvici zahtevane in dejanske formalne izobrazbe

Spreminjanje zahtevnosti dela smo opazovali na lestvici zahtevane izobrazbe v obeh obdobjih. V prvem obdobju je na njej napredovalo 27 % analiziranih delavcev, v drugem pa 10 %. Opazen je trend k stagnaciji, saj novejši podatki kažejo (seveda ob predpostavki, da je napredovanje med leti enakomerno razporejeno), da letno poprečno napreduje le dobrih tri odstotke zaposlenih. (To pa pomeni, da morajo na tovrstno napredovanje v poprečju čakati kar 30 let, torej jim to uspe le enkrat v celotni karieri). Gre za zelo skrom-

no napredovanje, ki pa bi moralo biti odvisno predvsem od sprememb v strukturi dela in od usposabljanja v organizacijah. Kaže pa tudi na to, da hitreje napredujejo zaposleni s krajšim delovnim stažem.

Na lestvici formalne izobrazbe je v zgodnejšem šestletnem obdobju napredovala desetina zaposlenih, v kasnejšem triletnem obdobju pa 3 %. Oba deleža sta skromna, čeprav je tega iz obdobja 1985 – 1987 mogoče razložiti tudi s tem, da s starostjo delež populacije, ki se izobražuje, pada.

Opazna so razhajanja med napredovanjem na lestvici zahtevnosti dela in na lestvici pridobivanja formalne izobrazbe. Ne presenečajo, saj je za organizacijo značilno odstopanje med zahtevano in dejansko izobrazbo zaposlenih. Res pa je tudi to, da si ljudje znanje in spretnosti pridobijo tudi z delom.

Vodstvena oziroma vodilna lestvica

Na vodstveni oziroma vodilni lestvici opazimo zanimivo gibanje: v obeh obdobjih je napredovalo majhno število zaposlenih (v prvem 11 %, v drugem 4 %). Presenečajo visoki deleži nazadovanja (5 %, 3 %), še zlasti v drugem obdobju, ko je bilo le malo več napredovanj kot nazadovanj.

Interpretacija je mogoča v več smeri: ali gre za pojmovanje vodenja kot funkcije, izbiro po sistemu poskusov in napak, vpliv premeščanja invalidov iz vodstvene v strokovno hierarhijo, premik vrhunskih kadrov na svetovalne pozicije ob koncu dolgoletne managerske dejavnosti oziroma za cikle obnavljanja vodstvenih kadrov.

Vpliv spola

Povezanost med mobilnostjo in spolom smo opazovali v obdobju 1985 – 1987. Značilne razlike med spoloma se pokažejo le v primeru plačilne in vodstvene lestvice.

Na plačilni lestvici je napredovalo več moških kot žensk (36 % : 30 %), vendar pa jih je več tudi nazadovalo. Zanimivo pa je, da ženske izstopajo v skupini, ki je zelo napredovala.

Za razliko od splošnega prepričanja, da ženske redkeje napredujejo na vodstveni lestvici, se je pokazalo, da v zajeti populaciji med spoloma ni bilo statistično pomembnih razlik. So pa moški tisti, ki jih pogosteje prizadene nazadovanje v vodstveni hierarhiji.

Predstavljeni rezultate je verjetno treba obravnavati v kontekstu izbora tozdov in delovnih skupnosti, ki so bile osnova za določanje vzorca za analizo.

Vpliv staža

Delovni staž je v močnejši zvezi le z napredovanjem na plačilni lestvici, ne pa z ostalimi mobilnostnimi lestvicami. Med tistimi, ki so napre-

dovali, je bilo največ tistih, ki so imeli najkrajši delovni staž (od 5 do 10 let). Tudi med tistimi, ki so močno napredovali, prevladujejo ljudje s krajšo delovno dobo. Podobno velja za gibanje na lestvici zahtevnosti del.

Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da zaposleni v večjem obsegu in z večjo intenzivnostjo povečujejo svoje zasluge na začetku delovne kariere. Za celo življenjsko kariero torej ni poskrbljeno, čeprav je res, da zasluzki (zaradi dodatka za minulo delo) vseeno rastejo, četudi ne gre za dvig »grupe«.

Primerjava mobilnosti v obeh obdobjih

Zveza med mobilnostjo in delovnim stažem kaže, da so delavci in delavke napredovali predvsem na začetku delovne kariere.

Opazovanje mobilnosti na plačilni lestvici razkrije, da je v obeh obdobjih napredovalo okrog 18 % zaposlenih, vsaj enkrat pa več kot polovica. Organizacija teži k promocijskemu tipu napredovanja na plačilni lestvici.

Tisti, ki so v obeh obdobjih napredovali bodisi na lestvici formalne izobrazbe ali v vodstveni oziroma vodilni liniji, so izjema. Drugo obdobje je zlasti za pridobitev formalne izobrazbe prekratko, hkrati pa s stažem pada delež tistih, ki študirajo ob delu. Podobno velja tudi za spremembe zahtevnosti dela, ki so večje v začetku kariere.

Povezava med mobilnostnimi lestvicami

Najmočnejše je z napredovanjem na plačilni lestvici povezano napredovanje na lestvici zahtevane izobrazbe, nato napredovanje v vodstveni hierarhiji in navsezadnje precej manj napredovanje na lestvici formalne izobrazbe. To opozarja na višje vrednotenje zahtevnejših del (kar se odraža v višji stopnji zahtevane izobrazbe) in na višje ocenjena vodstvena dela.

Sicer pa je mogoče razlike med povezanostjo napredovanja na lestvici formalne izobrazbe z napredovanjem na plačilni lestvici na eni ter med napredovanjem na vodstveni lestvici z napredovanjem na plačilni lestvici na drugi strani razložiti s časom. Pridobljena formalna izobrazba se šele kasneje »izplača« v obliki napredovanja na plačilni lestvici, medtem ko zahtevana izobrazba in pridobitev vodstvenega položaja takoj. V zadnjem obdobju so namreč najbolj napredovali tisti, ki so se v prejšnjem došloali. Križanja podatkov kažejo na zakonitost, da napredovanje na lestvici zahtevane izobrazbe in na vodstveni lestvici v prejšnjem obdobju pomeni takojšnje napredovanje na plačilni lestvici, vendar pa hkrati tudi poznejšo stagnacijo.

Povezanost med napredovanjem na različnih lestvicah v dveh različnih obdobjih pokaže tudi dve zanimivosti. Delež delavcev, ki so v zadnjem obdobju napredovali na lestvici formalne izobrazbe, je večji v primerih, če so ti v predhodnem obdobju napredovali na lestvici zahtevane izobrazbe. Opazili pa smo tudi značilnost, ki zadeva politiko napredovanja vodilnih – v vodstveni hierarhiji bolj napredujejo tisti, ki so se v predhodnem obdobju formalno izobrazili.

Andreja Čibron

SPREGA

ČLOVEK – MOTIVACIJA – RAČUNALNIK V TEHNOLOŠKEM PROCESU JEKLARNE

Vrsto let se v železarni polni in uporablja centralna banka podatkov tehnične kontrole, ki vsebuje praktično vse meritve kemijskih in metalurških laboratorijev. Kemijski laboratorij skrbi, da se redno prenašajo vse kemijske analize iz računalnika na kvantometrih, prek računalnikov DEC na centralni računalnik IBM. Pri tem je v delu vključena operativna služba APP in AOP.

Eden od rezultatov avtomatske obdelave podatkov je tudi statistika deleža kemijsko zgrešenih šarž po vzrokih. Rezultati mesečnih ali letnih obdelav podatkov se prenesejo na osebni računalnik in zrišejo v obliki diagrama, kot to kaže slika 1. V grobem razdelimo vzroke zgrešenih analiz na tiste, ki izhajajo iz nekvalitetnega vložka (VLOŽEK), in na tiste, na katere ima vpliv topilec ali delovodja v fazi legiranja (LEGIRANJE).

Poleg drugih meril je delež kemijsko zgrešenih šarž pri legiranju razmeroma objektivno merilo kakovosti dela v jeklarni. Če vzamemo kot

normativ povprečje zadnjih 10 let, dobimo ugoden trend indeksa zmanjševanja deleža kemijsko zgrešenih šarž pri legiranju. Indeks kemijsko zgrešenih šarž se nanaša na dejanski delež šarž, ki odstopajo od tehnoloških analizičnih predpisov (TAP) na postavljeni normativ.

Rezultati zadnjega leta so 1x boljši od normativa. Za prizadevanja in dobljene rezultate lahko jeklarni čestitamo. Značilnost prikazanega rezultata na sliki 1 je tudi ta, da je mogoče kakovost dela in pogoje dela iz leta v leto izboljševati in to od nas vseh zahteva trg! Tudi uporaba računalnika v sistemu legiranja ima svoj prispevek, vključno s sistemom motivacije za kakovost dela po sistemu ABC in uvedene ponovne tehnologije. Torej dobre rezultate dobimo, če je prisotna nenehna skrb in prizadevanja za boljše delo, motivacija, sodobna tehnologija in računalniška ter druga oprema.

Nekateri deli procesnega računalnika jeklarne so stari že prek 12 let. Če ne želimo zgubiti kontinuitete

nenehna izboljševanja kakovosti dela in zniževanja stroškov v jeklarni, potem je zadnji čas, da staro računalniško opremo zamenjamo za novo. V ta namen je poseben strokovni tim izdelal dolgoročni načrt razvoja uporabe računalnika v jeklarni. Obravnaval in podprl ga je kolegij za informatiko in sedaj je na vrsti realizacija. Pozitivni rezultati so dobra motivacija za nadaljnje delo.

Pri obravnavi kemijsko zgrešenih šarž ne smemo pozabiti še na tiste, ki izhajajo iz vložka. Na sliki 2 je prikazan indeks zgrešenih šarž, ki izhaja iz vložka in poznanih težav kakovosti ter sortiranja kupljenih in domačih jeklenih odpadkov. Trend zmanjševanja zgrešenih šarž zaradi vložka je sicer ugoden, vendar se je zadnje leto malo poslabšal glede na predzadnje leto. Izboljšanje stanja se pričakuje z uvedbo elektronske tehnologije, motivacijo priprave vložka po

sistemu ABC in sankcioniranje (nizko ceno) nekakovostnega vložka.

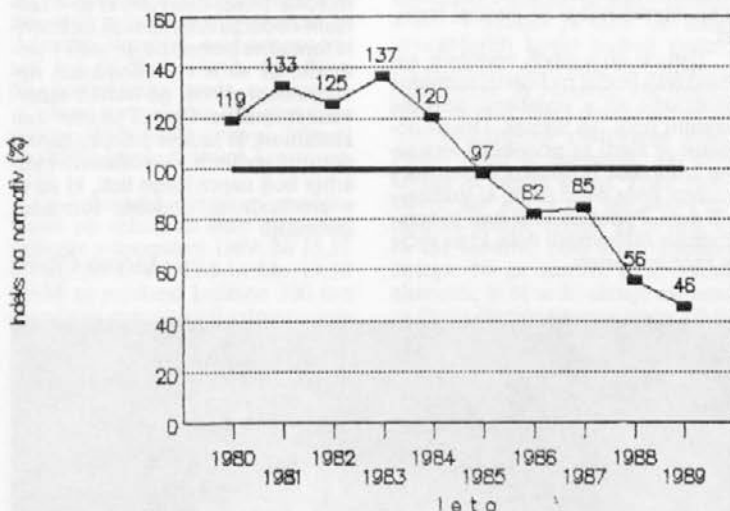
Železarna Ravne potrebuje kljub dobrim trendom še boljše rezultate. Kemijsko zgrešene šarže pomenijo poleg dodatnih stroškov in slabe kakovosti velike motnje v predelovalnih obratih. Postaviti si je treba nove cilje in morda nove metode dela za doseganje postavljenih ciljev.

Naše izkušnje kažejo in potrjujejo izkušnje z Zahoda, kjer pravijo, da se lahko pride do boljše kakovosti izdelkov predvsem z vztrajnim in organiziranim prizadevanjem za boljše kakovost. Neprekinjeno morajo teči prizadevanja iz doseženega cilja v novi zahtevnejši cilj, iz naloge v nalogo, iz projekta v projekt, po spirali k vse boljši kakovosti. Eden od pripomočkov za doseganje ciljev boljše kakovosti je tudi računalnik.

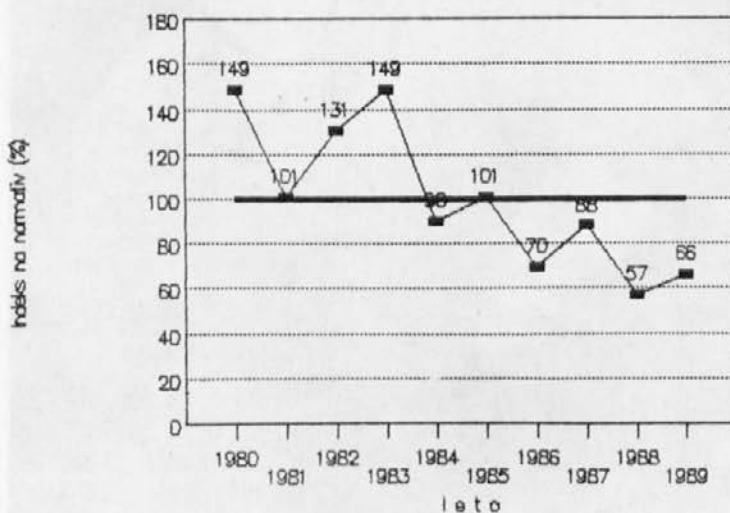
Jože Šegel, dipl. ing.

NOVE KNJIGE V STROKOVNI KNJIŽNICI

- 8230/33 Racionalizacija proizvodnje jekla. Ljubljana, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 33)
- 8230/34 Mlakar, A. & S. Rubin: Datagraf. Ravne 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 34)
- 8230/35 Senica, D. & P. Vogel: Onesnaževanje okolja s fluorida. Ravne na Koroškem, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 35)
- 8230/36 Simetinger, G. & Rebernik A.: Svetlobne razmere v Jeklarni I. (Ravne, 1989). (Nagrada ŽR: 1989; 36)
- 8230/37 Vevar, D. & P. Mihev: Simuliranje gibanja osebnih dohodkov glede na mesečno stopnjo inflacije in linearni dvig. Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 37)
- 8230/38 Pepevnik, H. & Rudolf, M.: Socialna klima v izbrani delovni sredini. Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 38)
- 8230/39 Krautberger, A. & N. Schuller: Ugotavljanje prisotnosti fenolnih snovi na delovnih mestih v ljavni (!) posebne litine Železarne Ravne. (Ravne, 1989). (Nagrada ŽR: 1989; 39)
- 8230/40 Potočnik, A.: Industrializacija v Sloveniji - Mežiški dolini. (Ravne), 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 40)
- 8230/41 Sedelšak, S. & Krznar, J.: Izkoristek Al pri VAD postopku pridobivanja jekla. Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 41)
- 8230/42 Tandler, M. & Jurač, M.: Oksidacijska odpornost superzlitine C 263. (Ravne), 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 42)
- 8230/43 Šuštaršič V. & D. Pristovnik & B. Gorinšek: Vpliv akumulirane toplote zaradi prekinitev obratovanja kovaške ogrevne peči... Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 43)
- 8230/45 Kotnik J.: Izdelava teoretično najugodnejše tehnologije za obdelavo segmentov za krožno žago BRM2. Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 45)
- 8230/44 Sirk, S.: Idejna zasnova tipiziranih planetnih gonil za pogon ekscentričnih stiskalnic. Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 44)
- 8230/46 Ekonomski učinki poskodb pri delu. Slovenj Gradec, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 46)
- 8230/47 Petan, D.: Prostoprogramirano krmilje stiskalnice. Ravne, 1988. (Nagrada ŽR: 1989; 47)
- 8230/48 Medved, A. & Robnik, V.: Optimiranje vijčnih torzijskih cilindričnih vzmeti z okroglim presekom žice. Ravne, 1989. (Nagrada ŽR: 1989; 48)
- 8600 Prašnikar, J. & V. Reščič: Preobrazba jugoslovanske organizacije združenega dela v podjetje. Nova Gorica, 1989.
- 3587/863 Smajič, N. & A. Lagoja & J. Arh: Učesor v nerjavnih jeklih. Lj, 1989. (Poročila MI; 863)
- 3587/865 Škajanje jekla. Lj, 1989. (Poročila MI; 865)
- 8601 Petrešin, E. Vodovod. Bgd, 1989
- 8602 Keber, J.: Leksikon imen. Celje, 1988
- 8603 Sriram, D. R. A. Adey: Knowledge based expert systems in engineering: planning and design. Surrey, 1987
- 8604 Teshow, M. & Anderson F.K.: Plant stress from air pollution. Chichester (etc), 1989
- 8605 Beranger, P.: Nova pravila proizvodnje. Lj, 1989. (Gospodarski vestnik)
- 8606 Tošič, D.: Fortran 77. Bgd, 1989
- 8607 Crookall, P.: Programiranje za početnike. (2. izd.) Bgd, 1989

Slika 1: Indeks kemijsko zgrešenih šarž pri legiranju v jeklarni (na TAP)

Slika 2: Indeks kemijsko zgrešenih šarž v vložku (na TAP)

TUDI HALDA JE LAHKO PROIZVODNI OBRAT

(V premislek vodstvenim delavcem, ki odločajo o investicijah v Železarni Ravne, in vsem, ki so zakonsko odgovorni za varstvo okolja)

Naša deponija posebnih odpadkov (halda) je praktično polna. V teku je pridobivanje potrebnih soglasij za gradnjo nove deponije, ki bo za prihodnjih petdesetih let ali več sprejemala odpadke naše železarne. Ležala bo v Meležnikovi grapi, ki leži nasproti sedanje halde, onkraj železnice, mimo domačije Merkačevih-Hudopiskovih – med pobočjem Meležnikove in Rokjake domačije. Dokler nova deponija ne bo nared – ta bo zgrajena skladno z vsemi zakonskimi predpisi (neprepustno dno, zbirni bazen za izcedne vode, čiščenje izcednih vod...) – bo seveda treba odlagati naše odpadke »v prvo nadstropje« sedanje halde – drugače ne bo možno.

Tudi halda je ogledalo podjetja. V našem primeru v njem odsevajo lepe in manj lepe podobe našega odnosa do okolja.

Pohvalno: – poskrbeli smo (delavci v PII imajo nedvomno zaslugo za to), da je halda praktično v celoti posuta z zemljo, lepo poravnana in kot taka ponuja lepo, koristno površino. Nekaj so spridoma že izrabili naši »podnajemniki« – podjetja, ki stalno delujejo v železarni – postavili so si svoje prostore.

– 1987. leta smo postavili posebno odlagališče za odpadne kondenzatorje, ki vsebujejo nevarne poliklorirane bifenile-PCB, ki so vse do takrat ležali razmetani po haldi.

Nepravilno: – v Meži ležijo žilindri, ki so zgrmeli po pobočju halde. Mimogrede: vodni inšpektor bi lahko za tako početje kaznoval železarno in odgovorno osebo.

Žilindri bloki v Meži železarni niso v ponos. Morali bi jih čimprej odstraniti iz reke.

Tudi pri nas bi morali tako ravnati. V ta namen smo že pridobili osnovne informacije od proizvajalcev tovrstne opreme. Po prvih ocenah bi stroški nabave potrebne strojne opreme (drobilci, magnetni separatorji in sita – vse je možno dobiti na domačem tržišču!) bili povrnjeni že z enoletno količino pridobljenega železozosnega dela iz žlindre, livarskih peskov in odbrusov. Le-teh bi bilo za celoleten vložek pettonske EOP. Gozdarji pa so izrazili pripravljenost, da bi odkupili (po ustrezni ceni) celoletno količino zmlate žlindre in livarskih peskov – za gradnjo in vzdrževanje gozdnih cest na našem območju. Seveda pod pogojem, da bo ta material ekološko neoporečen. – In del naših odpadkov to nedvomno tudi je.

Pa ne gre samo za uporabnost naših odpadkov. S tem, ko bi del naših odpadkov koristno uporabili, bi podaljšali »življenjsko dobo« naši novi deponiji. To je prav tako velikega pomena, če ne še večjega – saj je prostor iz leta v leto dragocenejši.

Iti še tretje je treba omeniti: nova deponija bo zgrajena skladno z vsemi predpisi za deponije posebnih odpadkov. Kolikor bi naše odpadke pred deponiranjem ločevali, jih obdelovali in odvažali, bi s tem sprostili zmogljivosti nove deponije in imeli možnost sprejemati posebne odpadke drugih podjetij, ki takšne deponije nimajo. – Deponiranje posebnih odpadkov pa je lahko še kako dobičkonosen posel.

Da se ne bi napak razumeli: Nikakor ne navijam za zaslužkarstvo s sprejemanjem kakšnih nevarnih odpadkov v našo dolino, ki je že tako močno ekološko obremenjena. Poznavalci tovrstne problematike namreč vedo, da so med posebne odpadke všteti praktično vsi odpadki kakršne koli industrije (vsi naši odpadki – žindra, livarski peski, samotne obloge, odbriši... so posebni odpadki – celo žagovina!). In ker bo naša nova deponija ustrezala vsem predpisom, bi torej lahko uradno sprejemala v odlaganje tudi posebne odpadke sosednih podjetij – proti plačilu. Istočasno pa bi na ta način rešili marsikatero nestrokovno odlaganje odpadkov v našem okolju in zmanjšali divja odlagališča v naši neposredni okolici, ki jih kar mrgoli.

»Nekdo« je v jamo, kamor odlagamo odpadne oljne emulzije in odpadne kisline iz lužilnice (po predhodni nevtralizaciji), odložil kar polne sode. – Kdaj bomo zaposlili delavca na haldi in s tem preprečili nastajanje takšnih nepravilnosti?

Tržno obnašanje – tudi v primeru naše deponije – postaja nujnost. Zato vidim v predlogu predelave naših odpadkov ekonomsko in ekološko poanto, ki bi jo v projektu nove halde vsekakor morali upoštevati.

Investicije v ekologijo običajno niso rentabilne – gledano zgolj s pozicije profitabilnosti. Investicija v našo novo haldo – cenijo jo na okrog dva milijona DEM – pa lahko postane tudi ekonomsko rentabilna, če bo vključevala vse omenjene predloge.

Torej: še je čas, da se v železarni odgovorno odločijo in dopolnijo trenutno pomanjkljiv projekt NOVA DEPONIJA ŽELEZARNE RAVNE.

Jožko Kert, inž. kemije

Vsa deponija je lepo poravnana, prekrita z zemljo in ponuja nove uporabljive površine. Površina celotne halde znaša okrog 10 ha.

– Nepravilno (in s tem tudi kaznivo) odlagamo odpadne lužilne kisline, odpadne oljne emulzije in druge tekoče odpadke, ki vsebujejo nevarne snovi. (Glej fotografijo). Za odpadne oljne emulzije bo v kratkem poskrbljeno, še vedno pa ostaja odprto vprašanje odpadnih lužilnih kislin – to velja tudi za nov projekt!).

– Železarna je sklenila izvensodno poravnavo (v zvezi s tožbenim zahtevkom Rada Žažeta – z dne 6.3.1989), pa še do danes nismo izpolnili zaveze, da bomo na haldi zaposlili delavca, ki bo poskrbel za pravilno odlaganje oz. celotno upravljanje na haldi. Kmalu bo leto dni od tega. Če bi imeli »upravnika halde«, se ne bi dogajale take nepravilnosti, kot se.

(Žilindri bloki v Meži, odloženi sodi v jami za tekoče odpadke, vsako leto nekaj požarov na haldi, ki ogrožajo bližnji gozd in dodatno onesnažujejo zrak...)

Takšno je današnje stanje naše halde. Namen članka pa je seveda drugačen. Z njim želim opozoriti na **tržno obnašanje** – tudi v primeru naše deponije. V svetu se že dolgo zavedajo, da denar ni le v prodanem izdelku, je tudi v odpadkih. In ker smo sredi projekta nove deponije, je takšno opozorilo načrtovalcem (in vsem bodočim uporabnikom deponije) še kako potrebno.

Na naši deponiji se letno znajde:

- 50 000 ton žlindre in drugih odpadkov iz jeklarne
- 26 000 ton odpadnih livarskih peskov
- 13 000 ton raznih odbrusov
- 5 000 ton škaje
- 6 500 ton odpadnih oblog metalurških peči
- 1 000 ton oksidnih prahov iz filtrov jeklarne ter naslednje količine tekočih odpadkov:

- 250 ton odpadnih kislin iz lužilnice (po nevtralizaciji)
- 3 000 m³ odpadnih oljnih emulzij
- 25 m³ oljnih gošč in še kaj.

Na našo deponijo odlagajo tekoče odpadke tudi Armature z Mute, Kovinarstvo Ljubno in TRO Prevalje.

Vsak dober gospodar danes že razmišlja o koristni uporabi odpadkov. Jeseničani že od leta 1977 s pridom drobijo žlindro; z magnetno separacijo oddvojijo železozosni del (za vložek v peč) iz žlindre, le-to pa s pridom uporabljajo gradbinci in zasebniki za gradnjo cest in podložne betone.

NA OBISKU PRI SOSEDAH

Delo jim daje kruh

Navadno se ljudi, ustanov ali podjetij, ki niso čisto v naši domeni, spomnimo ob jubilejih. Pa ni treba, da se vedno držimo tega pravila. V primeru ravske Pralnice že ne. Morali bi čakati še skoraj poldrugo leto, da bi dočakali 30-letnico tega kolektiva in se srečali z njim. A zakaj neki, ko je dovolj vzrokov, da pišemo o njih že danes.

Prvi je v najbližjem sosedstvu: pralnica se tako rekoč drži fabrike; drugi je v delovni povezanosti z našim podjetjem, naslednji v težki gospodarski situaciji, ki spravlja strah v kosti nam vsem in tudi temu malemu, kot mravlja pridnemu ženskem kolektivu, ki mu daje kruh – umazanija. Kakor se to čudno sliši, je vendar res: Malokdo tako iskreno želi svojim strankam, da bi jim dobro šlo in bi imele veliko dela. Kajti več je dela, več je umazanih delovnih oblek in perila – več je tudi dela in kruha za pralnico.

OD SERVISA DO SODOBNEGA PODJETJA

Pralnico na Ravnah je leta 1961 ustanovila krajevna skupnost kot servis za občane. Leto dni je pralnica prala le njim, nato pa se je železarna odločila, da ji bo dajala prate delovne obleke. Zaposlili so nekaj novih delavk in povečali poslovanje, po štirih letih, ko so bili servisi ukinjeni, pa je pralnica postala podjetje.

Gostovali so še naprej v neprimerenih kletnih prostorih samskega doma na Čečovju. Ker se je železarna širila in so se potrebe po njihovih uslugah nenehno povečevale, so začeli razmišljati o novi pralnici in o novih strojih, saj so postajali stari že dotrajani.

Dobili so lokacijo v Logu, vendar se je ponudila priložnost odkupiti stavbo, zgrajeno do 3. faze, namenjeno za avtomobilsko pralnico, postavljeno tik ob železarni in pri avtobusni postaji. Stavba je bila sicer za pralnico premajhna in treba je bilo zgraditi še prizidek, vendar je bila lokacija daleč primernejša kot v Lo-

gu in kolektiv je z veseljem zagrabil ponujeno priložnost.

Z lastnimi sredstvi in s prispevki gospodarstva – s presežki sisov in s sovlaganjem Gradisa, Hiposa na Muti, Integrala, DO Delavnice Prevalje, Instalaterja, Monterja in Železarne Ravne (vsi, razen Gradisa, so

Angelca Haramija

dali nepovratna sredstva) so zgradili in opremili lepo stavbo na robu železarne. Kolektiv jo tudi primerno vzdržuje in urejuje, da ostaja delo v njej kljub težavnosti znosno, bivanje v odmorih pa celo prijetno.

Že na zunaj, predvsem poleti, ko je »gank« poln rož, je videti, da v tej hiši gospodarijo ženske, enak vtis pa ti ostane, ko vstopiš. V delovnih prostorih je red, nič razmetanega, ve se, kje je kaj in katero delo se kje opravlja. Pogled v jedilnico na južni strani stavbe pa te naravnost preseneti. Podstrešni prostor s pogrnjenimi mizami in vazami je vse kaj drugega kot hladne industrijske jedilnice v železarni, napolnjene s plastiko in kovino.

Prav tako žensko prijeten, čeprav zaradi severne lege senčen, je delovni prostor direktorice Pralnice Angelce Haramija. Ko sva si ogledali delovni proces, mi je ob mizi, polni uradnih papirjev, začela pripovedovati o delu in problemih tega na Ravnah edinega povsem ženskega kolektiva.

»Stiriindvajset nas dela v dveh izmenah, naše zmogljivosti pa so tolikšne, da operemo, zlikamo in zakr-pamo do 1000 kg perila na dan. Do take količine smo prišle z izpopolnjevanjem organizacije dela in tehnologije, ki smo jo razvijale skupno s proizvajalcem pralnih sredstev, s tovarno Zlatorog Maribor, kar nam omogoča, da tudi najbolj »zašmirane« delovne obleke dobro operemo.«

»Vam je začelo primanjkovati dela, ker naredite več kot včasih?«

»Delno že tudi zato, še bolj pa zaradi tega, ker so zaradi kriznih časov naše stranke primorane vsestransko varčevati. Pozna se nam tu-

di, če se kje proizvodnja delno ali v celoti ustavi. Če se delovne obleke ne umažejo, tudi prati ni kaj. Proti koncu leta smo zaradi takih zastojev v proizvodnji še komaj spravile skupaj toliko perila, da nam ni bilo treba ustaviti strojev. Ker so naši OD odvisni od realizacije, se zelo bojimo pomanjkanja dela. Prizadete smo že, če v katerem od podjetij podaljšajo rok plačila naših uslug, saj tedaj nimamo pravočasno denarja za plače. To je pred kratkim storila železarna.«

»Kljub temu prav od železarne pričakujete dodatno delo?«

»Z železarno smo vsestransko povezani. Vložila je nepovratna sredstva v gradnjo in opremo nove pralnice, daje nam energijo in tehnološko paro, ki ju seveda plačujemo, vendar smo z njeno pomočjo veliko naredili za izboljšanje okolja na Ravnah, saj nam ni treba imeti lastne kotlovnice kot prej na Čečovju. Ob vsem tem pa nam železarna daje tudi največ dela, v zadnjem času okoli 80 %. Vsi razen dveh tozdov so doslej prali pri nas. Ker nam je ob koncu lanskega leta zaradi prej omejenih vzrokov začelo primanjkovati dela, smo res dali ponudbo tozdoma SiD in SGV, ki sta še vozila delovne obleke v soštanjsko pralnico.«

Naj povem, da za nas ni toliko pomembno, od koga smo odvisni. Gre nam le za delo.«

»Kako da niste zajeli celotne železarne že takoj ob vselitvi v nove prostore?«

»Tedaj nismo bile usposobljene dosegati zahtevanih rokov, zdaj pa to zmoremo.«

»Baje so cene vaših uslug višje kot v Soštanju?«

»Tega ne razumem. Včlanjeni smo v Zvezo pralnic in čistilnic Slovenije in cene oblikujemo enotno. Mi cen niti ne zvišujemo sproti po tem ceniku, razen tega dajemo železarni popust na količino. Če so v Soštanju cenejši, je to mogoče le, če jim je prihranjen kak pomemben strošek, morda plačilo pare iz termoelektrarne.«

»Ste z dodatno ponudbo uspeli?«

»Pozitivno so odgovorili v Strojih in delih, v SGV pa so nas zavrnil.«

»Glavni ugovor je seveda cena?«

»Da. Čeprav menim, da ta ne pove vsega. K pranju v Soštanju je treba prišteti še prevozne stroške in plačilo delavca, ki obleke naklada in razklada, medtem ko za nas to dela naša delavka. Poleg tega na ceno naših uslug močno vpliva krpanje. Pri nas vstavljamo zaplate in delovne obleke, ki se pri pranju skrčijo, tudi podaljšujemo, za kar uporabljamo novo blago, to pa je drago. Krpanja je veliko, ker dobivamo precej zelo izrabljenih delovnih oblek.«

»Torej menite, da dobro delate?«

»V tem prepričanju me utrjuje dejstvo, da v zadnjem času sicer pridobimo malo novih strank, toda tiste, za katere delamo že dvajset let ali več, ostajajo še naprej z nami.«

»Kako ste organizirani?«

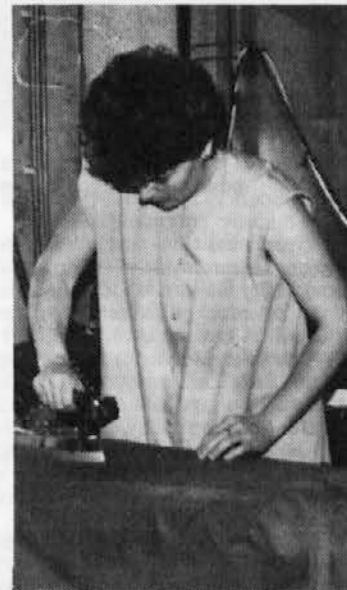
»Mislim, da skrajno racionalno. V režiji nas je zelo malo. Vsa administrativna, organizacijska in poslovodska dela opraviva z računovodkinjo, izven neposredne proizvodnje imamo zaposleno samo še čistilko, ki deli tudi malico, za vzdrževanje pa imamo sklenjeno pogodbo o delu z elektrikařem.«

»Kaj pa samoupravna dejavnost?«

»Delavskega sveta nimamo; če je treba, se sestanemo kot zbor in se o problematiki pomenimo vse skupaj. Deluje tudi sindikat, ki organizira razne akcije.«

»Kakšni so vaši osebni dohodki?«

»Takšni, da z njimi nobena ne more obogateti. Brez šale: nizki so.

Za naše delo, menim, bi si zaslužile boljše. Toda stroški so tako veliki in dajatve, ki so enake kot v proizvodni dejavnosti, tako visoke, da nam večjih OD ne omogočajo. Nekoliko si jih izboljšamo z večjo realizacijo, ampak...«

Nekaj malega smo iz tega prispevka zvedeli o naših najbližjih sosedah. Menim, da jim smemo zaželeti vse dobro, saj so pridne in prizadevne. Ampak pri tem smo lahko sebični: Zaželimo veliko dela in poslovnih uspehov sebi – fabriki, pa bo dovolj kruha tudi zanje – za kolektiv Pralnice Ravne!

Mojca Potočnik

IZ NAŠIH KRAJEV

KS TRG–RAVNE

KONČNE ODLOČITVE PREVEČKRAT Z NOVIMI DIMENZIJAMI

KS Trg–Ravne je glede na druge krajevne skupnosti mesta Ravne v posebnem položaju. Je center vseh KS, vključno z zaselki, kot sta KS Strojnska Reka in vaška skupnost Dobrije. Tukaj je pretežni del trgovskega centra, svoj sedež imajo različne ustanove in organizacije, skozi vodijo najpomembnejše ceste – skratka, to je KS, živo nasprotje spalnim naseljem.

Kljub posebnemu položaju pa glede na druge nima kakšne benefikacije. Steje se tako, kot vse druge KS, mogoče je še malo na slabšem, saj se dobi 0,5 % bruto OD na zaposlenega prebivalca, tukaj pa ne živi največ zaposlenih.

Finančna sredstva, ki jih KS dobi, so zato in ker so tudi drugi viri slabi, tako majhna, da zadostujejo le za najemnine, ki jih KS mora plačevati, za samoupravno dejavnost KS, pa morda ostane še kak dinar za DPO in društva.

Ker so v KS Trg–Ravne torej pretežno objekti »širšega družbenega pomena«, ne toliko lokalnega samo za KS, je toliko bolj zapleteno tudi odločanje v zvezi z njimi. KS ima pri vseh vlogah dajanja soglasij. Z nekaj konkretnimi primeri iz te dejavnosti KS Trg–Ravne je postregel predsednik sveta KS Ivan Slanič.

»Mi velikokrat z odločitvami občinskih organov nismo zadovoljni. Sicer pri vseh pomembnejših vprašanjih z njimi sodelujemo, vendar na koncu odločitve zelo rade dobijo

drugačne dimenzije, kot so bile prej strateško opredeljene. Takšen primer je ureditev križišča in njegove bližnje okolice pred železarno. To je prvi konglomerat zaostalosti v naši KS, drugi pa je avtobusno postajališče in železniška postaja. Tudi tu je vse obstalo na mrtvi točki, ostal je velik prostor neizkoriščen do kraja in zanemarjen do kraja. Tretji primer je urejevanje zelenic. Predvsem sta kritična predela v Gramoznici in Ob Suhi, ki jima že pravimo »taboriščna«, ker nas je sram, da sploh še živimo v takih bivalnih okoljih. Po tem je struga Suhe, ki je v glavnem izjemno uničena, in ne nazadnje vsakodnevno uničevanje družbene pritikline. Teh vandalističnih strasti se enostavno ne moremo otresti, od razbijanja ograj, telefonskih govornic, košev za smeti. V sramoto nam je tudi tržnica, skratka, ni konca naševanju problemov.«

KAJ MORE KRAJEVNA SKUPNOST

»Tov. Slanič, našli ste probleme, na katere tudi množično opozarjajo naši delavci po telefonu 6304 in sprašujejo, kako to, da je ravno na Ravnah tako, v drugih krajih pa lahko marsikaj storijo. Zato vas vprašujem, kaj lahko naredi za sanacijo stanja krajevna skupnost?«

»Za večje projekte se ve, kakšna je pot. So dolgoročni, srednjeročni, kratkoročni programi, katerih urešničevanje je odvisno od denarja;

ker pa so finančne konstrukcije v dandnem času vse šibkejše, se programi krčijo. Tukaj je torej vse odvisno od denarja. Kaj pomaga, če predstavniki KS, skisa in komunalnega podjetja delamo občasne obhode in naredimo seznam potrebnih sanacij, od razbitih oglasnih desk do uničenih košev za smeti, če potem ni denarja za sanacijo? Če bi bilo denarja na pretek, bi bilo problemov manj, čeprav so še druge stvari. Občinski upravni organ npr. še danes nima komunalnega inšpektorja. Zato toliko več dela pade na našo komisijo

za komunalno dejavnost in njenega predsednika tov. Brankoviča, a se vse konča pri denarju. Kar se tiče čistoče kraja pa ena smetarka ob takšni (ne)kulturi ljudi zagotovo ni dovolj.

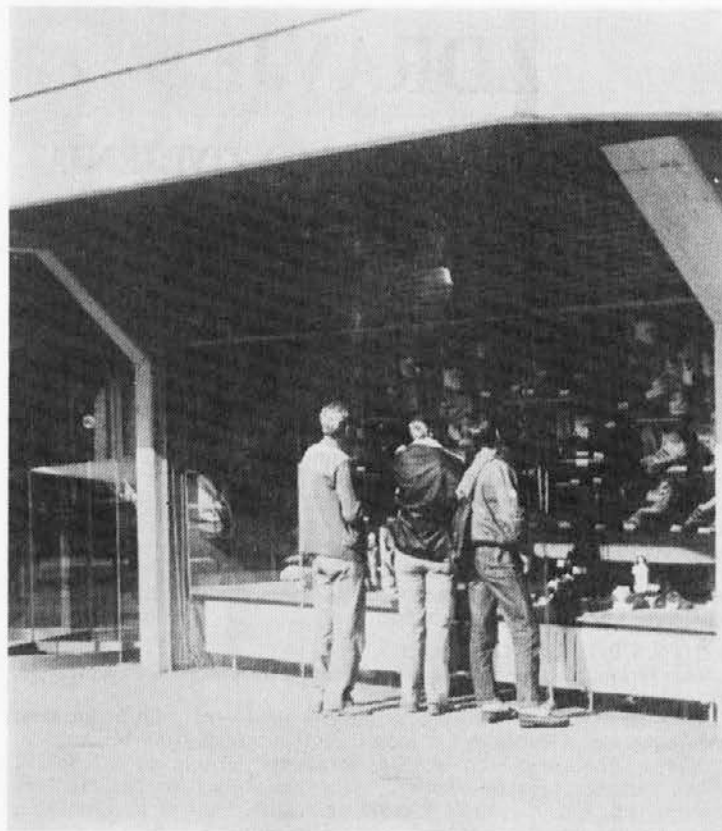
Lahko rečem, da v KS Trg–Ravne probleme vidimo in tudi stalno opozarjamo nanje, a kaj, ko v glavnem naletijo opozorila in predlogi na gluha ušesa. Tako se dogaja s predlogom za zbirališče odpadnega avtomobilskega olja, tako s stalnimi opozorili izvajalcem del v zemlji, pri novogradnjah, da naj prostor po opravljenih posegih spravijo v stanje, kot je bilo prej, ne pa da ostanejo za njimi razpoke, grebeni.«

KAJ BO NOVEGA V NOVIEM LETU

»V KS podpiramo vsako tiho obrtno dejavnost. Računamo, da bi obrtna postala celotna Partizanska ulica. Pri tem je pogoj, da se Storitve prestavijo v svojo obrtno cono. Tu se že oblikujejo končni dogovori. Nekaj problemov je še zaradi starih fabriških stanovanj, ki jih bo železarna morala odprodati, če bomo hoteli načrte uresničiti. Za nekaj dodatnih površin se zanima tudi Stanovanjska zadruga Brdinje. Upamo, da bomo s Partizansko ulico uspeli.

Velike načrte pa ima v letu 1990 naša KS tudi z letnim bazenom. Če bomo obdržali lokacijo – ravenski upokojenci jo namreč želijo za dom starostnikov, upamo, da se bo letos že dalo v njem kopati. Našli smo neke možnosti, da bi bazen sanirali, saj menimo, da je potreben kraju, sploh pa bo potreben v teh časih, ko bo morje predrago, Ivarčko pa je le oddaljeno. Res bi bilo škoda spustiti tako odlično lokacijo, kot jo ima ravenski bazen, iz rok. Toda o tem še zdaj ne bi preveč govoril, je še preveč čejev.«

Helena Merkač

ZDRAVJE

ZA BOLJŠO KVALITETO ŽIVLJENJA

Prim. dr. Krakerjeva iz Kranja je med svoje varovance poslala poučno novoletno poslanico. Zaradi prijetne vsebine jo v celoti objavljamo.

Za kvalitetnejše življenje nam priporoča:

VESELJE

Nihče nam ne more preprečiti, da si olepšamo življenje, razen nas samih. Kdor želi biti srečen in zadovoljen, mora srečo deliti.

PODARIMO nasmešek domačim, sodelavcem, sploh vsakomur, ki ga srečamo.

POTRUDIMO SE, da najdemo za slehernega, ki ob nas živi in dela, besedico pohvale, vzpodbude ali dober nasvet.

PRISLUHNI MO tudi našim tihim, skromnim sopotnikom, ki jim doslej nismo posvečali pozornosti. Pustimo jih do besede, ne da bi jih prekinjali, čeprav govorijo skoraj nepomembne stvari. Z besedami, ki tečejo prek ušnic, odteka samota, zagrenjenost. Žalost blede, ko ji prisluhnemo; radost, ko jo sporočamo, raste. Zadržane, potlačene stiske rodijo bolezen. Tudi nam bo dobro delo, če nas bo kdo poslušal.

Čas beži, prijateljstva pa samevajo. Ali mora vrednost prijatelja zrasti šele takrat, ko preti, da ga izgubimo?

ČVRSTO ZDRAVJE

Vsak je sam svojega zdravja kovač. Najbolj udobno je biti zdrav, toda, da si zdrav, se ne smeš predati udobju.

PODARIMO telesu v kopalnici vsak dan udobje zdravilišča: utrjujmo kožo z masažo, s ščetkanjem, s počepi, hladnim tušem in z grobo brisačo.

POTRUDIMO SE za tako hrano, ki bo zdravje varovala, ne pa ogrožala. Veliko presnega sadja in zelenjave, malo maščob, soli in sladkorja; črn kruh in jedi, kjer je zrno še v celoti ohranjeno. Sicer se da živeti tudi skoraj ves dan brez hrane in potem en pošten obrok, toda delo bo vendarle slabše opravljeno in zdravje načeto. Manj obolevajo tisti, ki jedo petkrat na dan.

PRISLUHNI MO svarilu naše vesti, ki ve, da alkohol in cigarete ogrožajo naše zdravje. Ali smo res takšni slabiči, da ti užitki nad nami gospodarijo? Posledic ne plačuješ sam, ampak tudi tvoja družina. Zločin, ki ga zapuščaš, pa je, da s svojim zgledom napeljuješ mlade v to zmoto.

Le kako boš uspešen, če telo ne bo zmoglo naporov? Le kako boš užival sadove svojega dela, če zdravja ne bo?

ZDRAVO OKOLJE

Kjer narava umira, se tudi zdravje človeka podira. Za več kot tretjino ekološkega zla je krivo naše osebno malomarno ravnanje. Z le malo truda pa lahko okolje tudi izboljšamo.

PODARIMO očem mimoidočega lep cvet z okna ali vrta. Postavljajmo klopi in sončne lope v naseljih za vse. Zaplenimo zelenice za poležavanje. Negovana trava prenese igro. Nikomur ne bo padla krona z glave, če bo pobral smeti, ki jih je nekdo drug odvrnil.

POTRUDIMO SE, da zmanjšamo količino odpadkov, saj se da veliko stvari ponovno uporabiti. Kar pa odvržemo, naj bo ločeno. Odklanjajmo luksuzno in težko razgradljivo embalažo, da nas smeti ne bodo zadušile.

PRISLUHNI MO zdravi pameti in varčujemo z energijo in materijo. Ne uporabljajmo toliko detergentov, elektrike. Ne pregrevajmo stanovanj. Pretravanje s čistočo gre na račun zdravja ljudi in okolja.

Neskaljeno sonce, voda, zrak, tišina so osnovne prvine za prijetno počutje.

Referat za zdr. vzgojo

SAMOMORILNOST MLADIH

Dejstvo smrti, tega zaključnega in dokončnega akta, ki prej ali slej čaka slehernega in ga najintimneje spozna ob izgubi svojca ali drage osebe, se pomembno odsvita v življenju človeka. Ni lahko doumeti in se sprizniti s sicer enostavno resnico: nekega dne me ne bo več. Gre za prastrah pred nebitnostjo in za nagon po življenju. Tudi poskusi samomorov ali celo uspehi samomorov tega ne zaničkajo docela, saj v svoji osnovi pomenijo zvečine le klic po pomoči in govore torej o tem, da si človek želi živeti (čeprav drugače) ali da si želi živeti celo večno.

Nedvomno samomor v okolju manj odmeva, kadar se za to skriv-

no rešitev življenjskih stisk odloči starejši, bolehen ali kakorkoli drugače prizadet človek. Samomor mladega človeka, mladostnika ali celo otroka v očeh odraslih, življenjsko bolj izkušenih, ne najde niti pravega opravičila niti razumevanja. Mladega človeka, ki z dejanjem opozarja okolico na svojo stisko, ne obravnava dovolj resno. Vse prevečkrat dobi dejanje pečat izsiljevanja. Premalo se zavedamo, da je poskus samomora dejansko obrnjen k življenju. Kajti mlad človek, ki se zaradi težav znajde v slepi ulici, si poskuša vzeti življenje, da bi druge opozoril na svoje težave in jih tako poklical na pomoč. Tako samomorilni po-

skus kot samomor sta odraz dlje časa trajajoče krizne situacije. Do trenutka odločitve, ko se mlademu človeku zazdi edina rešitev smrt, lahko pride zaradi povsem vsakdanjega vzroka: nezadostna ocena v šoli, spor s starši, prepis s prijateljem...

Nakopičena agresivnost, največkrat kot rezultat nesporazumov mladostnika z okoljem, naleti na premočne zavore ob izražanju navzven in se zato obrne proti samemu sebi. Avtoagresivno mladostnikovo vedenje lahko tudi razkriva pričakovanje od ljudi v okolici, da si bo s takim dejanjem pridobil njihovo naklonjenost, simpatije, ljubezen ali vsaj vzbudil njihovo pozornost. Samomorilsko vedenje ter zloraba drog in alkohola sta danes dve najpogostejši obliki agresivnega vedenja mladostnikov. Ti dve obliki avtoagresivnosti se razvijeta pogosteje pri mladostnikih, ki odraščajo v neugodnih družinskih razmerah, kažejo znake nekaterih motenj koordinacije delovanja osrednjega živčevja in imajo tudi podobne osebnostne lastnosti. Osebnostne lastnosti, ki še posebej vzdržujejo in vzpodbujajo avtoagresivno vedenje, pa so: negotovost, depresivnost, nedružabnost, neodločnost, čustvena labilnost, nepodjetnost, gojenje občutka krivde ter nagnjenost k obupavanju. Poleg dejavnikov vzgoje gre tudi za tista sporočila in norme v določeni kulturi, ki sprejemajo, odklanjajo ali različno vrednotijo oblike človekove agresivnosti in zato pomembno uravnavajo razvoj mladostnikove agresivnosti.

Mladostnik s svojimi čustvenimi viharji, dilemami, iskanji in negotovostmi nedvomno pogosto trpi tudi takrat, kadar njegove spremembe v ničemer ne presegajo okvirov normalnih adolescentnih težav in pojavov. Toda takšno občasno trpljenje in slabo počutje ter stiske mladostnikov večinoma ne zahteva zdravljenja, čeprav na takšno stanje opozarja tudi okolico. Potrebno mu je dati le dovolj časa in možnosti, da sam poišče rešitev. Seveda pa je prav to iskanje naporeno in bega tudi njegovo najbližje okolico, saj odrasli nemalokrat ne prepoznajo tega iskanja kot normalno razvojno potrebo in se zatekajo k preveč nasilnim, direktivnim in omejujočim ukrepom.

Razmišljanja o vprašanju življenja in smrti so v adolescenci pogosta. Mladostnik se ob prehodu v zgodnjo adolescenco prvič zavestno srečuje s pojmom smrti kot prenehanjem biti. V teh letih naj bi človek prej magično in pravilčno pojmovanje smrti pričel zamenjavati z vse bolj emocio-

nalnim in racionalnim stališčem in razumevanjem smrti. Verjetno ni mladostnika, ki se ne bi v tem času ukvarjal z razmišljanjem o lastni smrti in samomoru. Pogostost, intenzivnost in resnost takšnih razmišljanj pa so najbrž že prvo opozorilo, da se mladostnik ne vrača k tem razmišljanju le iz filozofskih razlogov, temveč iz določenih drugih lastnih potreb. Misel človeka pa se ne suče samo okoli vprašanja o pomenu smrti za življenje, marveč pogosto tudi okrog teme o smislu in nesmislu življenja. Posebno pretresljivi so tisti šolani mladostniki, ki povedo, da so se dokopali do zaključka, da je življenje samo po sebi nesmiselno, saj je smisel življenja le v samoohranitvi, za kar ni potrebno drugega kakor hranjenje, iztrebljanje in razmnoževanje. Če vidijo nekateri mladi ljudje ves smisel življenja samo v tem, da se človek »ohrani, obdrži«, potem je takšno življenje res borno in se zdi nesmiselno ter nesmotrno. V svoji negotovosti se zatekajo k vsakršnim modnim filozofijam, a zvečina še teh ne razumejo.

Življenjska pot človeka je seveda naporna, težka in huda, polna duševnih stisk in večkrat tudi telesnih bolečin, je marsikdaj »solzna dolina«. Vendar si človek navkljub temu želi podaljšati življenje v stalnost in ima nagon po ohranitvi vrste. Podaljšuje si jo s svojimi otroki ali še lepše: prek svojih otrok.

Kako pomagati in preprečiti najhujše? Veliko in največ lahko naredijo doma starši. Njihova osnovna naloga je vzgajati in gojiti pristne medsebojne odnose v družini. Le na ta način se bo otrok zatekel po pomoč k staršem, kadar bo v težavah. Preventivno lahko delujejo pedagogi in šolska svetovalna služba. Mladostniku pa lahko pomagajo poiskati pot iz krize tudi zdravstveni delavci, pri tem ne mislimo predvsem psihiatre, pač pa predvsem na zdravstvene delavce, h katerim se mladostnik najprej zateče. Namenimo več pozornosti rizičnim otrokom in bodimo bolj pozorni na stiske mladih, saj nam je že tolikokrat zmanjkalo besed in misli, ko smo zvedeli za samovoljno smrt mladega človeka, ki smo ga ob zadnjem razgovoru pospremili z zvrhano mero optimizma in vere v življenje. Žal je bil takrat le naš občutek, ki ga mladostnik ni delil z nami, ne z domačimi niti ne s prijatelji. Preostane nam potem le še razmišljanje in uganibanje, kaj je bila tista odločilna silnica v človeku, da je nase položil roko.

Uspelo, razvijajoče se in razvito življenje je v primerjavi s propadom neštetihih bioloških začetkov in klic že samo po sebi neizmeren privilegij. Vsako življenje je sorazmerno vendar zelo kratko. Res pa je mnogokrat hudo in polno nesreč, ter stisk. Naš veliki mislec in pisatelj Ivan Cankar, ki ni bil ravno srečen, je mladim zapustil sporočilo, v katerem pravi, da kaže »živeti življenje zaradi življenja«. In če je življenje res že samo po sebi privilegij, potem nas k marsičemu obvezuje, kakor pač vsak privilegij in še mnogo bolj.

Anica Praznik,
DS KSZ,
odd. za zdr. varstvo
delavcev

KULTURA

SKLICUJEMO PRVO SREČANJE GLASBENIKOV NAŠE DOLINE

Ljubitelji glasbe ne moremo biti zadovoljni z dosedanjim glasbenim življenjem v naši občini. Nekoč tako pestra ponudba vokalne in instrumentalne glasbe v vseh krajih naše doline se je zreducirala na nekaj koncertov posameznih domačih ljubiteljskih skupin (zborov in pihalnih orkestrrov) in na kak koncert gostujočega umetnika na leto – organiziran izključno po zaslugi posameznikov, nikakor pa ne po neki začrtani programski usmeritvi naše kulturne politike domače kulturne skupnosti ali ZKO.

Ce imamo Korošci naravne danosti za katerokoli zvrst umetnosti, je privrženost glasbi zagotovo najmočnejša. Ni zgolj naključje, da se še danes, kljub tako suhim letom naše kulture, ukvarja ljubiteljsko z glasbo okrog 500 odraslih ljudi (v štirih pihalnih orkestrjih, 14 vokalnih skupinah – oktetih in zborih, v tamburaškem orkestru in instrumentalni skupini citrašev). Prav tako zagotovo ni naključje, da je prav iz naše doline zajadralo v svet glasbe toliko mladih, ki so ponesli ime slovenske glasbe v svet. Akademijo za glasbo je končalo okrog 20 domačinov – omenimo naj samo nekatere: skladatelj Lampret, Lebič, Strmčnik, instrumentalisti Arnold, Petrači, Letonja, Lipovnik, Miklavžina, Gradišek, pa pedagogi in muzikologi... in operna pevka Vera Klemenškova. Prav toliko jih je ostalo zvestih učenju glasbe našega mladega rodu (učiteljem na glasbeni šoli in osnovnih šolah). Tudi danes imamo še študente glasbe na glasbeni akademiji in na srednjih glasbenih šolah v Ljubljani in Mariboru.

Pravijo, da smo Korošci navezani na svoj ljubljani dom pod Uršljo in Peco. – To še posebej radi poudarjajo tisti, ki jih je življenjska pot odtrgala od domačega kraja. Torej povsem upravičeno pričakujemo njihovo pomoč in aktivno sodelovanje pri reševanju vprašanja:

KAKO IZBOLJŠATI KAKOVOST GLASBENEGA ŽIVLJENJA V NAŠI OBČINI?

Menimo, da bo že samo srečanje glasbenikov svojevrstno kulturno dejanje. Posvet, ki naj bi postal stalna oblika povezovanja naših glasbenikov, naj bi pomagal načrtovalcem kulturne politike do kakovostnejše ponudbe kulturnega življenja naših ljudi. Prvo srečanje glasbenih delavcev naj bi bilo ob koncu februarja ali v začetku marca. O točnem datumu in kraju vas bomo pravočasno obvestili.

Ljubitelje glasbe vabimo k sodelovanju. Na uredništvo Informativnega fužinarja ali pa na Zvezo kulturnih organizacij pa lahko že predtem sporočite svoje misli in predloge na to temo.

Jožko Kert

humanistično usmerjene šole (usmerjeno izobraževanje je zadnji izum). Izobrazbeni manko pa se prav pri recepciji moderne umetnosti najbolj pozna. Statusa kupnega blaga pri nas umetnost nikoli ni imela in je tako ostala zgolj revna umetnost. Politična akcija »vsi smo umetniki« je zanikala ustvarjalno elito, namesto nje pa propagirala populizem in s tem onemogočila vse tisto, kar je Zahod priznaval in priznava kot stroko.

Partijski aktivisti in spremljujoča garda so presojali, kaj je in kaj ni, kaj bo in kaj ne bo. Nešteti mitingi so bili nadomestek za družinsko sredo ob božičnih večerih, amaterske predstave na partizanske teme pa zamenjava za resnična umetniška doživetja v bivših kulturnih ustanovah. Če kulturo nekateri razumejo ali si jo tako zamišljajo, smo pač tam, kjer smo. Namesto, da bi bili ponosni na domače šolane umetnike, jih potiskajo v kot, proglašajo za nore in čudne, ob tem pa pozabljajo, da je pot do umetnika dolga in trnova, povezana z delom, ki je lahko tudi težaško, če pač smatrajo, da je delavec samo tisti, ki v rokah drži težko orodje. Kljub raznim socialističnim pritiskom in napadom na abstraktno umetnost pa je v zavesti ljudi vendarle živela s svojo malomeščansko podobo kot ena kulturnih potreb ali celo dolžnosti. Svoje je prispeval tudi snobizem, ki pa od nekdaj koristi afirmaciji umetnosti. Zadeva je bila nekako podobna situaciji v predvojni in medvojni Nemčiji, ko so »moderno umetnost« proglašili za »pentartete kunst« (izrojena umetnost). Pa vendar so ravno prenekateri nacistični veljaki imeli v zasebnih zbirkah dela sodobnih avtorjev (kot slike Beckmana, Noldeja, Kirchnerja...)

»Da bi dokončno izpričala svojo ortodoksno zavezanost uravnalovki

na vseh področjih, začne politika v času, ki ga danes pravilno označujemo kot leta slovenske kulturne revolucije, posegati v umetnost še bolj perfidno, kot je to počela v časih administrativnega socializma: namesto, da bi dirigirala ali prepovedala kako ustvarjati, spodbuja verjetje, da je vsakdo lahko umetnik. In ker navadno ljudje verjamejo, da je potrebno za glasbo imeti posluš, za pisanje poznati slovnico in za teater vsaj znati hoditi, je seveda postalo likovno področje idealno torišče, saj je tu važno samo, da nekaj naslikaš. Tako se je (pre)velikemu številu šolanih ustvarjalcev kmalu pridružila še množica nešolanih, ki so jih strokovnjaki označevali z ne-navadno izdelanim, celo za svet originalnim »kritičnim« aparatom, kjer kar mrgoli primerjav v slogu: kolorit kot pri Rembrandtu, Leonardova občutljivost, cezannovski analitični duh in podobnih neumnosti. Kategorizirali so jih v razne novokomponirane »umetniške« veroizpovedi, kot npr. avtodidakti, naivci, amaterji, ljubitelji, obiskovalci likovnih kolonij, slikarji ob delu, nedeljski slikarji ipd. Vsi ti so se pričeli združevati v razne sekcije, odbore in podobne, označene po regionalni, profesionalni ali kakšni drugi pripadnosti, nad vsemi skupaj pa je prevzela patronat ena najbolj fantastičnih in fantazmatičnih institucij, ki jih je tej družbi uspelo skonstruirati: Zveza kulturnih organizacij. Lojalnost le-te še danes spominja na framazonsko izkaznico, potrebno kot odskočno desko za prodor v vrhove slovenske politike. Neposredna bližina s pristnim, nepotvorjenim in neomadeževanim okusom slovenskih politikov je tem amaterjem itd. kaj kmalu omogočila kvalitativen preskok na višji nivo v obliki sprejetja v Društvo slovenskih likovnih umetnikov. Seveda je bilo to mogoče predvsem za-

ŠE: KAJ JE NAROBE S KULTURO V OBČINI RAVNE

Problema koroške kulture verjetno ne moremo reševati zgolj na lokalni ravni, kakor ni res, da je odraz splošnega stanja v republiki.

Razvoj kulture nasploh je povezan z ekonomskim stanjem, kar se da dokazati z nekaterimi zgodovinskimi obdobji, npr. renesansa ali klasična doba v stari Grčiji. Vendar gre v teh primerih za neobičajne pojave. Na splošno pa kultura nastaja kot nujen del družbene zavesti, ne glede na politično ali ekonomsko stanje, če izvenzamemo morebitne kratkotrajne umetne posege (socialni realizem). Seveda je možno o tem še dosti povedati, vendar se zdi, da bi morali rešiti predvsem vprašanje, kaj sploh je kultura.

KULTURA – lat. cultura – obdelovanje zemlje, vzgoja, izobrazba. Figurativno – gospodarski, znanstveni, нравni itd. razvoj človeka in njegove ustvarjalne dejavnosti in iz njih izvirajoče pridobitve in vrednote. Kultura je celotnost materialnih in duhovnih pridobitev v kaki dobi na določeni razvojni stopnji (starogrška, rimska, fevdalna...). Vsekakor

se ne meri skozi množičnost niti ne zgolj skozi tako imenovano umetnost, niti ne skozi trenutnemu stanju primerne izjave lokalnih pooblaščenecv, še zlasti, če ti niso kvalificirani za to. Ne moremo reči, da je bilo kdaj na Koroškem kulturno življenje na kulturnejšem nivoju kot sedaj, če seveda tega ne zamenjamo z obilico finančnih sredstev. Če se je včasih na veliko gostovalo okrog po Jugoslaviji in tujini, če se je denar grobo razmetaval, če smo gostili na tisoče ljudi in »umetnikov« iz proslulih pobratenih občin, to nikakor ne pomeni, da je bila kultura na visokem nivoju. Sledove prave kulture lahko iščemo kvečjemu v starem slovenskem kmetstvu, v katerem je kultura bivala nevsiljeno kot del življenja, in ko ljudje, ki so jo živeli, niso mislili, da živijo zato bolj kulturno. Ni bila umetni privesek, ampak se je kazala tudi v težnji po bolj doslednem upoštevanju svetopi-semskih norm.

Zlasti povojni razvoj je pokazal vse pomanjkljivosti spolitiziranosti. Svoje so prispevale vedno bolj ne-

KULTURA NA GORI

Kultura na visoki ravni – kako različno je moč razumeti ta skupek besed!

Zagrizen elitist bi dejal, da to, kar se dogaja sredi zime na Gori, po dva januarska dneva zapored, sploh ni kultura. Čist amaterizem, bi rekel. »Tropa« mož se postavi pred kočo, kar po planinsko ali vsakdanje oblečenih, enako nekoncertno oblečen moški stopi prednje in jim maha, spet brez dirigentske palice ali kakega drugega profesionalnega glasbenega rekvizita, oni pa prepustijo svoje glasove vodstvu njegovih rok in grimasam njegovega obraza, da zadoni in zavalovi do ušes in src od kdovekod iz dolin nabrani množici. Prišli so na Goro iz različnih nagibov: da bi se shodili, razgibali, se približali soncu, ali celo predvsem zato, da bi slišali pesem – letos Selanov in vresovcev, prejšnja leta še drugih pevcev in zborov. Čeprav med njimi ni malo takih, ki jim svetost koncertnih dvoran ni popolna neznanka, se vendar nihče ne huduje nad nekulturnostjo ambienta in opreme nastopajočih, niti nad nepreciznostjo zapetih poltonov, temveč vsak zase ali v skupini uživa v pristnem doživetju domače ubrane pesmi. In si reče: Prihodnjic (drugo leto ne bo ravno 20. in 21. januarja kot letos) bom spet prišel, mogoče bodo še kaki novi, zanimivi pevci in celo kaki mladi recitatorji. Poživitev bi bila dobra, tako misli tudi duša srečan Ivanka Komprej, nikakor pa ne, da bi kulturnih srečanj na Gori ne bilo več. Če so bila letos osma, bodo prihodnje leto deveta, nato deseta...

Zakaj pa ne – kljub tako različnemu pojmovanju kulture. Ali ravno zato.

Mojca Potočnik

to, ker je ob nenadnem navalu novih ustvarjalcev tudi to društvo za vstop priznavalo edini možni kriterij, ki ga je inflacijska družba sposobna, to je izražena želja, da si nekje organiziran. In na čim več mestih si, tem bolj se dviga tvoj družbeni ugled. Če pa postaneš celo član organizacije, ki že v nazivu opozarja, da združuje umetnike, si torej že per definitionem umetnik« (Jure Mikuž, M' ars, št. 1).

Koroško kulturo so »zafurali« ne-kulturni »kulturniki«, med drugim so za to bili tudi plačani. Niso je dokončali profesionalni ustvarjalci, ampak nešteta vedno lačna folklorna društva, nešteta napačna in pokvarjena mnenja in sodbe, neštete krivice in laži. Če je kultura tako omejena ali pa se tako omejeno interpretira, TO NI KULTURA.

Ljudje imajo pravico do kulture, vendar se ta pravica ne more omejiti samo na delovanje folklornih in amaterskih društev. Prav tako pa velja tudi, da je umetnik poklican, da po svoje interpretira, kar vidi ali čuti, hkrati pa je to tudi njegova pravica. Civilizirani in tudi »primitivni« ljudje jemljejo umetnike kot posebnost, nimajo pa zaradi tega o njih slabega mnenja. Že v praskupnosti (se pravi pred desetimi tisoč let) so ti drugačni imeli poseben status.

Stvar talenta je v božjih rokah, je zapisal Ivan Vavpotič, in če ga kdo

z delom in učenjem razvija, o tem ne more presojsati voljeni krajevni »kulturni« delegat, ali pa tako imenovani »strokovni delavec«. Njegova naloga kot politika je, da omogoča pogoje dela, ne pa da o delu sodi po osebnem vedenju ali dopadljivosti ustvarjalca. Na okrogli mizi treh je tov. Arnšek razmišljal o neodzivanju profesionalnih ustvarjalcev oziroma, da teh sploh ni. Vsekakor sem osebno prizadet, zato udeležence sprašujem, ne kaj sem dal koroški kulturi, ampak kaj so za razvoj te kulture plačana telesa dala meni. Kot nekdanji član Društva koroških likovnikov sem bil poslan na nekaj seminarjev, večkrat sem poma-

gal reševati čast koroške likovne umetnosti, vendar sem predstavljal zgolj stopnico, po kateri so stopali domači aktivisti. Naloga Kulturne skupnosti ni samo v zagotavljanju poprečnih ali podpoprečnih prirediteljev ali dejavnosti, ampak se mora enakovredno ukvarjati tudi z vprašanjem profesionalnosti. Skrbi me, česa bi bil deležen, če bi bil svobodnjak. Z resnično pravo koroško kulturo ni nič narobe, je pa močno narobe z vedno istimi ljudmi, ki naj bi zanjo osebno neobremenjeno skrbeli.

Benjamin Kumprej

PAMETNI KMET

Latvijska pravljica

Davno davno nekoč je živel zelo pameten car. Neke nedelje se je šel med polja sprehajati in je videl kmeta pri delu. Car je stopil k njemu in ga vprašal:

»Zakaj pa delaš v nedeljo, je mar premalo delavnikov?«

»Ne bi delal, car, če ne bi bilo teh dvaintridesetih!«

Car se je zamislil: »Kaj neki bi to moglo biti?«

Premišljal je in premišljal, pa se ničesar ni spomnil. In je vprašal kmeta:

»Povej mi, kaj je to – teh dvaintrideset?«

»Če ne bi bilo v ustih dvaintrideset zob, mi ne bi bilo treba delati še v nedeljo.«

Potem je car ukazal kmetu:

»Pazi se in nikomur ne omeni tega, dokler me ne boš še stokrat srečal.«

Kmet je obljubil, da bo ukaz izpolnil.

Car se je vrnil domov, sklical vse svoje častnike in velmože pa jim rekel:

»Tri dni vam dam časa, da premislite in mi poveste, kdo so dvaintrideseti, zaradi katerih je treba še v nedeljo delati. Kdor mi bo povedal, ga bom povišal in nagradil z denarjem.«

Vsi so se razšli, vsak na svojo stran, in premišljevali, kaj bi pomenilo dvaintrideset, pa se nihče ni ničesar pametnega spomnil. Eden izmed častnikov, ki je bil mlajši, pa si je rekel: »Grem in se posvetujem s stariimi ljudmi, oni se v teh rečeh bolje spoznajo.«

Šel je med polja, šel in prišel k prav tistemu kmetu. Vprašal ga je:

»Mogoče veš, kdo so dvaintrideseti, zaradi katerih je treba še v nedeljo delati?«

»Jaz že vem, pa ne smem povedati, dokler ne bom carja stokrat videl.«

»Povej mi, pa ti dam devetindevetdeset tolarjev.«

»Lepi denarci,« je pomislil kmet in povedal, da pomeni število dvaintrideset – toliko zob v ustih. Častnik se je razveselil, plačal kmetu devetindevetdeset tolarjev in se vrnil domov.

Napočil je tretji dan. Zbrali so se velmože in častniki in car jih je vprašal, če si je kdo kaj izmislil. In res si je vsakdo kaj izmislil in vsi po vrsti so odgovarjali, ampak nihče ni povedal pravega odgovora. Potem pride vrsta na mladega častnika.

»Jaz vem!« je zaklical.

»No, pa povej!«

»Zobje v ustih.«

»Tebi je to stavec – kmet povedal!« je vzkliknil car.

Car je odšel h kmetu in ga vprašal:

»Kako si mogel povedati o zobeh, preden si me stokrat videl?«

Kmet je prinesel vseh devetindevetdeset tolarjev, razložil jih je po mizi in rekel:

»Devetindevetdesetkrat sem te videl na tolarjih, enkrat pa iz oči v oči, to je skupaj stokrat.«

Car ni imel kaj reči. Še sam je dal kmetu denarja. Vrnil se je domov, povišal mladega častnika v čin in tudi njega nagradil z denarjem. Nazadnje pa je rekel:

»Vse tako kaže, da je kmet pametnejši od mene.«

PASJI AFORIZMI

Gorje času, ko pes ostane edini zvesti prijatelj!

Pasjo zvestobo najbolje razume slepi, žal, tudi za človeško je potrebna slepota.

Beseda pes je lahko tudi psovka, kakor za koga.

Pravijo, da je pes ogledalo gospodarja, škoda. Če bi bilo obratno, bi danes v miru živeli.

Mnogo psov zajčja smrt, mnogo zajcev narodova smrt.

Pes, naučen loviti divjad, je dresiran, pes, naučen loviti ljudi, je zmanipuliran.

Pes je od nekdanj edini človekov prijatelj, ker se ni naučil računati.

Mitja Šipek

REKREACIJA IN ŠPORT

NAJBOLJŠI ŠPORTNIKI V OBČINI RAVNE V LETU 1989

Nekako smo vajeni, da se najboljši športniki izbirajo ob koncu iztekajočega se leta. Vsaj drugod po svetu je tako. Pri nas na Koroškem pa se tega pravila ne držimo. Že vsa leta nazaj je izbor, ki ga opravi strokovni svet za vrhunski šport pri ZTKO, znan nekje sredi januarja. Tako je bilo tudi tokrat; in kdo so najboljši v občini Ravne v preteklem letu?

Pri dekletih je že četrtrič zapored proglašena za najboljšo športnico alpska smučarka iz Črne – Katjuša Pušnik. 21-letna članica naše državne reprezentance je največji uspeh zabeležila na lanskem svetovnem pokalu v ameriškem Park Cityju, ko je bila v veleslalomu 4., zmagala pa je tudi na severnoameriški turneji v veleslalomu. Odlično je smučala lani v Mariboru na tekmi svetovnega pokala, ko je bila v slalomu 6. in nasploh najboljša od naših. Na podlagi uspešnih nastopov v sezoni 1989/90 je Pušnikova v skupni slalomski razvrstitvi svetovnega pokala osvojila odlično 10. mesto.

Med fanti je laskavi naslov najboljšega športnika tokrat pripadel alpskemu smučarju iz Črne – Mitji Kuncu. V lanskem letu je nastopal na mladinskem svetovnem prvenstvu na Aljaski. V super VSL je zasedel 16. mesto, v veleslalomu pa je bil odličen 11., kar je bila najboljša uvrstitev naših smučarjev na tem prvenstvu. Poleg tega je komaj 18-letni smučarski up iz Črne prijetno presenetil z odličnimi uvrstitvami na tekmah FIS. Dvakrat je osvojil zlato odličje v veleslalomu, bil pa je še 2., 6. in 7., kar je pomenilo nekakšno vozovnico za tekme evropskega pokala. Že na prvih tekmah evropskega pokala se je Kunc odlično znašel, saj se je denimo decembra lani v Italiji z visoko štartno številko uvrstil v veleslalomu celo na 14. mesto.

Med ekipami tokrat gotovo ni bilo težko izbirati, kdo bo najboljši. 5-članska odprava alpinističnega odseka Ravne, ki je lani oktobra dosegla vrh 7455 m visoke Gangapurne v Himalaji, se je s svojim podvigom nedvomno zapisala v zgodovino koroškega športa. Zagotovo je bil to v lanskem letu eden največjih uspehov slovenskega alpinizma. Odpravo so sestavljali: Franc Pušnik, Stanko Mihev, Rok Kolar, Andrej Gradišnik in Edi Krebs. Pomembno je predvsem to, da so uspeli osvojiti še nepreplezano prvenstveno smer v severni steni Gangapurne. Steno, ki je visoka okoli 1600 m, sta ob pomoči tovarišev v ekipi premagala Rok Kolar in Stanko Mihev v izjemno težkih vremenskih pogojih. Naslov najboljše športne ekipe v občini Ravne za leto 1989 je zato prišel v prave roke.

SMUČARSKI SKOKI

V začetku januarja je v Planici na 90-metrski skakalnici nekaj dni vadila mladinska selekcija Jugoslavije, med njimi tudi Fužinarjevi tekmovalci Erih Pečnik, Kristi Švab in Jože Zagernik. Po končanih pripravah je bila tekma st. mladincev za pokal cockta. Zmagal je Franc Petek, Žiri, od Ravenčanov pa se je na odlično 15. mesto uvrstil J. Zagernik s skokoma 78 in 80 m. Pečnik je bil 34., Švab pa zaradi bolezni ni nastopil.

Na 60-metrski skakalnici v Dobji vasi so marljivi delavci SK Fužinar 20. januarja kljub slabim vremenskim razmeram dobro izpeljali prvo tekmo mlajših mladincev za pokal cockta. Med 44 tekmovalci iz 12 klubov sta bila najboljša brata Jekovec iz Tržiča, uvrstitev domačih skakalcev pa je naslednja: 3. Jože Zagernik, 5. Kristi Švab, 9. Erih Pečnik in 30. Boštjan Videršnik.

V Kranju je sočasno nastopilo 61 skakalcev iz 16 klubov na prvi tekmi za pokal cockta za pionirje do 13 let. Na tej tekmi so se mladi Fužinarjevi skakalnici odlično uvrstili: 3. Aljoša Krivograd, 6. Andrej Zagernik in 7. Ivi Polanc. Zmagal je Jure Radelj iz Ljubljane.

V Dobji vasi je bilo 27. januarja tekmovalci pionirjev do 11 let za pokal cockta. Med 64 skakalci se je Ravenčan Aleš Stočko uvrstil na 2.–3. mesto, Iztok Verdinček pa je bil 4.

Sicer pa o dejavnosti SK Fužinar v preteklem letu, na kratko eden od trenerjev Franc Orter: »Lahko smo zadovoljni, čeprav moramo še veliko narediti na organizacijskem in trenerskem področju ter pri izgradnji objektov. V zimskem tekmovanju

za pokal cockta v sezoni 1988/89 smo se uvrstili med 24 ekipami na 7. mesto in tako ponovili uvrstitev iz preteklega sezone, čeprav je večina naših skakalcev prestopila v višjo kategorijo. V selekcijah planiških šol imamo kar 7 tekmovalcev. Čez leto smo pridno vadili na plastičnih skakalnicah in se udeleževali tekem tako doma kot na tujem, kjer so fantje posegli tudi po najvišjih uvrstitvah.«

ALPSKO SMUČANJE

Po več kot odličnem nastopu v ameriškem Park Cityju in 4. mestu v veleslalomu na tekmi za svetovni pokal, kasneje Katjuša Pušnik ni več našla prave forme. Sledili so odstopi in šele 14. januarja se je v avstrijskem Hausu uvrstila na 11. mesto v slalomu. Na tej tekmi je zmagala naša Veronika Sarec, med petnajstletico pa so bile kar štiri Jugoslovanke. Tudi nastop na zlati lisici v Mariboru je bil za Pušnikovo uspešen, v veleslalomu je bila 12., v slalomu pa 9. Potem je sledil znova slab nastop v italijanski Santa Katarini, kjer je v veleslalomu osvojila skromno 23. mesto.

S svojimi nastopi pa je v tej sezoni prijetno presenetil 18-letni Mitja Kunc.

Priležitost, da nastopi v evropskem pokalu, je dobro izkoristil. Najprej je dosegel 14. mesto na super VSL v Italiji, nato sta sledila dva odlična nastopa v veleslalomu v Flachauu v Avstriji. V močni konkurenci je bil 6. in 7., nato pa še 6. in 19. v veleslalomu v tekmi za evropski pokal v Sextenu. Ta tekma je odločala tudi o morebitnem nastopu Kunca v tekmah svetovnega pokala. Uspel je, in že na prvi vele-

slomski preizkušnji v italijanski Alta Badiji osvojil več kot odlično 17. mesto, na naslednji tekmi pa si je že prislužil prvo točko v svetovnem pokalu. To je bilo v švicarskem Veysonnazu. Gotovo bo mladi smučar iz Črne še potrjeval svojo nadarjenost. Priložnost, da se izkaže, pa bo imel že od 4. do 11. marca ko bo nastopil na mladinskem svetovnem prvenstvu.

PLAVANJE

Kar 200 plavalcev in plavalk iz Avstrije, Madžarske in Jugoslavije se je 6. in 7. januarja zbralo na Ravnah na že 12. plavalnem mitingu. Po številu udeležencev je bila dvodnevna prireditev zagotovo na ravni preteklih let, toda po kakovosti je bil miting letos skromnejši. Clanske kategorije niso bile zastopane, preprosto iz razloga, ker pri Fužinarju tačas imajo le pionirje, kadete in mladince.

Pomanjkanje sredstev v domačem klubu je organizatorje prisililo, da so se odpovedali nastopu večjega števila plavalcev iz tujih klubov. Tisti pa, ki so prišli od drugod, so večinoma prenočili pri starših otrok ravnanskega kluba, ali pa so bili iz bližnjih avstrijskih klubov. Nasploh velja pohvala vsem staršem, ki so velikodušno priskočili na pomoč pri organizaciji mitinga, pa tudi funkcionarjem kluba in sodnikom. Prireditelji so izpeljali na zadovoljstvo vseh, čeprav s skromnimi sredstvi.

In kdo so bili najboljši? Med nastopajočimi je po kakovosti izstopala 12-letna Ravenčanka Eva Breznikar, ki je v štirih nastopih zanesljivo zmagala med svojimi vrstnicami. Pri fantih velja pohvaliti domačina Kreša Božikova, ki plava za kranjski Triglav. Tudi on je osvojil štiri zlata odličja, poleg tega pa dosegel najboljši rezultat mitinga v moški konkurenci, in to na 200 m mešano – 2 : 17,05. Pri dekletih je najboljši rezultat dosegla Breznikarjeva, na 200 m prsno – 2 : 42,56. Sicer pa sta si po tri prva mesta priplavala še fužinarjeva tekmovalca Matija Medvešek med letniki 1974 in Saša Kovač med najmlajšimi, letniki 1977.

NAMIZNI TENIS

V Ljubljani je bilo 6. in 7. januarja slovensko pionirsko prvenstvo, na katerega se je po predhodnih tekmovanjih v regiji uvrstilo tudi pet igralcev in tri igralke Fužinarja. Med pionirji se je po nastopih v predtekmovalnih skupinah uspelo v finale uvrstiti le Andreju Baču, ki je bil uvrščen od 9.-16. mesta. Med dekletki sta prišli v finale Mlakarjeva in Vastlova, izpadli pa že nato v 1. kolu proti sestram Faganel iz Nove Gorice. Kljub temu je uvrstitev med 8 najboljših solidna, to isto pa je igralkam Fužinarja uspelo tudi v igri dvojic. Od 32 dvojic sta se med najboljših osem uvrstila tudi pionirja Bač in Rožič.

Na Ravnah je bilo 13. januarja prvenstvo severovzhodne Slovenije za mladince in mladinke. Turnir je potekal v dveh kakovostnih skupinah. Pri fantih je v 1. skupini zmagal Brodnjak iz Ptuja, od naših je bil Tušek 2., Rožič 4. in Bač 7. V II. skupini je zmagal domačin Vrčkovnik pred Senico, Štimnikar pa je bil 4. Pri dekletih je v boljši skupini slavila Ptujčanka Mlakarjeva pred igralkama Fužinarja Vastlovo in Mlakarjevo. V drugi skupini je bila najboljša Karničnikova iz Radelj, Rusova Fužinar pa 2.

KEGLJANJE

V prvenstveni pavzi, ko so kegljaške lige mirovale, so po Sloveniji odigrali prvenstva regij za kegljače in kegljavke posamezno in dvojice. V koroški regiji je med moškimi zmagal Mlakar pred Belejem in Podojsterškom (vsi Fužinar), med ženskami pa Verboletova (Korotan) pred Ciglerjevo (Fužinar) in Polovšakovo (Korotan). Na republiškem prvenstvu v Ljubljani in v Medvodah se je v finale med 24 najboljših uvrstil le Mlakar, za las pa je finale »ušlo« drugima dvema kegljačema Fužinarja. Tudi Verboletova in Ciglerjeva, ki sta nastopili v Litiji, nista uspeli priti med najboljše. V januarju je bilo končano tudi prvenstvo dvojic v okviru koroške regije, vrstni red pa je naslednji: moški: 1. Belaj - Mlakar,

2. Golob - Lasnik (vsi Fužinar), 3. Sonjak - Medvos (Korotan), itd.; ženske: 1. Cernič - Ramšak (Sl. Gradec), 2. Petek - Sabljar, 3. Verbole - Polovšak (vse Korotan Prevalje), itd.

27. januarja se je nadaljevalo prvenstvo v republiških ligah. Kegljavke Fužinarja in Korotana so zlahka doma premagale Gorico oz. Triglav iz Kranja. Rezultata: Fužinar - Gorica 2418 : 2293 (najboljši Cigler 421, Prinčič 410) in Korotan - Triglav 2294 : 2242 (Sabljar 407, Verbole 406). V prvem kolu nadaljevanja so zmagali tudi kegljači Fužinarja, ki so na Ravnah premagali Tekstilno Prebold s 5129 (Borovnik 893; Podojsteršek 890).

KOŠARKA

Že v začetku januarja se je prvenstvo v območni slovenski ligi nadaljevalo, toda odigrani sta bili le dve

koli do konca januarja. Najprej so košarkarji Koroške doma izgubili proti vodilni Slivnici z 68 : 64, nato pa zmagali v Kungoti z 79 : 38. Po 13. kolih so imeli igralci Koroške 16 točk in so bili tretji, za Slivnico in Slovenj Gradcem.

Ivo Mlakar

ŠAH

Na zadnjem, 22. hitropoteznem turnirju za pokal Fužinar '89, ki je bil odigran 18.12.1989, je sodelovalo 12 igralcev. Zmagal je Franc Rotovnik z 9 točkami, drugo mesto je zasedel Jože Kert s 7,5, tretje Marjan Uršič z istim številom točk, sledila pa sta Andrej Erjavc in Mirko Hrovatič s po 7 točkami.

Končni vrstni red hitropoteznega

prvenstva šahovskega kluba Fužinar za leto 1989 je: 1. Niko Ristič 250 točk, 2. Marko Vrečič 230, 3. Franc Rotovnik 143, 4. Marjan Uršič 135 in 5. Franc Juričan 123 točk. V deseterico so se uvrstili še Hrovatič 113, Erjavc 99, Jože Kert 85, Komarica 75 in Senica 67 točk. Točke je osvojilo še 13 igralcev, skupaj 23.

Prispeli so tudi uradni končni rezultati II. šahovske lige - vzhod 1. skupina. Šahovski klub Fužinar je v konkurenci sedmih moštev zasedel 4. mesto s 3 match oziroma 17,5 realnimi točkami. V kvalifikacije sta se uvrstila prvouvrščena Celje in Titovo Velenje, vendar nobenemu ni uspela uvrstitev v višji rang tekmovanja.

M.V.

ZAHVALE

Ob odhodu v pokoj se zahvaljujem za vso pozornost vsem sodelavcem DS Posebne finančne službe ter sindikatu za darovano cvetje. Enako se za izkazano pozornost zahvaljujem tov. Minki Praper in tovarišicam na glavni knjigi Železarne Ravne. Posebno pa se zahvaljujem tov. ravnatelju Rudolfu Rajzerju, tov. tajnici, tov. Branki Majdič in Dragici Lamprecht ter vsem saldakontistom za dolgoletno iskreno prijateljstvo in dragocena darila.

V letu 1990 želim vsem mnogo osebne sreče in delovnih uspehov.

Ivanka Logar

Sodelavcem orodnega skladišča Strojev in delov se iskreno zahvaljujem za lepo spominsko darilo ob odhodu v pokoj. Želim jim še mnogo uspehov pri delu in v osebem življenju.

Alojzija Čreslovnik

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem kontrole kakovosti in čistilnice jeklolivarne za dragocena darila in poslovilne besede. Prav posebno pa se zahvaljujem vsem, ki so prišli na poslovilno srečanje in za dobro razpoloženje.

Vsem iz srca želim zdravja in veliko uspešnega sodelovanja tudi v bodoče.

Vinko Žmavcer

Sodelavcem prodaje se iz srca zahvaljujem za dragocena darila, ki mi bodo v trajen spomin na obdobje, ko smo delali skupaj. Razveselili ste me z lepimi besedami slovesa in dobrih želja za moje tretje življenjsko obdobje.

Jožici in Mariji pa se še posebej zahvaljujem za prijetno presenečenje in pozornost na moj zadnji delovni dan.

Vsem želim veliko zadovoljstva in uspehov pri delu.

Monika Plestenjak

KADROVSKA GIBANJA od 21.12.1989 do 20.1.1990

Leto 1989 smo zaključili s 6772 zaposlenimi, tako smo v celoti dosegli cilj, da število zaposlenih ne sme presega 6800. Kadrovske viri za zaposlovanje so bili študenti, delavci iz JLA ter delavci z mirovanjem pravic. Kadrovska gibanja so se torej odvijala izključno v okviru s kadrovske politike opredeljenega vira. Gibanja so spremljala začasna povečanja oziroma zmanjšanja obsega dela, kar pa smo reševali s premeščanjem delavcev.

S 1.1.1990 se je od železarne Ravne ocepila Tovarna rezalnega orodja Prevalje, prav tako pa so postale samostojne delniške družbe Kovinarstvo Ljubno, Monter Dravograd in Bratstvo Varvarin, zato jih ne bomo več prikazovali v skupnem številu zaposlenih. Tako smo leto 1990 pričeli s 5674 zaposlenimi, medtem ko je bilo v Armaturah Muta 169 zaposlenih. Do 20. januarja se je število zaposlenih zmanjšalo še za 84 delavcev in je bilo samo v železarni 5588 zaposlenih ter v Armaturah 171. Največ prenehanja delovnega razmerja je bilo zaradi upokojitve delavcev s polno pokojninsko dobo in delavcev, ki so se odločili za predčasno oz. starostno upokojeitev. Precej delavcev je tudi odšlo na služenje vojaškega roka ali pa jim je prenehalo delovno razmerje za določen čas.

Delovno razmerje so sklenili

JEKLARNA – Šisernik Darko, NK delavec – iz JLA.

JEKLOLIVARNA – Ameršek Iztok, Juvan Boris, Miklin Damir, NK delavci – iz JLA.

VALJARNA – Trbovšek Robert, NK delavec, Štrigl Zvonko, valjavec – iz JLA.

KOVAČNICA – Piko Peter, kovač – iz JLA.

STROJI IN DELI – Tretjak Marjan, monter – iz JLA.

VZMETARNA – Volker Herman, Nabernik Boris, NK delavca – iz JLA.

ENERGIJA – Mravljak Peter, ključavničar – iz JLA.

E T S – Jerak Vojko, električar – iz JLA.

TRANSPORT – Grile Srečko, NK delavec – iz JLA.

ARMATURE – Pinter Mirko, NK delavec – iz JLA.

Delovno razmerje je prenehalo

JEKLARNA – Ipavic Aleš, Šumah Davorin, talilca el. peči – v JLA; Veber Vladimir, zidar ostalega – predčasno starostno upokojen; Novak Franjo, zidar livnih plošč – samovoljno.

JEKLOLIVARNA – Radović Senka, dipl. oec., obratni inženir – potek delovnega razmerja za določen čas; Prilasnik Melita, jedrarka – potek pripravništva; Korinšek Simon, livar-jedrar, Lesničar Matjaž, polnillec bunkerjev – v JLA; Lesičnik Jože, izsekovalec – sporazumno; Košak Franc, obratni inženir, Jeromel Ludvik, samostojni tehnolog, Slatinek Marija, čiščenje mask, Lampret Franc, delovodja modelne mizarne, Arl Martin, kovinostrugar – predčasno starostno upokojeni; Hudovernik Franc, lanser, Suler Avgust, avtogeni rezalec, Trstenjak Janko, koordinator proizvodnje, Uršej Antonija, izdelovalka mask – dosežena pokojninska doba.

VALJARNA – Kotnik Janez, Mager Janez, valjavca – v JLA; Džuran Franc, valjavec – dosežena pokojninska doba.

KOVAČNICA – Lahovnik Av-

gust, žerjavovodja – predčasno starostno upokojen; Pokrznik Jože, stiskalec, Potočnik Franc, čistilec polizdelkov – dosežena pokojninska doba; Bilogrevič Branko, brusilec na SBS – samovoljno.

JEKLOVLEK – Franc Robert, strugar, Pungartnik Jožica, Španring Sandra, brusilki – potek pripravništva; Godec Andrej, rezkalec, Breznik Bojan, Pisar Rado, mehanika obdelov. strojev – v JLA.

KALILNICA – Krančan Branko, kalilec – potek pripravništva.

ORODJARNA – Hojnik Ivan, delovodja, Strmšek Franciška, čistilka – predčasno starostno upokojena.

STROJI IN DELI – Gostenčnik Vinko, Gorenšek Roman, ključavničarja, Vujevič Peter, Marin Rafael, mehanika obdelov. strojev – potek pripravništva; Jamnik Ivan, tehnolog, Verbole Jože, brusilec, Medved Justin, vodja odd. za študij dela, Kep Franc, ključavničar, Črešlovnik Alojzija, evidentičarka, Črešnik Ivan, poenter, Hroval Vinko, rezkalec – predčasno starostno upokojeni; Gorenšek Ivan, ključavničar, Kurmanšek Jakob, delavec priprav. materiala – dosežena pokojninska doba; Zagernik Ivan, delavec priprave materiala – invalidsko upokojen; Kuhar Dejan, ključavničar – potek pripravništva.

PNEVMATICNI STROJI – Gorinšek Ivan, nastavljalec rezkal. in vrtnega stroja – dosežena pokojninska doba; Podmeninšek Franc, fazni kontrolor – predčasna starostna upokojeitev.

VZMETARNA – Šnabl Oto, strojni ravnalet – predčasna starostna upokojeitev.

ENERGIJA – Glavnik Metod, strojnik kisikarne – predčasna starostna upokojeitev; Kos Sonja, administratorka – sporazumno.

E T S – Juvan Franc, delovodja – predčasno starostno upokojen; Kaiser Vinko, stikalničar – invalidsko upokojen; Strgar Franc, Jezernik Ivan, delovodje el. vzdrževanja – dosežena pokojninska doba.

S G V – Gorinšek Andrej, ključavničar – predčasno starostno upokojen; Tominc Anton, ključavničar – dosežena pokojninska doba.

TRANSPORT – Ranc Aleš, delovodja, Planko Stanko, voznik tovornjaka – predčasno starostno upokojena.

ARMATURE – Mravljak Marjan, vrtalec – v JLA.

R P T – Milenović Milovan, dipl. inž., strokovni delavec – v Bratstvo Varvarin; Stern Anton, konstrukter – v JLA; Gerold Jože, glavni konstrukter – predčasno starostno upokojen; Smolar Kristina, laborantka – dosežena pokojninska doba.

PII – Letonja Anica, strokovna delavka – dosežena pokojninska doba.

KONTROLA KAKOVOSTI – Korm Marja, Merkač Ivanka, tehnologinja, Čeplak Marija, analitik, Lečnik Anica, višja strokovna delavka, Pudgar Anica, glavna dispečarka, Šavc Jakob, kontrolor – predčasno starostno upokojeni; Žmavcer Vinko, kontrolor, Ulcej Ana, analitik

– dosežena pokojninska doba.

KOMERCIALA – Hribernik Marko, skladiščni delavec – v JLA; Plestenjak Monika, referentka za pripravo faktur – predčasna starostna upokojeitev; Ladinek Marija, evidentičarka odpreme – invalidsko upokojena.

DRUŽBENI STANDARD – Gros Anica, Potočnik Antonija, sobarici, Antolič Elizabeta, natakaričica, Erjavac Helena, kuharska pomočnica – starostno upokojene; Lasnik Maja, dipl. oec., organizator letovanja – sporazumno.

RACUNOVODSTVO – Golob

Edita, referentka za surovine, Korbar Nada, analitičarka – predčasno starostno upokojeni.

P F S – Logar Ivanka, saldakontistka – dosežena pokojninska doba.

K S Z – Navodnik Gorazd, Lah Janez, pripravnik – v JLA.

MONTER – Golgranc Alojz, končni kontrolor – predčasna starostna upokojeitev; Felkner Ivan, skladiščnik – dosežena pokojninska doba; Babošek Mirko, vodja vzdrževanja – umrl.

Kadrovska služba

ZAHVALE

Ob izgubi naše drage mame in babice

JULIJANE PANDEV

se iskreno zahvaljujemo osebju Splošne bolnišnice Slovenj Gradec za lajšanje bolečin.

Prav tako se zahvaljujemo KO ZZB NOV Mežica in tov. Vidovšku za poslovilne besede, pihalnemu orkestru Rudnika Mežica in g. župniku za opravljeni obred.

Hvala vsem sodelavcem Jeklarne, Komerciale, DS KSZ in Gospodarjenju ter vsem znancem za darovano cvetje, izkazano sočutje in spremstvo na njeni zadnji poti.

Žaljuči vsi njeni

Ob boleči izgubi drage mame

MARIJE STIPLIŠEK

se najlepše zahvaljujem sokegljačem tozda Vzmetarna za finančno pomoč, posebno Slavku Budju za njegovo pobudo. Hvala tudi g. župniku za opravljeni obred, posebna hvala pa tudi Francu in Maku Krajncu za osebne prevoze.

Žaljuči sin Stanko z ženo Lajzko ter hčerko Metko

Ob boleči izgubi drage žene in mame ter babice

MARIJE JESENIČNIK

se iskreno zahvaljujem g. župniku za govor, godbi Železarne Ravne, vsem za darovano cvetje in pomoč v težkih trenutkih ter vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

Žaljuči: mož, hčerke z družinami in drugi sorodniki

Ob boleči izgubi naše drage

ELE TUŠEK, roj. Blatnik

se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste jo spremlili na zadnji poti, darovali cvetje, nam ustno ali pisno izrazili sožalje in pomagali v najtežjih trenutkih. Hvala zdravnikom Koroškega zdravstvenega doma in slovenjgraške bolnice za pomoč, ing. Mitju Šipku za poslovilne besede, pihalnemu orkestru in oktetu za žalostinke ter vsem, ki ste jo imeli radi in čutite z nami.

Vsi njeni

Ob izgubi naše drage mame, babice

MARIJE GREGOR

se iskreno zahvaljujem sosedom – Gorinškovim, Levarjevim, Zagernikovim in Sekavčnikovim za pomoč v težkih trenutkih, ZD Dravograd za darovano cvetje, Roku Gorenšku za poslovilne besede.

Hvala vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

Sinovi Slavko, Franc in Ivan z družinami, hčerki Štefka ter Anica z družino.

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, brata in dedija

FRIDERIKA TRATNIKA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so darovali cvetje, nam ob najtežjih trenutkih stali ob strani, nam kakorkoli pomagali ter ga spremlili na njegovi zadnji poti. Zahvaljujemo se tudi dr. Oblaku, g. župniku, pevcem, godbi in tov. Šipku za poslovilni govor.

Vsi njegovi

Ob smrti drage sestre

GABRIJELE PIPAN

se zahvaljujem vsem, ki ste jo pospremili na zadnji poti. Posebna hvala med. sestri Darinki, g. župniku in pevskemu zboru.

Hanzi Marguč

Ob izgubi očeta in moža

IVANA REPOTOČNIKA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so ga pospremili na zadnji poti, predvsem pa delavcem tozda Jeklarne za lepi govor in darovano cvetje.

Žena Milena z otroki

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, dedija in tasta

URHA GORINŠKA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti, darovali cvetje in za druge namene.

Posebna zahvala dr. Darji Janet za ne-sebično pomoč, č. gospodu župniku in kaplanu za opravljeni obred, govorniku KS za poslovilne besede in pevcem za zapete pesmi. Vsem še enkrat hvala.

Njegovi

Ob boleči izgubi našega moža, očeta in dedija

IVANA ŠTORNİKA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti ter darovali vence in cvetje.

Iskrena hvala slovenjgraški bolnišnici, internemu oddeku, ter mariborski bolnišnici, torakalni oddeku, ki so mu do zadnjega lajšali bolečine in storili vse, kar je bilo mogoče.

Hvala LD Jamnica za častno stražo, praporščakom LD Jamnica, LD Strojna, LD Prežihovo, PD Prevalje, RK in SZDL Prevajle in tov. Kumru za poslovilne besede.

Hvala g. duhovniku za obred, pevcem Vresa in Pihalnemu orkestru Železarne Ravne za žalostinke.

Žaljuči: žena Lajzka, sin Janéz z družino, sestre Zofka, Francka in Krista z družinami in drugo sorodstvo

BESEDNA UMETNOST

Jorge Luis Borges

DISK

Drvar sem. Ime tu ni pomembno. Koča, ki sem se v nji rodil in ki bom v nji kmalu umrl, je na robu gozda. Pravijo, da se gozd širi do morja, ki obdaja vso zemljo in ki po njem vozijo hiše iz lesa, kakor je moja. Ne vem; tega nisem nikoli videl. Prav tako nisem videl druge strani gozda. Moj starejši brat me je, ko sva bila še majhna, pripravil do tega, da sva prisegla, da bova posekala ves gozd, tako da ne bo ostalo prav nobeno drevo. Moj brat je umrl in zdaj iščem in bom iskal neko drugo stvar. Proti zahodu teče potok, ki v njem lahko lovim z roko. V gozdu so volkovi, vendar me volkovi nikoli ne prestrašijo. In moja sekira mi ni bila nikoli nezvesta. Svojih let nisem štel. V vasi, kamor ne hodim, ker bi se lahko zgubil, veljam za skopega človeka, in vendar, kaj si je lahko prihranil drvar, ki živi v gozdu.

Vrata svoje kočice zapiram s kamnom, da sneg ne more mesti noter. Neki večer sem zaslišal težke korake, potem pa udarec na vrata. Odprl sem in vstopil je neznanec. Bil je visok in star človek, zavil v oguljeno ogrinjalo. Po obrazu se mu je vlekla brazgotina. Zdelo se je, da so mu leta prinesla več moči kakor šibkosti, vendar sem opazil, da je težko hodil brez palice. Spregovorila sva nekaj besed, ki se jih ne spominjam. Nazadnje je rekel: »Nimam doma in spim, kjer morem. Prehodil sem vso Sajonijo...«

Te besede so se ujemale z njegovo starostjo. Moj oče je zmeraj govoril o Sajoniji; danes ljudje pravijo Anglija.

Imel sem kruh in ribe. Medtem ko sva jedla, nisva govorila. Začelo je deževati. Z nekaj kožami sem mu naredil ležišče na tleh iz teptane zemlje, tanj, kjer je umrl moj brat. Ko se je znočilo, sva zaspala.

Ze se je danilo, ko sva stopila iz kočice. Dež je prenehal in zemlja je bila pokrita z novim snegom. Iz rok mu je padla palica in ukazal mi je, naj jo poberem.

»Zakaj naj bi te ubogal?« sem mu rekel.

»Ker sem kralj,« je odgovoril.

Mislil sem, da je blazen. Pobral sem palico in sem mu jo dal.

Govoril je z razločnim glasom.

»Sem kralj Sekgensov. Večkrat sem jih popeljal k zmagi v hudih bitkah, vendar sem v usodni uri zgubil kraljestvo. Moje ime je Isem in sem iz Odinovega rodu.

»Ne častim Odina,« sem mu odgovoril. »Častim Kristusa.«

Nadaljeval je, kot da me ni slišal.

»Hodim po poteh izgnanstva, vendar sem še zmeraj kralj, ker imam disk. Ga hočeš videti?«

Odprl je dlan koščene roke. V nji ni imel ničesar. Bila je prazna. Šele tedaj sem opazil, da je imel zmeraj zaprto.

Upiral je oči vame in rekel:

»Lahko se ga dotakneš.«

Z nekakšnim odporom sem se s konci prstov dotaknil dlani. Začutil sem nekaj mrzlega in videl nekakšen sijaj. Roka se je nenadoma zaprla. Ničesar nisem rekel. Človek je potrpežljivo nadaljeval, kakor da govori z otrokom:

»To je Odinov disk. Ima eno samo stran. Na zemlji ni druge reči, ki bi imela eno samo stran. Dokler je v moji roki, bom kralj.«

»Je zlat?« sem rekel.

»Ne vem. To je Odinov disk in ima eno samo stran.«

Tedaj me je obšla želja, da bi imel ta disk. Ko bi bil moj, bi ga lahko prodal za zlato palico in bi bil kralj.

Tičnica

Potepuhu, ki ga še zmeraj sovražim, sem rekel: »V koči imam skrit cel kovček novcev. Zlati so in bleščijo se kakor sekira. Če mi daš Odinov disk, ti dam kovček.«

Trmasto je rekel:

»Nočem.«

»Potem,« sem mu rekel, »lahko odideš naprej po svoji poti.«

Obrnil mi je hrbet. Udarec s sekuro na tilnik je bil dovolj, da se je opotekel in padel, tedaj pa je odprl roko in v zraku sem videl sijaj. Dobro sem zaznamoval kraj s sekuro in odvrlel mrtvega do potoka, ki je precej narasel. Vrgel sem ga vanj.

Vrnil sem se v kočico in iskal disk. Nisem ga našel. Dolga leta ga iščem.

SVETOVALNICA ZA ŽIVLJENJE V DVOJE ODSLEJ TUDI NA RAVNAH

Vsakdo od nas ima za seboj srečne in manj srečne trenutke v svojem življenju. Obdobje osamljenosti pa je najbolj boleče. Tudi če je še tako težko, je v dvoje laže. Želja slehernega med nami je imeti varen dom. Za srečo in toplino družinskega življenja pa se moramo potruditi tudi sami.

Svetovalnica ŽIVA vam pri tem lahko pomaga. Zakaj? Zato, ker v ŽIVI to znajo. V 17 letih njihovega dela je šlo skozi njihova vrata več kot 50.000 ljudi, ki so morda z nezaupanjem zrlji na takšno pomoč. Danes o tem pišejo in pod njihovimi toplimi pozdravi so že podpisali njihov otrok.

Vsak, ki si želi spoznati primerne partnerja, ima možnost, da mu svetovalnica pri tem pomaga, odločitev za trajno zvezo pa je seveda njuna. V ŽIVI delajo po določenih načelih. Prvo je diskretnost. Veliko ljudi iz našega kraja si je našlo partnerja pri njih, toda mi tega ne vemo. Drugo je poštenost. Pričakujejo pošteno izražene želje in odnos. Ne zase, temveč za tistega, ki se je tudi vpisal pri ŽIVI. Ljudje ŽIVI zaupajo tudi stvari, ki so jim že desetletja ležale na duši. Zato jih ljudje radi obiskujejo še po tem, ko so rešili svoj problem.

Morda se vam poraja vprašanje, kdo vse se lahko pri ŽIVI vpiše? Prav vsi, od mladega kmečkega fanta, kurirja, tehnika, vojaške osebe pa do dvakratnega doktorja znanosti, od mladega dekleta pa do upoko-

jenke. Meje praktično ni. Izpolnjevanje je treba le zakonske pogoje za sklenitev zakonske zveze.

V ŽIVI se trudijo pomagati invalidom, slepim in slabovidnim, gluho-nemim ter tudi tistim, ki so imeli v življenju veliko težav in so morali prestajati zaporno kazen ali pa se zdraviti zaradi alkoholizma. Tudi za te ljudi imajo veliko razumevanja in poslušanja. Nič jim ni tuje, kar je človeško. Vsem bodo skušali pomagati in rešiti težave, ki jim sami niso kos, tudi našim zdomcem, izseljencem in zamejcem.

ŽIVO najdete na Ravnah na Koroškem na Magistratu, Trg svobode 20, vsak ponedeljek od 17. do 19. ure.

Danilo Čebulj

Proti Močniku

Izdaja delavski svet Železarne Ravne kot mesečnik v nakladi 7000 izvodov. Ureja uredniški odbor: Milan Božinovski, Alojz Janežič, Silvo Jaš, Marjan Kolar, Brane Zerdoner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarki Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel.: 21-131 int. 6304 in 6753

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilo je po 7. točki 1. odst. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), in mnenju sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 prosto plačila prometnega davka.